

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ “ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ”

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ (Ο.Τ.Α.):
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΕΝΤΕΛΗΣ 2012-2016**

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Μ. ΚΡΗΤΙΚΟΣ

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Καθ. Ε. Μπέσιλα-Βήκα (Επιβλέπουσα)

Ομότ. Καθ. Α. Τσάμης

Αναπλ. Καθ. Ι. Φίλος

ΑΘΗΝΑ, ΜΑΡΤΙΟΣ 2018

*Στην οικογένειά μου, Μιχάλη, Κυριακή και Στέλιο,
και στην κοπέλα μου, Αναστασία, ως το ελάχιστο
ευχαριστώ που ήταν ακούραστοι συνοδοιπόροι μου
σε αυτό το ταξίδι της ακαδημαϊκής γνώσης.*

«της παιδείας η ρίζα είναι πικρή, αλλά ο καρπός της γλυκός»

Ισοκράτης

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα, αρχικώς, να απευθύνω τις θερμές ευχαριστίες μου στην επιβλέπουσα Καθηγήτρια κ. **Ευρυδίκη Μπέσιλα-Βήκα**, για την πολύτιμη καθοδήγησή της και τις χρήσιμες επισημάνσεις της, κατά τη συγγραφή της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Αναπλ. Καθηγητή κ. **Ιωάννη Φίλο**, όχι μόνο για τις πολύ χρήσιμες παρατηρήσεις του κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της παρούσας διπλωματικής εργασίας, αλλά και για τη γενικότερη βοήθεια που μας παρείχε ως ακούραστος συντονιστής καθ' όλη τη διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος.

Εν συνεχεία, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Ομότ. Καθηγητή κ. **Αναστάσιο Τσάμη** και τον Ομότ. Καθηγητή κ. **Απόστολο Αποστόλου** για τα εύστοχα σχόλια και τις υποδείξεις τους σχετικά με την παρούσα εργασία.

Βεβαίως, ευχαριστίες θα ήθελα να απευθύνω και σε όλους τους υπόλοιπους διδάσκοντες του μεταπτυχιακού προγράμματος, οι οποίοι ανιδιοτελώς μας μεταλαμπάδευσαν τις γνώσεις τους. Επίσης, ευχαριστώ την Επιτροπή που με επέλεξε στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα καθώς μου προσέφερε την ευκαιρία να συμμετέχω σε ένα πολύ ενδιαφέρον και όμορφο ταξίδι γνώσης και εξειδίκευσης.

Τέλος, ευχαριστώ την οικογένειά μου και την κοπέλα μου για την ηθική τους υποστήριξη, την απεριόριστη συμπαράσταση και ενθάρρυνση καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα οικονομικά της τοπικής αυτοδιοίκησης περιλαμβάνουν αρκετές ιδιαιτερότητες, παρουσιάζοντας διαφορές από τα οικονομικά των επιχειρήσεων και εμφανίζοντας περίπλοκα σημεία λόγω της πολυπλοκότητας της δημόσιας διοίκησης εν γένει. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η ανάλυση των θεμελιωδών στοιχείων των οικονομικών της τοπικής αυτοδιοίκησης, ενόψει μάλιστα του πρόσφατου νόμου 3852/2010 που επέφερε αλλαγές για τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς και η θεώρηση των οικονομικών ενός δήμου στην ελληνική πραγματικότητα.

Εν είδει εισαγωγής, γίνεται ένταξη της τοπικής αυτοδιοίκησης στο διοικητικό πλαίσιο της χώρας μας, σύντομη ιστορική αναδρομή του θεσμού στην Ελλάδα και αναφορά στις πιο σημαντικές αλλαγές που επέφερε ο ν.3852/2010, γνωστός ως «Πρόγραμμα Καλλικράτης», στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης.

Στο πρώτο μέρος της ανάλυσης, αναπτύσσεται το πλαίσιο όλων των στοιχείων που αφορούν τα οικονομικά της τοπικής αυτοδιοίκησης. Αρχικά, περιλαμβάνονται τα πιο σημαντικά στοιχεία των οικονομικών της τοπικής αυτοδιοίκησης του προγενέστερου νόμου 3463/2006. Κορμό της εργασίας αποτελούν τα οικονομικά στοιχεία των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης βάσει του ν.3852/2010, ήτοι οι κεντρικοί αυτοτελείς πόροι, η φορολογική δημοσιονομική αποκέντρωση, το ειδικό πρόγραμμα εξυγίανσης, η διαδικασία δανειοδότησης, ο προγραμματισμός, ο προϋπολογισμός και η οικονομική διαχείριση των δήμων, ο έλεγχος και η διαφάνεια, το πρόγραμμα «ΕΛΛ.Α.Δ.Α» και το περιφερειακό ταμείο ανάπτυξης. Εν συνεχεία, αναλύονται τα ίδια έσοδα καθώς και τα λοιπά έσοδα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Επίσης, περιλαμβάνονται στοιχεία για την έννοια, το περιεχόμενο και τις αρχές που διέπουν τον προϋπολογισμό στους Ο.Τ.Α. Λόγω του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζει η Οικονομική Επιτροπή τόσο για τους δήμους όσο και για τις περιφέρειες, αναλύονται στη συνέχεια, οι αρμοδιότητες, η συγκρότηση και η λειτουργία του οργάνου. Ακόμη, γίνεται εκτενής ανάλυση της επιχειρηματικής δραστηριότητας των Ο.Τ.Α. λόγω της σημασίας της. Τέλος, δε θα μπορούσε να μην περιληφθεί η χρηματοδότηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης από Ευρωπαϊκά Προγράμματα.

Στο δεύτερο μέρος της παρούσας εργασίας, αναλύεται η περίπτωση του Δήμου Πεντέλης, ως παράδειγμα ελληνικού δήμου, για να διαφανεί πως ένας δήμος διαχειρίζεται τα οικονομικά του, κατόπιν του ν.3852/2010. Για το λόγο αυτό, γίνεται χρηματοοικονομική ανάλυση με τη χρήση εννέα αριθμοδεικτών για τα έτη 2012-2016, βάσει των δημοσιευμένων οικονομικών καταστάσεων του εν λόγω δήμου. Επίσης, περιλαμβάνεται πρόβλεψη χρεοκοπίας για το δήμο με το μοντέλο του Altman.

Στο τέλος της εργασίας, περιλαμβάνονται συμπεράσματα του γράφοντος που προέκυψαν κατά την εκπόνηση της παρούσας και αφορούν την αποτίμηση των αλλαγών που επέφερε ο νόμος 3852/2010 καθώς και κάποιες γενικότερες προτάσεις.

Λέξεις κλειδιά: οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, οικονομικά, πρόγραμμα «Καλλικράτης», Ελλάδα

ABSTRACT

Local government finance includes specific features, showing differences from business finance and complicated points due to the complexity of public administration in general. The purpose of present thesis is to analyze the basic elements of local government finance, especially in view of the recent law n.3852/2010, that brought changes for the local government, as well as to present the finance of a municipality in greek reality.

As an introduction, it is included an integration of local government into the context of public administration, as well as a brief historical overview of this institution in Greece and a reference to the most important changes brought by law n.3852/2010, known as "Kallikratis Program", to local authorities.

In the first part of the analysis, the framework of all the elements concerning the local government finance is developed. Firstly, the most important elements of the local government finance of the previous law n.3463/2006 are included. The core of this part of the thesis is the local government finance according to the law n.3852/2010, viz the central autonomous resources, the tax fiscal decentralization, the special consolidation program for heavily indebted municipalities, the lending process, the planning, the budget and the financial management of municipalities, the control and the transparency, the "ELL.A.D.A." program and the regional development fund. Thereafter, the own revenues and the other revenues of local authorities are analyzed. Elements on the meaning, content and principles concerning the budget of local government are also included. Due to the important role of the Economic Commission for municipalities and regions, the competences, the composition and the operation of the institution are then analyzed. Furthermore, an extensive analysis of the business activity of local government is carried out owing to its importance. Last but not least, the funding of local government from European programs is included.

In the second part of this thesis, the case of the Municipality of Penteli is included, as an example of a greek municipality, so as to show how a municipality administers its finance after the law n.3852/2010. For this reason, a financial analysis

is made using nine financial ratios for the years 2012-2016, based on the published financial statements of the municipality. Also, there is a bankruptcy forecast for the municipality using the Altman model.

At the end, are included some conclusions of the writer, that emerged during the preparation of the present thesis and concern the valuation of the changes made by law n.3852/2010 and some general suggestions as well.

Key words: Local Government, Finance, "Kallikratis Program", Greece.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	4
ABSTRACT.....	6
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	8
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	11
ΠΡΟΟΙΜΙΟ.....	12
Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ (Ο.Τ.Α.).....	14
1. Το Διοικητικό Πλαίσιο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	14
1.1 Η Τοπική Αυτοδιοίκηση ως τομέας Οργάνωσης της Δημόσιας Διοίκησης.....	14
1.2 Σύντομη Ιστορική Εξέλιξη των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	19
1.3 Πρόγραμμα «Καλλικράτης» - ν.3852/2010: Νέες ρυθμίσεις και Στόχοι.....	20
2. Τα οικονομικά της Αυτοδιοίκησης με τον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ν.3463/2006).....	27
3. Τα οικονομικά της Αυτοδιοίκησης με το πρόγραμμα «Καλλικράτης».....	29
3.1 Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι Δήμων.....	29
3.2 Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι Περιφερειών.....	31
3.3 Φορολογική Δημοσιονομική Αποκέντρωση.....	32
3.4 Ειδικό Πρόγραμμα Εξυγίανσης για Υπερχρεωμένους Ο.Τ.Α.	33
3.5 Διαδικασία Δανειοδότησης Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	37
3.6 Προγραμματισμός, προϋπολογισμός και οικονομική διαχείριση των Δήμων ..	39
3.7 Προγραμματισμός, προϋπολογισμός και οικονομική διαχείριση των Περιφερειών.....	42
3.8 Έλεγχος και Διαφάνεια στην Οικονομική Διαχείριση των Ο.Τ.Α.	45
3.9 Πρόγραμμα Ελληνική Αρχιτεκτονική Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης «ΕΛΛ.Α.Δ.Α.».....	47

3.10 Περιφερειακό Ταμείο ανάπτυξης.....	48
4. Ίδια Έσοδα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης	50
4.1 Ανταποδοτικά τέλη και δικαιώματα	50
4.2 Φόροι και εισφορές.....	51
4.3 Λοιπά ίδια έσοδα	52
5. Λοιπά Έσοδα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης	53
5.1 ΣΑΤΑ (Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης).....	53
5.2 Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης «ΘΗΣΕΑΣ»	53
6. Προϋπολογισμός των Ο.Τ.Α.	55
6.1 Έννοια και περιεχόμενο του προϋπολογισμού	55
6.2 Αρχές που διέπουν τον προϋπολογισμό.....	57
7. Οικονομική Επιτροπή Δήμων.....	59
7.1 Αρμοδιότητες Οικονομικής Επιτροπής	59
7.2 Συγκρότηση Οικονομικής Επιτροπής.....	61
7.3 Λειτουργία της Οικονομικής Επιτροπής.....	62
8. Οικονομική Επιτροπή Περιφερειών	65
8.1 Αρμοδιότητες Οικονομικής Επιτροπής	65
8.2 Συγκρότηση Οικονομικής Επιτροπής.....	67
8.3 Λειτουργία της Οικονομικής Επιτροπής.....	68
9. Επιχειρηματική Δραστηριότητα των Ο.Τ.Α.....	69
9.1 Η επιχειρηματική δραστηριότητα ιστορικά.....	69
9.2 Επιχειρηματική Δραστηριότητα των Δήμων	70
9.3 Επιχειρηματική Δραστηριότητα Περιφερειών.....	71
9.4 Κανόνες σύστασης περιφερειακής επιχείρησης	73
9.5 Κανόνες λειτουργίας αστικών εταιριών μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα της περιφέρειας	74
9.6 Ειδικές Ρυθμίσεις για τις επιχειρήσεις των περιφερειών.....	75

9.7 Συμπερασματικές παρατηρήσεις	75
10. Χρηματοδότηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης από Ευρωπαϊκά Προγράμματα	77
10.1 Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα και Α' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης.....	77
10.2 Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (1994-1999)	78
10.3 Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (2000-2006).....	79
10.4 ΕΣΠΑ 2007-2013.....	80
10.5 Διασυνοριακά, διακρατικά διαπεριφερειακά προγράμματα και δίκτυα	81
10.6 Νέο ΕΣΠΑ περιόδου 2014-2020	82
Β' ΜΕΡΟΣ: ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΕΝΤΕΛΗΣ	84
1. Γενικά στοιχεία	84
2. Παρατηρήσεις των ορκωτών ελεγκτών λογιστών	86
3. Δείκτες ρευστότητας.....	90
3.1 Δείκτης Κυκλοφοριακής Ρευστότητας ή Δείκτης Γενικής Ρευστότητας	90
4. Δείκτες χρέους ή μόχλευσης.....	93
4.1 Δείκτης Χρέους.....	93
4.2 Δείκτης Χρέους προς Ίδια Κεφάλαια	94
4.3 Δείκτης Κάλυψης Τόκων	95
5. Δείκτες δραστηριότητας ή κυκλοφοριακής ταχύτητας.....	98
5.1 Δείκτης Κυκλοφοριακής Ταχύτητας Απαιτήσεων.....	98
5.2 Δείκτης Κυκλοφοριακής Ταχύτητας Παγίων	100
5.3 Δείκτης Κυκλοφοριακής Ταχύτητας Ενεργητικού	102
6. Δείκτες απόδοσης	104
6.1 Δείκτης Απόδοσης Ενεργητικού.....	104
6.2 Δείκτης Απόδοσης Ιδίων Κεφαλαίων	105
7. Πρόβλεψη χρεοκοπίας με το μοντέλο του Altman.....	107
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	110

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ.....	115
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	116
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	119

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Δείκτης Κυκλοφοριακής Ρευστότητας.....	91
Πίνακας 2: Δείκτης Χρέους	94
Πίνακας 3: Δείκτης Χρέους προς Ίδια Κεφάλαια.....	95
Πίνακας 4: Δείκτης Κάλυψης Τόκων	96
Πίνακας 5: Δείκτης Κυκλοφοριακής Ταχύτητας Απαιτήσεων	99
Πίνακας 6: Δείκτης Κυκλοφοριακής Ταχύτητας Παγίων.....	101
Πίνακας 7: Δείκτης Κυκλοφοριακής Ταχύτητας Ενεργητικού	102
Πίνακας 8: Δείκτης Απόδοσης Ενεργητικού (ROA).....	104
Πίνακας 9: Δείκτης Απόδοσης Ιδίων Κεφαλαίων (ROE).....	106
Πίνακας 10: Υπόδειγμα Altman (z-score)	108

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Η πολυπλοκότητα της ελληνικής δημόσιας διοίκησης διαφαίνεται από πολλά σημεία στη χώρα μας. Ένα από αυτά είναι τα οικονομικά της τοπικής αυτοδιοίκησης. Τα ζητήματα που αφορούν τα οικονομικά των δήμων και των περιφερειών, δηλαδή τόσο από άποψη προέλευσης των πόρων όσο και από άποψη διαχείρισής τους αποτελούν το θέμα της παρούσας εργασίας. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η ανάλυση των θεμελιωδών στοιχείων των οικονομικών της τοπικής αυτοδιοίκησης, ενόψει μάλιστα του πρόσφατου νόμου 3852/2010 που επέφερε αλλαγές για τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς και η θεώρηση των οικονομικών ενός δήμου στην ελληνική πραγματικότητα.

Το πρώτο μέρος της εργασίας, που ξεκινά από την ένταξη της τοπικής αυτοδιοίκησης στο διοικητικό σύστημα της χώρας με βάση το δημόσιο διοικητικό δίκαιο, περιέχει τα θεμελιώδη στοιχεία των οικονομικών της τοπικής αυτοδιοίκησης. Γίνεται αναφορά στα οικονομικά της αυτοδιοίκησης βάσει του Ν.3463/2006 (Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων). Στη συνέχεια, αναλύονται τα οικονομικά της Αυτοδιοίκησης, όπως περιέχονται στο Ν.3852/2010 (Πρόγραμμα «Καλλικράτης») και συγκεκριμένα, οι κεντρικοί αυτοτελείς πόροι, η φορολογική δημοσιονομική αποκέντρωση, το ειδικό πρόγραμμα εξυγίανσης, η διαδικασία δανειοδότησης, ο προγραμματισμός, ο προϋπολογισμός και η οικονομική διαχείριση των δήμων, ο έλεγχος και η διαφάνεια, το πρόγραμμα «ΕΛΛ.Α.Δ.Α» και το περιφερειακό ταμείο ανάπτυξης. Στη συνέχεια, αναλύονται τα ίδια έσοδα, τα λοιπά έσοδα και τα στοιχεία που αφορούν τον προϋπολογισμό των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Αναφορά γίνεται και στο ρόλο της οικονομικής επιτροπής τόσο των δήμων όσο και των Περιφερειών ως οργάνου με θεμελιώδη ρόλο στη διαχείριση των οικονομικών. Στο τέλος του πρώτου μέρους της εργασίας γίνεται ανάλυση των λοιπών πηγών εκ των οποίων οι ΟΤΑ έχουν τη δυνατότητα να αντλήσουν πόρους για την εξυπηρέτηση τοπικών υποθέσεων: την επιχειρηματική δραστηριότητα και τη χρηματοδότηση από Ευρωπαϊκά Προγράμματα.

Έχοντας ολοκληρώσει το θεωρητικό πλαίσιο των οικονομικών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στο δεύτερο μέρος της εργασίας γίνεται αναφορά στα οικονομικά του Δήμου Πεντέλης, ως οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού. Γίνεται

χρηματοοικονομική ανάλυση με τη χρήση εννέα αριθμοδεικτών (ρευστότητας, χρέους, δραστηριότητας και απόδοσης) για τα έτη 2012-2016, βάσει των δημοσιευμένων οικονομικών καταστάσεων του εν λόγω δήμου. Επίσης, περιλαμβάνεται πρόβλεψη χρεοκοπίας για το δήμο με το μοντέλο του Altman.

Στα συμπεράσματα αναγράφονται συμπερασματικές σκέψεις του γράφοντος αναφορικά με τα οικονομικά της τοπικής αυτοδιοίκησης, τις αλλαγές που επέφερε ο Ν.3852/2010 και νέους τρόπους άντλησης και διαχείρισης πόρων από αυτούς.

Όσον αφορά την επιλογή του θέματος, ο λόγος ήταν το ιδιαίτερο ενδιαφέρον μου για την τοπική αυτοδιοίκηση καθώς εξελέγην στις δημοτικές εκλογές του 2014 με την παράταξη «*Τήνος - Τολμάμε Μαζί*» του πρ. Δημάρχου Τήνου κ. Παναγιώτη Κροντηρά. Είμαι μέλος στη Δημοτική Κοινότητα Τήνου και στο Δημοτικό Νομικό Πρόσωπο Δήμου Τήνου, στον τόπο που αποτελεί την ιδιαίτερη πατρίδα μου. Γι' αυτό επέλεξα αυτό το θέμα εκ των προτεινόμενων. Μάλιστα, αρχικός μου στόχος ήταν ως περίπτωση δήμου να αναφερθώ στο Δήμο Τήνου λόγω του ενδιαφέροντος και της ιδιότητάς μου. Ωστόσο, ο τελευταίος δημοσιευμένος ισολογισμός, κατά την εκπόνηση της παρούσας, ήταν για το έτος 2012, πράγμα που δεν εξυπηρετούσε τους σκοπούς της εργασίας επειδή δεν υπήρχαν δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις για τις χρήσεις μέχρι το 2016. Δυστυχώς, σε παρόμοια κατάσταση, δηλαδή σε μη έγκαιρη δημοσίευση οικονομικών καταστάσεων, βρίσκονται αρκετοί δήμοι της χώρας, κάτι το οποίο θεωρείται δυσμενές τόσο νομικά όσο και ως προς την ενημέρωση των πολιτών. Η επιλογή του Δήμου Πεντέλης έγινε αφενός γιατί υπήρξε ένας από τους λίγους δήμους που είχαν δημοσιευμένα οικονομικά στοιχεία για τα έτη 2012-2016 και αφετέρου γιατί αποτελεί ένα μεγάλο δήμο που βρίσκεται στην περιφέρεια Αττικής.

Α' ΜΕΡΟΣ: ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ (Ο.Τ.Α.)

1. Το Διοικητικό Πλαίσιο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

1.1 Η Τοπική Αυτοδιοίκηση ως τομέας Οργάνωσης της Δημόσιας Διοίκησης

Η οργάνωση της Δημόσιας Διοίκησης νοείται με δύο τρόπους: αφενός ως ίδρυση, συγκρότηση και λειτουργία διοικητικών οργάνων, τα οποία ασκούν το καθένα ένα μέρος της δραστηριότητας που ανήκει συνολικά στη Δημόσια Διοίκηση (λειτουργική οργάνωση της Δημόσιας Διοίκησης) και αφετέρου ως ίδρυση, συγκρότηση και λειτουργία διοικητικών οργάνων που ασκούν τις δραστηριότητες τους σε ορισμένο τμήμα της εδαφικής έκτασης του κράτους (εδαφική οργάνωση της Δημόσιας Διοίκησης). Η εδαφική οργάνωση της Δημόσιας Διοίκησης είναι αυτή που προσδίδει στο διοικητικό σύστημα της χώρας μας χαρακτήρα αποκέντρωσης.

Προϋπόθεση, βέβαια, για να έχουμε αποκεντρωτικό σύστημα είναι τα όργανα της εδαφικής περιφέρειας να ασκούν αποφασιστικές αρμοδιότητες. Αν τα όργανα του τμήματος της εδαφικής έκτασης του κράτους έχουν απλώς την αρμοδιότητα προπαρασκευής και εκτέλεσης των αποφάσεων που λαμβάνονται από τα κεντρικά όργανα, το σύστημα εξακολουθεί να είναι συγκεντρωτικό. (Λύτρας, 2010)

Για την ορθή προσέγγιση, λοιπόν, της τοπικής αυτοδιοίκησης ως τομέα οργάνωσης της Δημόσιας Διοίκησης πρέπει να επισημανθούν τα ακόλουθα:

α) Η έννοια της αυτοδιοίκησης εκφράζεται μέσα από την κατασκευή νομικών προσώπων, η οποία επιτρέπει την επιτυχέστερη ικανοποίηση αναγκών και την εξυπηρέτηση συλλογικών συμφερόντων καθώς το νομικό πρόσωπο έχει σκοπό, δραστηριότητα και περιουσία διάφορη από εκείνη των προσώπων που το απαρτίζουν και γιατί η δράση των οργάνων του δε θεωρείται από το δίκαιο δράση των φυσικών προσώπων αλλά κατευθείαν δράση του νομικού προσώπου, στο οποίο μπορεί να καταλογιστεί ευθύνη.

β) Η αυτοδιοίκηση προϋποθέτει την περιουσιακή αυτοτέλεια, δηλαδή την κατοχή περιουσιακών στοιχείων από τα ίδια τα νομικά πρόσωπα, καθώς μόνον η κατοχή τους αυτή μπορεί να καταστήσει δυνατή την ανάπτυξη της δραστηριότητας τους και την επίτευξη των σκοπών τους.

γ) Απαιτείται, επίσης, τα όργανα των αυτοδιοικούμενων οργανισμών, δηλαδή τα φυσικά πρόσωπα που ασκούν τις οργανικές λειτουργίες, να εκλέγονται από το σύνολο των ενδιαφερόμενων προσώπων, στο οποίο και τα ίδια ανήκουν. Πρόκειται για τα πρόσωπα που τα συλλογικά τους συμφέροντα εκφράζονται από το συγκεκριμένο νομικό πρόσωπο, στο οποίο έχει οργανωθεί η εδαφική περιφέρεια, όπου διαμένουν. Το γεγονός ότι το αίτημα για αυτοδιοίκηση είναι κατά βάση πολιτικό και συναρτάται με την απαίτηση για τη συμμετοχή των πολιτών στη διοίκηση των υποθέσεων της περιφέρειας, στην οποία διαμένουν, καθιστά το στοιχείο της εκλογής καθοριστικό στοιχείο για τη θεμελίωση της έννοιας της αυτοδιοίκησης. (Λύτρας, 2010)

δ) Η αυτοδιοίκηση δεν συνεπάγεται ρωγμή στην ενότητα του κράτους. Γι' αυτό η δραστηριότητα των οργάνων πρέπει να ελέγχεται από τα κεντρικά όργανα. Ο έλεγχος είναι μόνον έλεγχος νομιμότητας και όχι έλεγχος ουσίας. Οποιοσδήποτε έλεγχος πέραν αυτού της νομιμότητας, δε συμβιβάζεται με την έννοια της αυτοδιοίκησης καθώς θα στερούσε την αποφασιστική αρμοδιότητα των οργάνων της αυτοδιοίκησης και θα τα υποβάθμιζε σε όργανα - ουραγούς της κεντρικής διοίκησης.

Συγκεκριμένα στο Σύνταγμα μας, η τοπική αυτοδιοίκηση βρίσκει τη θεμελιώδη και υποδειγματική καθιέρωσή της. Το άρθρο 102 του Συντάγματος ορίζει τα εξής:

Άρθρο 102: (Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης)

1. Η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού. Υπέρ των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης συντρέχει τεκμήριο αρμοδιότητας για τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων. Νόμος καθορίζει το εύρος και τις κατηγορίες των τοπικών υποθέσεων, καθώς και την κατανομή τους στους επί μέρους βαθμούς. Με νόμο μπορεί να ανατίθεται στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης η άσκηση αρμοδιοτήτων που συνιστούν αποστολή του Κράτους.

2. Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης έχουν διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια. Οι αρχές τους εκλέγονται με καθολική και μυστική ψηφοφορία, όπως νόμος ορίζει.

3. Με νόμο μπορεί να προβλέπονται για την εκτέλεση έργων ή την παροχή υπηρεσιών ή την άσκηση αρμοδιοτήτων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης αναγκαστικοί ή εκούσιοι σύνδεσμοι οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης που διοικούνται από αιρετά όργανα.

4. Το Κράτος ασκεί στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης εποπτεία που συνίσταται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας και δεν επιτρέπεται να εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση τους. Ο έλεγχος νομιμότητας ασκείται, όπως νόμος ορίζει. Πειθαρχικές ποινές στα αιρετά όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης, εκτός από τις περιπτώσεις που συνεπάγονται αυτοδικαίως έκπτωση ή αργία, επιβάλλονται μόνο ύστερα από σύμφωνη γνώμη συμβουλίου που αποτελείται κατά πλειοψηφία από τακτικούς δικαστές, όπως νόμος ορίζει.

5. Το Κράτος λαμβάνει τα νομοθετικά, κανονιστικά και δημοσιονομικά μέτρα που απαιτούνται για την εξασφάλιση της οικονομικής αυτοτέλειας και των πόρων που είναι αναγκαίοι για την εκπλήρωση της αποστολής και την άσκηση των αρμοδιοτήτων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης με ταυτόχρονη διασφάλιση της διαφάνειας κατά τη διαχείριση των πόρων αυτών. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την απόδοση και κατανομή, μεταξύ των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, των φόρων ή τελών που καθορίζονται υπέρ αυτών και εισπράττονται από το Κράτος. Κάθε μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από κεντρικά ή περιφερειακά όργανα του Κράτους προς την τοπική αυτοδιοίκηση συνεπάγεται και τη μεταφορά των αντίστοιχων πόρων. Νόμος ορίζει τα σχετικά με τον καθορισμό και την είσπραξη τοπικών εσόδων απευθείας από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης.

Κατοχυρώνεται, λοιπόν, ως κριτήριο διάκρισης των αρμοδιοτήτων της τοπικής αυτοδιοίκησης σε σχέση προς εκείνες του κράτους, ο τοπικός χαρακτήρας των υποθέσεων. Με βάση την παράγραφο 1 του άρθρου 102, δηλαδή, στο μέτρο που μια υπόθεση χαρακτηρίζεται τοπική, ανήκει αυτοδίκαια στην αρμοδιότητα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, αποκλείοντας το κράτος και τα κεντρικά του όργανα από την εξουσία διοίκησης και διαχείρισής της.

Σημειώνεται, πάντως, αμφισβήτηση από τη θεωρία για το κατά πόσον ο όρος τοπικές υποθέσεις είναι ικανός να αποτελέσει το κριτήριο διάκρισης. Επισημαίνεται πως πρόκειται για έναν από τους μεγαλύτερους αναχρονισμούς του ελληνικού Συντάγματος. Οφείλεται στον Alexis de Tocqueville, ο οποίος περιγράφοντας την Αμερικανική Δημοκρατία, θεώρησε ότι ένα από τα βάθρα της ήταν η τοπική αυτοδιοίκηση, στην οποία το αμερικανικό πολίτευμα εμπιστευόταν τις τοπικές υποθέσεις. Η διάκριση των υποθέσεων σε γενικές και τοπικές είναι ξεπερασμένη. Ανήκει στη γεωγραφική εποχή που χαρακτηρίζεται από στατικότητα. Δε συμβιβάζεται με τη σύγχρονη εποχή, όπου σχεδόν δεν υπάρχει καμία τοπική υπόθεση, η οποία δε μπορεί να εξελιχθεί από τη μια στιγμή στην άλλη σε γενική, όπως δεν υπάρχει καμία γενική υπόθεση, η οποία δεν έχει τοπική αναφορά. Η σύγχρονη εποχή απαιτεί οργάνωση της παροχής υπηρεσιών με βάση τον ορθολογικό κανόνα, ο οποίος απαιτεί, πέρα από τα ιδεολογήματα, να υπάρχει κατανομή αρμοδιοτήτων άσκησης δημόσιας εξουσίας μεταξύ των διαφόρων επιπέδων, με τρόπο ώστε ο πολίτης να απολαμβάνει τη μέγιστη εξυπηρέτηση των συμφερόντων του. Για το λόγο αυτό έχει ξεπεραστεί και η παλαιά οργάνωση της δημόσιας εξουσίας με βάση το δίπολο κεντρική-τοπική εξουσία, διότι αντανακλά ιδεολογήματα του παρελθόντος, τα οποία, τουλάχιστον στις κοινωνίες μας, έχουν ξεπεραστεί. *Ad impossibilia nemo tenetur* είναι ο κανόνας που απαιτεί το κάθε επίπεδο δημόσιας εξουσίας να αναλαμβάνει εκείνες και μόνον εκείνες τις αρμοδιότητες που είναι πράγματι σε θέση να φέρει εις πέρας. Με βάση τον κανόνα αυτόν θα πρέπει να ερμηνεύεται και η ως άνω συνταγματική διάταξη, ώστε να έχει νόημα στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα. Σε αυτό βοηθά και το εδάφιο του άρθρου *«υπέρ των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης συντρέχει τεκμήριο αρμοδιότητας για τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων»*. Όταν οι ανάγκες των πολιτών δε μπορούν εκ των πραγμάτων να ικανοποιηθούν από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, δικαιολογείται η απόκλιση από την αρχή της καθολικής ευθύνης και αρμοδιότητάς τους ως προς τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων. Άλλωστε και από το εδάφιο δ' της παραγράφου 1 που ορίζει ότι *«με νόμο μπορεί να ανατίθεται στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης η άσκηση αρμοδιοτήτων που συνιστούν αποστολή του Κράτους»* ενδεικνύεται ότι η διάκριση ανάμεσα σε τοπικές και κρατικές υποθέσεις έχει απολέσει κατά μεγάλο μέρος τη σημασία της. (Φλογαΐτης, 2010)

Υπό την παλαιά του διατύπωση, πριν από την συνταγματική αναθεώρηση του έτους 2001, το Σύνταγμα στο ίδιο άρθρο, στην παράγραφο 1, αναφερόταν ονομαστικά στους δήμους και τις κοινότητες, που αποτελούσαν, κατά το άρθρο αυτό, τον πρώτο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης και άφηνε στη διακριτική ευχέρεια του νομοθέτη την ίδρυση και άλλων βαθμών τοπικής αυτοδιοίκησης, χωρίς να προσδιορίζει τον αριθμό, την ονομασία τους και το επίπεδο οργάνωσής τους. Επίσης, δεν κατοχυρώνόταν η οικονομική αυτοτέλεια των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, παρά μόνον η διοικητική¹.

Με το ν.2218/1994 συνεστήθησαν, με βάση τη γεωγραφική διοικητική διαίρεση της χώρας σε νομούς, οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις ως δεύτερος βαθμός τοπικής αυτοδιοίκησης. Υπό τη νέα του διατύπωση το άρθρο 102, που αναγράφεται ως άνω, στο αναθεωρημένο Σύνταγμα του έτους 2001, περιορίζει τους βαθμούς τοπικής αυτοδιοίκησης σε δύο, χωρίς να αναφέρεται ρητά σε δήμους και κοινότητες ως πρώτο βαθμό και ούτε στις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις ως δεύτερο.

Ο ν.3852/2010, νόμος γνωστός ως «Πρόγραμμα Καλλικράτης», που είναι και ο ισχύων νόμος, όρισε ότι πρώτο βαθμό αυτοδιοίκησης αποτελούν οι δήμοι, οι οποίοι απορρόφησαν τις κοινότητες, ο συνολικός αριθμός των οποίων είχε μειωθεί με το ν. 2539/1997 για τη «Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης» και δεύτερο βαθμό οι περιφέρειες, οι οποίες συνεστήθησαν με βάση τη γεωγραφική διοικητική διαίρεση της χώρας σε περιφέρειες (Ν. 2218/1994) και αντικατέστησαν τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις.

1

Άρθρον 102.

1. Ἡ διοικήσεις τῶν τοπικῶν ὑποθέσεων ἀνήκει εἰς τοὺς ὀργανισμοὺς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, τῶν ὁποίων τὴν πρώτην βαθμίδα ἀποτελοῦν οἱ δήμοι καὶ αἱ κοινότητες. Αἱ λοιπαὶ βαθμίδες ὀρίζονται διὰ νόμου.

2. Οἱ ὀργανισμοὶ τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως ἀπολαύουν διοικητικῆς αὐτοτελείας. Αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν ἐκλέγονται διὰ καθολικῆς καὶ μυστικῆς ψηφοφορίας.

1.2 Σύντομη Ιστορική Εξέλιξη των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Πρώτη οργάνωση του ελληνικού κράτους σε δήμους έγινε επί Βασιλείας του Όθωνος και συγκεκριμένα με το διάταγμα της 27^{ης} Δεκεμβρίου 1833 του Αντιβασιλέως Maurer, «Περί διαιρέσεως του Βασιλείου και της διοικήσεώς του». Ακολουθώντας τα τότε πρότυπα της Γαλλίας και Γερμανίας, η επικράτεια του Ελληνικού Βασιλείου χωρίσθηκε σε δέκα νομούς / νομαρχίες και 42 επαρχίες. Επικεφαλής της κάθε νομαρχίας ήταν ο νομάρχης, ανώτερο διοικητικό όργανο στη διοικητική διεύθυνση του νομού, με υπαγόμενες επαρχίες και δήμους. Τη διαίρεση αυτή ακολούθησε στη συνέχεια και η διοικητική σύσταση - αναγνώριση ισάριθμων μητροπόλεων με εξαίρεση εκείνη της Μάνης (Γυθείου). (htt)

Το σύστημα αυτό κατήργησε ο Ελευθέριος Βενιζέλος με το νόμο ΔΝΖ'/1912. Με το νέο σύστημα που εισήγαγε ο νόμος αυτός, έγινε διάκριση σε δήμους και κοινότητες. Με το νόμο αυτό ορίστηκαν ως δήμοι οι πρωτεύουσες των νομών και οι πόλεις με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων. Αντίστοιχα, κοινότητες ορίστηκαν όλοι οι συνοικισμοί με πληθυσμό πάνω από «300 κατοίκους και σχολείο στοιχειώδους εκπαίδευσως», ενώ ακόμη και συνοικισμοί με λιγότερους από 300 κατοίκους με σχολείο στοιχειώδους εκπαίδευσης μπορούσαν να γίνουν κοινότητες αρκεί να το ζητούσαν πάνω από το 50% των εκλογέων κατοίκων και ταυτόχρονα να είχαν περιουσία που να απέδιδε πάνω από 2.000 δραχμές εκείνη την εποχή, ή τέλος αν ήταν ήδη έδρες δήμων. (htt3)

Το σύστημα αυτό έμεινε γνωστό ως «απελευθέρωση των συνοικισμών». Στην πραγματικότητα, αυτό που επιδιωκόταν και επετεύχθη με το νόμο αυτό ήταν η διάσπαση της τοπικής αυτοδιοίκησης σε υπερβολικά μεγάλο για τη χώρα αριθμό δήμων και κοινοτήτων, κι αυτό για να εκτοπιστούν από την πολιτική ζωή του τόπου ισχυροί Δήμαρχοι, που δια της δύναμης τους στην πράξη έλεγχαν την εκλογή των βουλευτών. Στόχος του Ελευθερίου Βενιζέλου ήταν να εξυγιανθεί το κεντρικό πολιτικό σύστημα καθώς δια της πολυδιασπάσεως, μειωνόταν η δύναμη και η επιρροή των Δημάρχων αυτών. (Φλογαΐτης, 2010)

Στο σύστημα Maurer, κατά τα βασικά του σημεία, επανήλθε η χώρα με το Ν. 2539/1997, γνωστό και ως νόμο «Καποδίστρια». Με το νόμο αυτό έγινε αναγκαστική

συνένωση κάποιων δήμων και κοινοτήτων. Διατηρήθηκε πάντως ο θεσμός των κοινοτήτων. Οι βασικές αρχές στις οποίες βασίστηκε το πρόγραμμα ήταν:

α) Ο συνδυασμός των αρχών της δημοκρατικότητας και της αποτελεσματικότητας (μεγάλοι Ο.Τ.Α. αλλά με ισχυρή δημοτική αποκέντρωση).

β) Η συντονισμένη εφαρμογή νομικών ρυθμίσεων και αναπτυξιακών μέτρων.

γ) Η αναπτυξιακή ενδοδημοτική ισορροπία (κατοχύρωση της ενδοδημοτικής αποκέντρωσης των δημοσίων επενδύσεων).

δ) Η εξασφάλιση της ευρύτερης δυνατής πολιτικής και κοινωνικής συναίνεσης. (htt4)

Οι δήμοι του ν.2539/1997 δεν ήταν πάντοτε ισχυρότεροι, όμως, των παλαιών δήμων και κοινοτήτων, διότι ο νόμος αυτός εγκατέλειψε την αρχή του προηγούμενου καθεστώτος κατά το οποίο ο δήμος έπρεπε να έχει τουλάχιστον 10.000 κατοίκους ή να είναι πρωτεύουσα νομού, με αποτέλεσμα πολύ συχνά οι νέοι δήμοι να μην ξεπερνούν πληθυσμιακά τους παλιούς. Δημιουργήθηκε, έτσι, το πρόβλημα οι νέοι δήμοι, πολλές φορές, να μην έχουν την απαιτούμενη διοικητική και οικονομική δύναμη για να ανταποκριθούν επαρκώς στις ανάγκες των δημοτών τους.

1.3 Πρόγραμμα «Καλλικράτης» - ν.3852/2010: Νέες ρυθμίσεις και Στόχοι

Με το ν.3852/2010 έγινε ριζική αλλαγή στη διάρθρωση της τοπικής αυτοδιοίκησης. Έλαβε χώρα δραστική μείωση του αριθμού των δήμων, με επιστροφή στο πληθυσμιακό κριτήριο των 10.000 κατοίκων και προσαύξησή του σε ορισμένες περιπτώσεις. Επίσης, καταργήθηκαν οι κοινότητες. Έτσι, με το πρόγραμμα «Καλλικράτης», όπως έμεινε γνωστός ο νόμος αυτός, ο πρώτος βαθμός τοπικής αυτοδιοίκησης αποτελείται μόνον από δήμους ως χωρικά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, και δη 325 στον αριθμό. Ως κριτήρια καθορισμού των ορίων των Δήμων η αιτιολογική έκθεση, στις σελίδες 14 και 15 αναφέρει τα εξής:

α) Πληθυσμιακά (ο αριθμός των δημοτών, ο αριθμός των κατοίκων, η πληθυσμιακή πυκνότητα, η κατανομή των κατοικιών),

β) Κοινωνικά (το μέσο μέγεθος νοικοκυριού, οι μορφωτικοί δείκτες, το ποσοστό αλλοδαπών)

γ) Οικονομικά (η απασχόληση, η δομή της απασχόλησης, η εργασιακή κινητικότητα, το εισόδημα)

δ) Γεωγραφικά (το σχήμα, η προσβασιμότητα, τα δίκτυα υποδομών)

ε) Αναπτυξιακά (η δομή της τοπικής οικονομικής δραστηριότητας και γενικότερα της τοπικής ανάπτυξης, η ύπαρξη εκπαιδευτικών και ερευνητικών φορέων, η συμμετοχή σε Κοινοτικά και Εθνικά Προγράμματα)

στ) Πολιτιστικά, Ιστορικά και

ζ) Χωροταξικά κριτήρια, με τα οποία επιδιώκεται:

- Η γεωγραφική / χωρική ολοκλήρωση των διαφόρων κοινωνικών, διοικητικών και οικονομικών λειτουργιών, εξυπηρετήσεων και υποδομών που διασφαλίζουν συνθήκες βιωσιμότητας.
- Η γεωγραφική κινητικότητα και τα χωρικά πεδία που αυτή διαμορφώνει σε ημερήσια βάση, σύμφωνα με την απασχόληση και σε συνδυασμό με τις λειτουργικές εξαρτήσεις και επιρροές μεταξύ των οικιστικών κέντρων.
- Η ταυτότητα του τόπου που αναφέρεται στο συμβολικό και στο σημειολογικό επίπεδο για την τοπική κοινωνία.

Σκοπός του νομοθέτη με τις ρυθμίσεις για τον πρώτο βαθμό αυτοδιοίκησης ήταν, σύμφωνα με σκέψεις της αιτιολογικής έκθεσης του νόμου αυτού, να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για την αναδιάταξη της αποκεντρωμένης κρατικής διοίκησης σε μεγαλύτερη κλίμακα, έτσι ώστε να διευκολύνεται ο οργανωτικός της εξορθολογισμός, αλλά και η αποσυμφόρησή της από αρμοδιότητες που μπορούν να ασκηθούν αποτελεσματικότερα σε τοπικό επίπεδο. Με τον τρόπο αυτό, το ελληνικό διοικητικό σύστημα θέλει προσαρμοσθεί καλύτερα στις ευρωπαϊκές προδιαγραφές μιας σύγχρονης πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, ώστε να μπορούν οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης να ασκήσουν καλύτερα και αποτελεσματικότερα τη γενική αρμοδιότητα που τους απονέμει το Σύνταγμα, συμβάλλοντας στην αποσυμφόρηση των κεντρικών υπηρεσιών. Στόχος των Δήμων του νόμου αυτού είναι να μπορούν να προσφέρουν στους πολίτες της χώρας τις υπηρεσίες της αυτοδιοίκησης του 21ου

αιώνα, στελεχωμένοι κατάλληλα και ικανοί να εφαρμόσουν μεθόδους ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, αναλυτικής λογιστικής και διοίκησης με στόχους.

Βασική, επίσης, καινοτομία του νόμου είναι, όπως άλλωστε προαναφέρθηκε, ο καθορισμός των περιφερειών ως δεύτερου βαθμού αυτοδιοίκησης, αντί των ως τότε νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων. Συνεστήθησαν, λοιπόν, 13 περιφέρειες ως αυτοδιοικούμενα κατά τόπο νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου. Ουσιαστικά, δηλαδή, οι υφιστάμενες 13 διοικητικές περιφέρειες της χώρας μετατράπηκαν σε αυτοδιοικούμενες περιφέρειες, με αιρετά όργανα, νέες αρμοδιότητες και πόρους. Σε αυτή την φάση κρίθηκε, σύμφωνα με τις σκέψεις της αιτιολογικής έκθεσης, ότι δε θα ήταν σκόπιμο ούτε επωφελές να υπάρξουν μεταβολές στον χάρτη των περιφερειών της χώρας. Οι διοικητικές περιφέρειες της χώρας, είκοσι τέσσερα χρόνια μετά τη θεσμοθέτησή τους, κρίθηκε πως είχαν αποκτήσει μια διοικητική λειτουργία που τις καθιστά χρήσιμες και αποτελεσματικές στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη. Επιπλέον, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση, οι περιφέρειες είχαν υλοποιήσει μέχρι την ψήφιση του νόμου πολλά περιφερειακά προγράμματα από τα οποία έχει αποκτηθεί τεράστια εμπειρία. Η αλλαγή των περιφερειών θα δημιουργούσε προβλήματα στην απρόσκοπτη υλοποίηση των περιφερειακών προγραμμάτων του ΕΣΠΑ. Οι περιφέρειες αποτέλεσαν, επίσης, μηχανισμούς παραγωγής πολιτικής σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο καθώς είχαν λειτουργήσει σε αυτές αντιπροσωπευτικά όργανα με συμμετοχή αιρετών εκπροσώπων και φορέων ανάπτυξης για πολλά χρόνια. Τέλος, οι περιφέρειες είχαν διαμορφώσει μια «περιφερειακή» ταυτότητα, ενώ αρκετές από αυτές ταυτίζονταν με τα γεωγραφικά διαμερίσματα της Ελλάδας.

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου, στη νέα αυτή ρύθμιση για το δεύτερο βαθμό οδήγησε η ανάγκη για αναδιάρθρωση του δεύτερου βαθμού σε ένα υψηλότερο επίπεδο, με λιγότερες και αποτελεσματικότερες μονάδες, οι οποίες θα μπορούν να αναλάβουν σημαντικές αναπτυξιακές λειτουργίες, υπερβαίνοντας τα στενά όρια της νομαρχίας και τον παραδοσιακό διεκπεραιωτικό και ελεγκτικό της ρόλο. Οι ως τότε κρατικές περιφέρειες θεωρήθηκαν οι πλέον κατάλληλες για να αποτελέσουν το στερέωμα του δεύτερου βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης, από τις οποίες άλλωστε ο νέος δεύτερος βαθμός είχε πια τη δυνατότητα να αναλάβει και αρμοδιότητες για τοπικές υποθέσεις περιφερειακής κλίμακας ή και για κρατικές υποθέσεις που θα μπορούν να ασκηθούν από την δευτεροβάθμια αυτοδιοίκηση, σε

συνδυασμό με τη μεταφορά των αναλογούντων ανθρώπινων και οικονομικών πόρων από την καταργούμενη κρατική περιφέρεια.

Μάλιστα, με τη διάρθρωση νέων μεγαλύτερων Περιφερειών, επιδιώκεται μέσω της άμεσης εκλογής, σύμφωνα με τις σκέψεις της αιτιολογικής έκθεσης, η απόκτηση ισχυρής πολιτικής νομιμοποίησης, από τους πολιτικούς ηγέτες που θα αναδεικνύονται στις νέες αυτοδιοικούμενες περιφέρειες και το απαραίτητο δημοκρατικό έρεισμα, προκειμένου να διαχειριστούν σθεναρά και υπεύθυνα τις σημαντικές εξουσίες που καλούνται να αναλάβουν, έτσι ώστε να απελευθερωθούν οι αναπτυξιακές δυνάμεις της περιφέρειας, οι οποίες επί δεκαετίες καταπνίγονταν από τον παραδοσιακό συγκεντρωτισμό.

Επιδιώχθηκε, μάλιστα, με το νόμο αυτό, το ελληνικό μοντέλο διακυβέρνησης να προσαρμοσθεί στο θεσμικό κεκτημένο του νομικού και πολιτικού πολιτισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης των κρατών και των Περιφερειών. Σε αυτό το κεκτημένο, θεμελιώδη ρόλο διαδραματίζει η αρχή της επικουρικότητας και το τεκμήριο της αρμοδιότητας υπέρ της αποκέντρωσης και της αυτοδιοίκησης, σύμφωνα με τα οποία, η ανάπτυξη μιας περιοχής, η ικανοποίηση και η διευθέτηση τοπικών αναγκών δε μπορούν παρά να προέρχονται από όργανα και θεσμούς που έχουν ειδικό και άμεσο δεσμό με το τοπικό στοιχείο, γνωρίζουν τα προβλήματα, βιώνουν τις ανάγκες, ελέγχουν και κυρίως ελέγχονται αποτελεσματικότερα, όπως αναγράφεται στη σελίδα 8 της αιτιολογικής έκθεσης του νόμου.

Ως προς τις ειδικότερες ρυθμίσεις για τα όργανα και τις αρμοδιότητες αυτών, χρήσιμο είναι να επισημανθούν τα ακόλουθα, όπως προκύπτουν από το νόμο.

Όργανα των δήμων είναι το Δημοτικό συμβούλιο, ο Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου, η Οικονομική Επιτροπή, η Επιτροπή Ποιότητας Ζωής, η Εκτελεστική Επιτροπή και ο Δήμαρχος. Η σύνθεση του εκλογικού σώματος είναι διευρυμένη σε σχέση με τη σύνθεση του εθνικού εκλογικού σώματος που αναδεικνύει τη Βουλή, καθώς δικαίωμα του εκλέγειν έχουν και οι πολίτες των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και οι νομίμως διαμένοντες αλλοδαποί υπήκοοι τρίτων χωρών.

Το Δημοτικό Συμβούλιο, ως βουλευόμενο συλλογικό όργανο Διοίκησης, αποφασίζει για όλα τα θέματα που αφορούν το Δήμο, εκτός από εκείνα που ανήκουν

εκ του νόμου στην αρμοδιότητα του Δημάρχου ή άλλου οργάνου του δήμου, έχει δηλαδή τη γενική αρμοδιότητα επί των υποθέσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης. Αποτελείται από 13 ως 49 μέλη, ανάλογα με τον πληθυσμό του δήμου και εκ των μελών του αναδεικνύει τον Πρόεδρο (άρθρα 7, 64 ν.3852/2010).

Ο Δήμαρχος είναι κεντρικό μονομελές όργανο που εκδίδει όλες τις ατομικές διοικητικές πράξεις που είναι σχετικές με την εκτέλεση των αποφάσεων των συλλογικών οργάνων του δήμου. Ο εκλεγείς Δήμαρχος συνεπικουρείται στο έργο του από έναν ή περισσότερους Αντιδημάρχους ανάλογα με τον πληθυσμό του εκάστοτε δήμου. Επιλέγονται από το Δήμαρχο μεταξύ των συμβούλων της πλειοψηφίας. Η θητεία τους δε μπορεί να είναι μικρότερη των δύομιση ετών.

Στους Δήμους που διαθέτουν περισσότερους από έναν Αντιδημάρχους, συνίσταται Εκτελεστική Επιτροπή, στην οποία μετέχουν ο Δήμαρχος και οι Αντιδήμαρχοι. Η Εκτελεστική Επιτροπή είναι συλλογικό συντονιστικό και εκτελεστικό όργανο του Δήμου, το οποίο παρακολουθεί την εφαρμογή της δημοτικής πολιτικής σε όλους τους τομείς (άρθρο 62 του ν.3852/2010).

Η Οικονομική Επιτροπή είναι όργανο το οποίο παρακολουθεί και ελέγχει την οικονομική διαχείριση και λειτουργία του δήμου. Η Οικονομική Επιτροπή αποτελείται από το Δήμαρχο ή τον οριζόμενο από αυτόν Αντιδήμαρχο και από 6 έως 10 μέλη ανάλογα με τον αριθμό των μελών του Δημοτικού Συμβουλίου του δήμου (άρθρο 74 του ν.3852/2010).

Ίδια σύνθεση έχει και η Επιτροπή Ποιότητας Ζωής, η οποία συνίσταται σε δήμους άνω των 10.000 κατοίκων και έχει σημαντικές αρμοδιότητες σε θέματα ποιότητας ζωής καθώς και σε θέματα πολεοδομικού, χωροταξικού και περιβαλλοντικού χαρακτήρα (άρθρο 73 του ν.3852/2010). Στην Οικονομική Επιτροπή και στην Επιτροπή Ποιότητας Ζωής αντιπροσωπεύονται και οι δημοτικές παρατάξεις της μειοψηφίας που εκλέγουν 2 έως 4 μέλη των Επιτροπών αυτών ανάλογα με τον αριθμό μελών των τελευταίων (άρθρο 74 του ν.3852/2010).

Τα τοπικά διαμερίσματα του ν.2539/1997 μετονομάστηκαν σε τοπικές κοινότητες, εφόσον έχουν πληθυσμό έως και 2.000 κατοίκους και δημοτικές κοινότητες, εφόσον έχουν πληθυσμό μεγαλύτερο από 2.000 κατοίκους. Τοπικές ή δημοτικές κοινότητες αποτελούν πλέον και οι δήμοι ή οι κοινότητες που

συνενώνονται με τον «Καλλικράτη» και δεν αποτελούνται από τοπικά διαμερίσματα. Επίσης, σε δημοτικές κοινότητες μετονομάζονται τα δημοτικά διαμερίσματα στα οποία διαιρούνταν οι δήμοι που έχουν περισσότερους από 100.000 κατοίκους. Σε κάθε τοπική ή δημοτική κοινότητα συνιστάται αντίστοιχα Συμβούλιο Τοπικής Κοινότητας ή Συμβούλιο Δημοτικής Κοινότητας που αποτελείται από 5 έως 15 μέλη στις δημοτικές κοινότητες ανάλογα με τον πληθυσμό τους και από 3 μέλη στις τοπικές κοινότητες. Σε τοπικές κοινότητες με πληθυσμό έως 300 κατοίκους εκλέγεται ένας εκπρόσωπος τοπικής κοινότητας. Οι αρμοδιότητες του Συμβουλίου Τοπικής Κοινότητας και του Συμβουλίου Δημοτικής Κοινότητας είναι κυρίως γνωμοδοτικές. (Φλογαΐτης, 2010)

Μια ακόμη αλλαγή που επέφερε ο ν.3852/2010 είναι ο καθορισμός πενταετούς θητείας για τα όργανα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, μια ρύθμιση που φαίνεται να εξαντλεί, πάντως όχι να υπερβαίνει, τα όρια που θέτει το Σύνταγμα. Αυτό διότι ναι μεν δεν ορίζεται το χρονικό όριο θητείας των οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης στο Σύνταγμα, οπότε είναι νομοθετικά οριστό. Στην περίπτωση, όμως, που ο Συνταγματικός νομοθέτης έχει πάρει θέση, δηλαδή σε αυτή της θητείας της Βουλής, που αποτελεί κεντρικό και σπουδαιότατο όργανο του κράτους, έχει θέσει το όριο της τετραετίας.

Τα όργανα των περιφερειών είναι ο Περιφερειάρχης, οι Αντιπεριφερειάρχες, το Περιφερειακό Συμβούλιο, η Οικονομική Επιτροπή και η Εκτελεστική Επιτροπή. Τα Περιφερειακά Συμβούλια αποτελούνται από 41 ως 71 μέλη ανάλογα με τον πληθυσμό των περιφερειών. Ο Περιφερειάρχης είναι προϊστάμενος των υπηρεσιών και του προσωπικού της περιφέρειας κι εκδίδει όλες τις ατομικές διοικητικές πράξεις που είναι σχετικές με την εκτέλεση των αποφάσεων των συλλογικών οργάνων της περιφέρειας. Οι 3 Αντιπεριφερειάρχες που ορίζονται από τον Περιφερειάρχη με θητεία δύομιση ετών, τον επικουρούν στην άσκηση των αρμοδιοτήτων του (άρθρο 160 του ν.3852/2010). Η Εκτελεστική Επιτροπή αποτελείται από τον Περιφερειάρχη ως πρόεδρο και τους Αντιπεριφερειάρχες. Στην Επιτροπή μετέχει χωρίς ψήφο και ο εκτελεστικός γραμματέας της περιφέρειας (άρθρο 173 του ν.3852/2010). Η Οικονομική Επιτροπή αποτελείται από 6 έως 10 μέλη ανάλογα με τον πληθυσμό των περιφερειών (άρθρο 175 του ν.3852/2010).

Όσον αφορά τη σχέση μεταξύ των δύο βαθμών αυτοδιοίκησης, ο νομοθέτης ορίζει στο άρθρο 4 του νόμου πως μεταξύ των δύο βαθμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν υφίστανται σχέσεις ελέγχου και ιεραρχίας, αλλά συνεργασίας και συναλληλίας, οι οποίες αναπτύσσονται βάσει του νόμου, κοινών συμφωνιών καθώς και με το συντονισμό κοινών δράσεων.

2. Τα οικονομικά της Αυτοδιοίκησης με τον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ν.3463/2006)

Ο ν.3463/2006 επέφερε τις μεταρρυθμίσεις που απαιτούνταν την περίοδο εκείνη ώστε η τοπική αυτοδιοίκηση να ανταποκριθεί στα νέα αιτήματα της κοινωνίας και των πολιτών. Ο Κώδικας που ψηφίστηκε κατέστησε σε μεγάλο βαθμό τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης πιο ισχυρούς, υλοποιώντας πολλές οργανωτικές και λειτουργικές τομές. Καθώς ο Κώδικας αυτός είναι προγενέστερος του νυν ισχύοντος ν.3852/2010, δε θα αναφερθούν στην παρούσα ανάλυση όλες οι ρυθμίσεις του επί των οικονομικών και οργανωτικών. Επειδή, όμως, έχουν σημασία οι καινοτομίες που αυτός επέφερε στα οικονομικά των Ο.Τ.Α., αυτές είναι που θα αναφερθούν συνοπτικά.

Πρώτον, περιλήφθηκαν στον Κώδικα οι διατάξεις που αφορούν τον προληπτικό έλεγχο σε δήμους με πληθυσμό άνω των 5.000 κατοίκων και εξαιρέθηκαν αυτού ορισμένες πρόσθετες υποχρεωτικές δαπάνες (έξοδα βεβαίωσης και είσπραξης, τοκοχρεωλύσια δανείων, υποχρεωτικής ασφάλισης οχημάτων, δαπάνες για την εκτέλεση τελεσιδίκων δικαστικών αποφάσεων) καθώς και μικροδαπάνες κάτω των 1.000 ευρώ (άρθρο 169 παρ.1). Επιπλέον, περιλήφθηκε ρύθμιση που προέβλεπε πως με την πάροδο της τρίμηνης παράτασης εκτέλεσης του προϋπολογισμού του προηγούμενου έτους, και σε περίπτωση που δεν έχει συνταχθεί ο νέος προϋπολογισμός, μπορεί να συνεχίζεται η καταβολή των αποδοχών του προσωπικού και οι αντίστοιχες ασφαλιστικές εισφορές (άρθρο 160).

Μια ακόμη ρύθμιση προέβλεπε πως στην περίπτωση που έργα του προηγούμενου οικονομικού έτους που είχαν εγγραφεί για έργα δεν έχουν εκτελεσθεί επιτρέπεται ποσοστό μέχρι 50% του ποσού εγγραφής τους να διατεθεί το τελευταίο τρίμηνο του οικονομικού έτους για πληρωμή υποχρεωτικών δαπανών (άρθρο 161 παρ.2). Προβλέφθηκε επίσης πειθαρχική και αστική ευθύνη για τα αρμόδια όργανα του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου που δεν αναμορφώνουν τον προϋπολογισμό τους μετά την άσκηση ελέγχου νομιμότητας από το Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας (άρθρο 162 παρ.3).

Για τα έσοδα των δήμων και κοινοτήτων που μπορεί ο αντίστοιχος ταμίας να διατηρεί ρευστά στο ταμείο του, προβλέφθηκε αυτά να καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομίας και Οικονομικών (άρθρο 171 παρ.2). Εντάλματα προπληρωμής ρυθμίστηκε να εκδίδονται αποκλειστικά στο όνομα δημοτικών ή κοινοτικών υπαλλήλων (άρθρο 172 παρ.2). Επιπλέον, αναπροσαρμόστηκαν τα ποσά της πάγιας προκαταβολής σε βάρος του σχετικού κωδικού αριθμού του προϋπολογισμού και κλιμακώθηκαν αυτά ανάλογα με τον πληθυσμό των Ο.Τ.Α. (άρθρο 173 παρ.1β).

Για τη δανειοδότηση οι ρυθμίσεις που προβλέφθηκαν είναι επίσης σημαντικές. Επιτράπηκε η εξυπηρέτηση του δανείου να γίνεται σε ποσοστό 50% από έσοδα που προέρχονται από εξειδικευμένες επιχορηγήσεις ή από τα ανταποδοτικά τέλη ή από το τμήμα των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων που προορίζονταν για επενδυτικές δραστηριότητες των Ο.Τ.Α. (άρθρο 176 παρ.5). Δόθηκε, επίσης, η δυνατότητα στους πρωτοβάθμιους Ο.Τ.Α. να συνομολογούν με πιστωτικά ιδρύματα του εσωτερικού ή εξωτερικού και με κάθε είδους δημόσιους οργανισμούς και Ν.Π.Δ.Δ. δάνεια με τη μορφή βραχυχρόνιων πιστώσεων ανοιχτών αλληλόχρεων λογαριασμών και συμβάσεων δημιουργίας χρεωστικού υπολοίπου σε λογαριασμούς καταθέσεων, προκειμένου να καλύψουν βραχυπρόθεσμες ανάγκες ρευστότητας τους και για τη χρηματοδότηση λειτουργικών τους δαπανών (άρθρο 176 παρ.7). Τέλος, προβλέφθηκε ότι οι δήμοι μπορούν να εκδίδουν ομολογιακά δάνεια για την πραγματοποίηση σκοπών που ανήκουν στην αρμοδιότητά τους, ύστερα από έγκριση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (άρθρο 176 παρ.8α).

Σημαντική καινοτομία αποτέλεσε και η κινητοποίηση του ιδιωτικού τομέα και η συνεργασία του με την τοπική αυτοδιοίκηση, στο πλαίσιο της ενίσχυσης του αναπτυξιακού της ρόλου προς όφελος της καθημερινότητας του πολίτη (άρθρο 224). Δόθηκε, δηλαδή, η δυνατότητα στους δήμους και στις κοινότητες καθώς και στα Ν.Π.Δ.Δ. αυτών και στους συνδέσμους να αναθέτουν μέσω διαγωνισμού σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου ή σε κοινοπραξίες την αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας, την εκτέλεση έργων ή την παροχή υπηρεσιών σε παραχώρηση του δικαιώματος εκμετάλλευσης ή και την καταβολή αμοιβής. (Μπέσιλα-Βήκα, Τοπική Αυτοδιοίκηση (Τόμος Ι), 2007)

3. Τα οικονομικά της Αυτοδιοίκησης με το πρόγραμμα «Καλλικράτης»

3.1 Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι Δήμων

Σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου 102 του Συντάγματος: «Το Κράτος λαμβάνει τα νομοθετικά, κανονιστικά και δημοσιονομικά μέτρα που απαιτούνται για την εξασφάλιση της οικονομικής αυτοτέλειας και των πόρων που είναι αναγκαίοι για την εκπλήρωση της αποστολής και την άσκηση των αρμοδιοτήτων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης με ταυτόχρονη διασφάλιση της διαφάνειας κατά τη διαχείριση των πόρων αυτών». Στο πλαίσιο του Συνταγματικού κειμένου, κατασκευάστηκε ο καλλικρατικός νόμος και ειδικότερα οι διατάξεις του που αφορούν τα οικονομικά των δήμων.

Με το ν.1828/89 εισήχθη το μοντέλο άμεσης χρηματοδότησης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης από θεσμοθετημένους, υπέρ αυτής πόρους, του Κρατικού Προϋπολογισμού. Οι Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (Κ.Α.Π.) λειτούργησαν επιτυχημένα για μια εικοσαετία, ήταν όμως πια εμφανή τα σημάδια «κόπωσης» τους. Στο πλαίσιο υλοποίησης της νέας αρχιτεκτονικής της αυτοδιοίκησης της χώρας επιχειρήθηκε, μέσω του Καλλικράτη, ο εκσυγχρονισμός τους. Με το άρθρο 259 επαναπροσδιορίζονται οι πηγές και τα ποσοστά εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού που θα τροφοδοτούν τους Κ.Α.Π. των νέων διευρυμένων δήμων. Στόχος, η ενίσχυση της οικονομικής αυτοτελείας τους μέσω της χρησιμοποίησης σύγχρονων και δυναμικών φόρων του Κρατικού Προϋπολογισμού. Από τους παλαιούς πόρους που συνιστούσαν έσοδα των Κ.Α.Π. των δήμων, διατηρείται ο Φόρος Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων (Φ.Ε.Φ.Ν.Π.) και ως νέες πηγές ορίζονται, ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.) και ο Φόρος Ακίνητης Περιουσίας (Φ.Α.Π). Με τον τρόπο αυτό, δημιουργείται ένα χρηματοδοτικό μείγμα που μπορεί να καλύψει τις ανάγκες τους σε βάθος χρόνου και παράλληλα να αντέξει στις διακυμάνσεις της οικονομικής συγκυρίας. (Αιτιολογική Έκθεση Ν. 3852/2010)

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 259 του Ν. 3852/10, οι Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (Κ.Α.Π.) των δήμων προέρχονται από τις παρακάτω πηγές εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού:

- α) Το 20% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του Φόρου Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων (Φ.Ε.Φ.Ν.Π.)
- β) Το 12% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.)
- γ) Το 50% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του Φόρου Ακίνητης Περιουσίας.

Σύμφωνα με τις παραγράφους 3 και 4 του ν.3852/2012, όπως αντικαταστάθηκαν από την παράγραφο 12 του άρθρου 9 του ν.4071/2012, τα ως άνω έσοδα των δήμων εγγράφονται στον Τακτικό Προϋπολογισμό και κατατίθενται στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, σε λογαριασμό με τίτλο «Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι των Δήμων». Ποσοστό μέχρι ένα τρίτο (1/3) των εσόδων της ως άνω περίπτωσης α', διατίθεται για την κάλυψη επενδυτικών δαπανών των δήμων, ενώ τα λοιπά έσοδα, διατίθενται προς κάλυψη λειτουργικών και λοιπών γενικών δαπανών των δήμων. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Οικονομικών, η οποία εκδίδεται κατ' έτος ύστερα από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας (ΚΕΔΕ), καθορίζονται το ύψος των εσόδων που προορίζονται για την κάλυψη επενδυτικών, καθώς και λειτουργικών και λοιπών γενικών δαπανών των δήμων. Για τη διαδικασία και τα κριτήρια της κατανομής των Κ.Α.Π. αξιολογείται σειρά χαρακτηριστικών εκάστου όπως δημογραφικών, γεωμορφολογικών, διοικητικών, οικονομικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών και πολιτιστικών. Στα χαρακτηριστικά αυτά συνεκτιμάται το στοιχείο της διοικητικής υποστήριξης που παρέχεται από το δήμο προς εξυπηρέτηση λειτουργικών αναγκών άλλων δήμων και σταθμίζονται ιδιαίτερα οι πάγιες ανάγκες εξυπηρέτησης των νησιωτικών και ορεινών δήμων.

Η απόδοση των ανωτέρω εσόδων από τον Τακτικό Προϋπολογισμό γίνεται με ισόποσες μηνιαίες προκαταβολές, βάσει των προεκτιμώμενων εσόδων του και η τελική εκκαθάριση γίνεται με βάση τα απολογιστικά στοιχεία εσόδων του αντίστοιχου οικονομικού έτους. Η κατανομή των εσόδων στους δικαιούχους γίνεται με αποφάσεις του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. Για κάθε μορφής έκτακτη επιχορήγηση των δήμων, τα κριτήρια καθορίζονται, ύστερα από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας, με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Οικονομικών, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

3.2 Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι Περιφερειών

Οι Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (Κ.Α.Π.) των Περιφερειών προέρχονται από τις παρακάτω πηγές εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού:

α) Το Φόρο Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων (Φ.Ε.Φ.Ν.Π.) σε ποσοστό 2,40% επί των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου αυτού.

β) Το Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.) σε ποσοστό 4% επί των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου αυτού.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Οικονομικών, ύστερα από γνώμη της Ένωσης Περιφερειών, καθορίζεται επί του συνόλου των Κ.Α.Π. το ποσοστό που προορίζεται για την κάλυψη λειτουργικών και λοιπών γενικών δαπανών των περιφερειών, το ποσοστό που προορίζεται για την κάλυψη επενδυτικών δαπανών αυτών, ποσοστό που αποτελεί έσοδο της Ένωσης Περιφερειών, καθώς και ο τρόπος και η διαδικασία κατανομής των ποσών που αναλογούν στα ανωτέρω ποσοστά. Για την κατανομή των Κ.Α.Π. στις περιφέρειες λαμβάνονται υπόψη τα κριτήρια που αναλύθηκαν ως άνω για τους Κ.Α.Π. των Δήμων, καθώς και η άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων.

Το ποσό των Κ.Α.Π. των περιφερειών που σύμφωνα με τα οριζόμενα στην κοινή απόφαση της προηγούμενης παραγράφου προορίζεται για την κάλυψη λειτουργικών και λοιπών γενικών δαπανών αυτών, κατατίθεται στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων σε λογαριασμό με τίτλο «Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι των Περιφερειών για κάλυψη λειτουργικών και λοιπών γενικών δαπανών». Για το ποσό που προορίζεται για την κάλυψη επενδυτικών δαπανών, η κατάθεση γίνεται στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων σε λογαριασμό με τίτλο «Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι των Περιφερειών για κάλυψη επενδυτικών δαπανών». Τέλος, το ποσό των Κ.Α.Π. των περιφερειών που σύμφωνα με τα οριζόμενα στην ίδια απόφαση αποτελεί έσοδα της Ένωσης Περιφερειών, κατατίθεται στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων σε λογαριασμό με τίτλο «Έσοδα Ένωσης Περιφερειών».

Όπως και στην ως άνω αναλυθείσα περίπτωση των δήμων, έτσι κι εδώ, η απόδοση των ανωτέρω εσόδων από τον Κρατικό Προϋπολογισμό γίνεται με ισόποσες

μηνιαίες προκαταβολές, βάσει των προεκτιμώμενων εσόδων του και η τελική εκκαθάριση γίνεται με βάση τα απολογιστικά στοιχεία εσόδων του αντίστοιχου οικονομικού έτους. Η κατανομή των εσόδων στους δικαιούχους γίνεται με αποφάσεις του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.

Ομοίως με την περίπτωση των δήμων, με απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Οικονομικών, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ύστερα από γνώμη της Ένωσης Περιφερειών, καθορίζονται τα κριτήρια για κάθε μορφής έκτακτη επιχορήγηση των περιφερειών.

3.3 Φορολογική Δημοσιονομική Αποκέντρωση

Στον καλλικρατικό νόμο προβλέπεται, ακόμη, ένα ποσοστό της αύξησης των εσόδων του ΦΠΑ που πραγματοποιείται στα διοικητικά όρια ενός δήμου να θεωρείται τοπικό έσοδο και να χρηματοδοτεί δημοτικές υπηρεσίες κοινωνικής αλληλεγγύης. Με αυτόν τον τρόπο γίνεται προσπάθεια να ενταχθεί τόσο ο δήμος όσο και οι δημότες του στη διαδικασία ελέγχου της βεβαίωσης, εισπραξης αλλά και της διάθεσης των δημοσίων και ιδιαίτερα των τοπικών δημοσίων εσόδων. (Αιτιολογική Έκθεση Ν. 3852/2010)

Σύμφωνα με το άρθρο 261 του ν.3852/2010, μπορεί να ορίζεται ποσοστό επί της ετήσιας αύξησης των πόρων εκ του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας για τους δήμους, ως τοπικό έσοδο των δήμων, ανάλογα με τα φορολογικά έσοδα του συγκεκριμένου πόρου στη διοικητική τους περιφέρεια με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Οικονομικών, ύστερα από γνώμη της Κ.Ε.Δ.Κ.Ε. Το έσοδο αυτό θα χρηματοδοτεί αποκλειστικά υπηρεσίες κοινωνικής αλληλεγγύης.

Επίσης, με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Οικονομικών, ποσοστό 20% επί των εσόδων των δήμων από το Φόρο Ακίνητης Περιουσίας μπορεί να ορίζεται ως τοπικό έσοδο των δήμων, ανάλογα με τα έσοδα του φόρου που εισπράττονται στη διοικητική τους περιφέρεια. Τα έσοδα του πόρου αυτού χρηματοδοτούν ιδίως δράσεις που αφορούν σε παρεμβάσεις στον πολεοδομικό ιστό και στο δομημένο περιβάλλον του δήμου.

Στο πλαίσιο αυτό, οι δήμοι δύνανται να ζητούν από τις αρμόδιες υπηρεσίες στοιχεία που αφορούν στην ακίνητη περιουσία και στο εισόδημα των υπόχρεων εντός των ορίων της διοικητικής τους περιφέρειας. Οι αρμόδιες υπηρεσίες υποχρεούνται να παρέχουν στους δήμους τα στοιχεία που ζητούνται στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους και της δικαιοδοσίας τους.

Με τη θέσπιση των συγκεκριμένων διατάξεων, λοιπόν, ο Φόρος Ακίνητης Περιουσίας αποκτά εν μέρει ανταποδοτικό χαρακτήρα, καθώς οι φόροι που καταβάλλονται από τους φορολογούμενους αξιοποιούνται άμεσα από τους δήμους. Με δεδομένο επίσης ότι οι παρεμβάσεις των δήμων στον πολεοδομικό ιστό και στο δομημένο περιβάλλον επιδρούν στην αξία των ακινήτων της περιοχής τους, προβλέπεται στην παράγραφο 4 του ως άνω άρθρου του καλλικρατικού νόμου ως υποχρεωτική, η γνώμη των δήμων για τον προσδιορισμό των αντικειμενικών αξιών των ακινήτων της διοικητικής τους περιφέρειας. Η αποκόμιση ποσοστού εκ των εσόδων εκ του Φόρου Ακίνητης Περιουσίας από τους δήμους αποτελεί, επίσης, ένα βήμα προς το ευρωπαϊκό κεκτημένο, αφού ο Φόρος Ακίνητης Περιουσίας σε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές χώρες αποτελεί έσοδο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

3.4 Ειδικό Πρόγραμμα Εξυγίανσης για Υπερχρεωμένους Ο.Τ.Α.

Με τις διατάξεις του άρθρου 262 του καλλικρατικού νόμου, περιγράφεται η προσπάθεια εξυγίανσης δήμων που αντιμετωπίζουν οξυμμένα οικονομικά προβλήματα λόγω παθογενειών των παρελθόντος στο πλαίσιο της γενικότερης αναδιάρθρωσης που επιχειρείται καθώς και της θεσμικής ανασυγκρότησης.

Συγκεκριμένα, προβλέπονται τα εξής:

Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, δήμοι, συγκεκριμένες δημοτικές ενότητες που αντιστοιχούν σε συνενούμενο Ο.Τ.Α. και περιφέρειες εντάσσονται σε ειδικό πρόγραμμα για την οικονομική τους εξυγίανση, μετά από σχετικό αίτημά τους. Με τις προϋποθέσεις που θα αναλυθούν παρακάτω, η ένταξη στο ειδικό πρόγραμμα εξυγίανσης μπορεί να γίνει και χωρίς την υποβολή σχετικού αιτήματος από το δήμο ή την περιφέρεια.

Συνιστάται στο Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Ελεγκτική Επιτροπή αποτελούμενη από έναν Σύμβουλο του Ελεγκτικού Συνεδρίου ως πρόεδρο, ο οποίος ορίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Δικαστικών Λειτουργιών, τον Γενικό Διευθυντή Τοπικής Αυτοδιοίκησης του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και έναν εκπρόσωπο της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας, προκειμένου για δήμους, ή της Ένωσης Περιφερειών, προκειμένου για περιφέρειες, η οποία έχει τις αρμοδιότητες που προβλέπονται κατωτέρω κατά τη διαδικασία ένταξης τοπικής ή δημοτικής κοινότητας, δήμου ή περιφέρειας στο ειδικό πρόγραμμα εξυγίανσης.

Η ένταξη τοπικών και δημοτικών κοινοτήτων, δήμων και περιφερειών μετά από αίτησή τους γίνεται επί τη βάση της ακόλουθης διαδικασίας:

α) Η αίτηση του ενδιαφερόμενου δήμου ή περιφέρειας, της παραγράφου 1 του παρόντος, συνοδεύεται από απόφαση του οικείου δημοτικού ή περιφερειακού συμβουλίου, η οποία λαμβάνεται με πλειοψηφία των 3/5 του συνόλου των μελών του, μετά από εκτίμηση της οικονομικής κατάστασης της τοπικής ή δημοτικής κοινότητας, του δήμου ή της περιφέρειας από ορκωτούς ελεγκτές και επιχειρησιακό πρόγραμμα εξυγίανσης, με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, μέτρα και δράσεις, το οποίο έχει εγκριθεί από το δημοτικό ή περιφερειακό συμβούλιο, αντίστοιχα. Στην περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος δήμος ή περιφέρεια δεν καταθέσει επιχειρησιακό πρόγραμμα, ή το πρόγραμμα που έχει κατατεθεί δεν πληροί τις προϋποθέσεις, οι οποίες έχουν προβλεφθεί με την απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης της παραγράφου 7 του παρόντος, το πρόγραμμα εξυγίανσης συντάσσεται από την ελεγκτική επιτροπή.

β) Η αίτηση των ενδιαφερόμενων δήμων ή περιφερειών για την ένταξή τους στο ειδικό πρόγραμμα εξυγίανσης γίνεται αποδεκτή εφόσον συντρέχει μια από τις παρακάτω προϋποθέσεις: i) Οι ετήσιες υποχρεώσεις του δήμου, της δημοτικής ενότητας ή της περιφέρειας, σε τοκοχρεολύσια, υπερβαίνουν το 20% των τακτικών τους εσόδων, ii) Το συνολικό χρέος της δημοτικής ενότητας, του δήμου ή της περιφέρειας υπερβαίνει συγκεκριμένο ποσοστό των τακτικών τους εσόδων. Ως συνολικό χρέος θεωρούνται οι συνολικές μακροπρόθεσμες και βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις τους.

Η ένταξη δήμων ή περιφερειών στο ειδικό πρόγραμμα εξυγίανσης γίνεται χωρίς την υποβολή σχετικού αιτήματος, επί τη βάσει της ακόλουθης διαδικασίας:

α) Η ανάγκη αξιολόγησης των οικονομικών στοιχείων της συγκεκριμένης δημοτικής ενότητας, δήμου ή περιφέρειας από ορκωτούς ελεγκτές διαπιστώνεται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης βάσει οικονομικών στοιχείων, που παρέχονται από τη Διεύθυνση Οικονομικών Ο.Τ.Α. του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. Με την ίδια απόφαση μπορεί να απαγορευτεί η συνομολόγηση νέου δανείου και η αναστολή οποιασδήποτε πρόσληψης προσωπικού μόνιμου, τακτικού, ορισμένου χρόνου, όπως επίσης και συμβάσεων μίσθωσης έργου και να καθοριστούν κατηγορίες πράξεων των συλλογικών και μονομελών οργάνων του δήμου ή της περιφέρειας που αποστέλλονται υποχρεωτικώς προς έλεγχο νομιμότητας από τον Ελεγκτή Νομιμότητας.

β) Με την ανωτέρω απόφαση ορίζεται το χρονικό διάστημα εντός του οποίου συντάσσεται έκθεση αξιολόγησης από ορκωτούς ελεγκτές, η οποία υποβάλλεται στην ελεγκτική επιτροπή. Η εν λόγω επιτροπή εξετάζει την έκθεση αξιολόγησης των ορκωτών ελεγκτών και αποφασίζει για την υπαγωγή ή μη της δημοτικής ενότητας, δήμου ή περιφέρειας στο ειδικό πρόγραμμα εξυγίανσης ή για την άρση των παραπάνω απαγορεύσεων. Επί τη βάσει της ανωτέρω απόφασης της ελεγκτικής επιτροπής εκδίδεται σχετική διαπιστωτική πράξη του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. Σε περίπτωση υπαγωγής στο ειδικό πρόγραμμα εξυγίανσης, καλείται ο δήμος ή η περιφέρεια, εντός αποκλειστικής προθεσμίας δύο (2) μηνών, να καταθέσει το επιχειρησιακό πρόγραμμα εξυγίανσής του. Η ελεγκτική επιτροπή το εγκρίνει ή σε περίπτωση που το κρίνει ανεπαρκές, το τροποποιεί ή σε περίπτωση που δεν υποβληθεί εμπρόθεσμα, καταρτίζει το επιχειρησιακό πρόγραμμα εξυγίανσης. Το επιχειρησιακό πρόγραμμα που εγκρίνει η ελεγκτική επιτροπή τίθεται σε ισχύ μετά από απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.

Η ένταξη μίας δημοτικής ενότητας, δήμου ή περιφέρειας στο ειδικό πρόγραμμα συμπεριλαμβάνει: α) την πρόσβαση στις περιπτώσεις δήμων και περιφερειών στο Λογαριασμό Εξυγίανσης και Αλληλεγγύης της Αυτοδιοίκησης του άρθρου 263 που θα αναλυθεί κατωτέρω, β) την παρακολούθηση και τεχνική

υποστήριξη της εξέλιξης του δημοτικού ή περιφερειακού επιχειρησιακού προγράμματος εξυγίανσης, από την ελεγκτική επιτροπή, γ) τον περιορισμό των προσλήψεων, δ) τη διάθεση μέρους ή του συνόλου των εσόδων, συμπεριλαμβανομένων των εσόδων από τη Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΣΑΤΑ), του δήμου, της περιφέρειας ή εκείνων που αντιστοιχούν στη δημοτική ενότητα για έργα, δράσεις και υπηρεσίες του, προς επίτευξη των στόχων των εν λόγω προγραμμάτων, ε) το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του προγράμματος, το οποίο θα καθορίζεται ανάλογα με τη βαρύτητα και τη φύση του προβλήματος, αλλά δεν θα μπορεί να ξεπερνά μία δημοτική περίοδο και στ) τη διαβίβαση ετήσιων αναφορών προόδου του δήμου ή της περιφέρειας στην ελεγκτική επιτροπή. Ετήσιες αναφορές της ελεγκτικής επιτροπής, η οποία διαχειρίζεται το ειδικό πρόγραμμα εξυγίανσης, κατατίθενται στο Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και στο δημοτικό ή περιφερειακό συμβούλιο αντίστοιχα και αναρτώνται στο διαδίκτυο προς γνώση όλων των εμπλεκόμενων φορέων.

Σε συνέχεια των ρυθμίσεων αυτών, για την αποφυγή διατήρησης ζημιογόνων δημοτικών επιχειρήσεων και στην προσπάθεια εξυγίανσης και των νομικών αυτών προσώπων των δήμων επεκτείνεται η εφαρμογή της διάταξης της παραγράφου 8 του άρθρου 265 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων², και στις κοινωφελείς επιχειρήσεις που συστήνονται μετά την 1.1.2011, σύμφωνα με τις οποίες, δημοτικές ή περιφερειακές επιχειρήσεις που σε τρεις συνεχείς εταιρικές χρήσεις, μετά διετία από την ίδρυσή τους, είναι ζημιογόνες, λύνονται υποχρεωτικώς, όπως επίσης και στην περίπτωση που τα ίδια κεφάλαια δημοτικής ή περιφερειακής επιχείρησης μειώνονται κάτω του 50% του μετοχικού κεφαλαίου.

Σύμφωνα με το άρθρο 263 του ν.3852/2010, για την χρηματοδότηση του προγράμματος εξυγίανσης των δήμων και περιφερειών, που αναλύθηκε ανωτέρω, συστάθηκε Λογαριασμός στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, με ονομασία

---

² Οι ανώνυμες εταιρείες Ο.Τ.Α. συγχωνεύονται, διασπώνται ή λύνονται σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις του Κ.Ν. 2190/1920, όπως ισχύει. Λύνονται υποχρεωτικώς, αν για τρεις συνεχείς εταιρικές χρήσεις μετά διετία από την ίδρυσή τους είναι ζημιογόνες ή, αν για ισάριθμες φορές εντός δεκαετίας τα ίδια αυτών κεφάλαια, όπως προσδιορίζονται στο υπόδειγμα ισολογισμού που προβλέπεται από το άρθρο 42γ του Κ.Ν. 2190/1920, όπως ισχύει, γίνουν κατώτερα του πενήντα τοις εκατό (50%) του μετοχικού κεφαλαίου. Στην περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 47 του Κ.Ν. 2190/1920, τυχόν αύξηση του εταιρικού κεφαλαίου που καταβάλλεται από τους Ο.Τ.Α. δεν μπορεί να υπερβαίνει ποσοστό μεγαλύτερο του ενός δευτέρου (1/2) αυτού.

«Λογαριασμός Εξυγίανσης και Αλληλεγγύης της Αυτοδιοίκησης». Ο Λογαριασμός αυτός χρηματοδοτείται από τους Κ.Α.Π των δήμων και των περιφερειών.

Το ύψος της χρηματοδότησης καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Οικονομικών, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας και της Ένωσης Περιφερειών, στην οποία ρυθμίζεται κάθε θέμα σχετικό με τη σύσταση, τη λειτουργία και τη διαχείριση του Λογαριασμού.

3.5 Διαδικασία Δανειοδότησης Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Γενικά, με το δάνειο, μπορεί να καλύπτεται ολικά ή μερικά οποιαδήποτε νόμιμη δαπάνη του Δήμου, συμπεριλαμβανομένων και των οφειλών από παλιότερα δάνεια που δεν έχουν αποπληρωθεί, καθώς και άλλων οφειλών που έχουν καταστεί ή όχι ληξιπρόθεσμες.

Ο κύριος φορέας σύναψης δανείων των δήμων είναι το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων με βάση τις διατάξεις του Π.Δ. 256/84, που αποτελεί αυτόνομο ειδικό χρηματοπιστωτικό διαχειριστικό οργανισμό (Ν.Π.Δ.Δ.) υπό την εποπτεία του Υπουργείου Οικονομικών αλλά και όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της χώρας και του εξωτερικού. (Νικολόπουλος, 2006) (Θεοδώρου, Τα έσοδα των δήμων και των κοινοτήτων, 2007)

Στα άρθρα 264 και 265 του Ν. 3852/2010 ρυθμίζονται, τόσο η διαδικασία συνομολόγησης δανείου από Δήμους και Περιφέρειες, όσο και οι προϋποθέσεις και οι όροι δανεισμού. Μία από τις θεμελιώδεις καινοτομίες του σχεδίου «Καλλικράτης» είναι ότι δεν επιδιώκει μόνον την εξυγίανση των δήμων και των περιφερειών, αλλά παράλληλα δημιουργεί και τις συνθήκες για τη βιώσιμη ανάπτυξή τους. Για πρώτη φορά τίθενται κανόνες και καθορίζεται το πλαίσιο, στο οποίο θα κινηθεί η πιστοληπτική πολιτική των δήμων. Εξάλλου, στην παράγραφο 8 του άρθρου 9 του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας, όπως αυτός κυρώθηκε, με το νόμο 1850/1999 αναφέρεται: «Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρέπει να έχουν, σύμφωνα με το νόμο, πρόσβαση στην εθνική αγορά κεφαλαίων, ώστε να χρηματοδοτούν τις επενδύσεις τους». (Αιτιολογική Έκθεση Ν. 3852/2010)

Στο άρθρο 264, λοιπόν, του καλλικρατικού νόμου προβλέπεται η διαδικασία συνομολόγησης δανείου από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Πιο συγκεκριμένα, οι δήμοι και οι περιφέρειες μπορούν να συνομολογούν δάνεια με ημεδαπά ή αλλοδαπά αναγνωρισμένα πιστωτικά ιδρύματα ή χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, αποκλειστικά για τη χρηματοδότηση επενδύσεων και για τη χρηματοδότηση χρεών τους, εφόσον συντρέχουν, σωρευτικά, οι κάτωθι προϋποθέσεις:

α) Το ετήσιο κόστος εξυπηρέτησης της δημόσιας πίστης κάθε δήμου ή περιφέρειας δεν υπερβαίνει το 20% των ετήσιων τακτικών του εσόδων. Το ποσοστό αυτό μπορεί να αναπροσαρμόζεται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, μετά από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας και της Ένωσης Περιφερειών.

β) Το συνολικό χρέος του δήμου και της περιφέρειας που προβαίνει σε δανεισμό δεν υπερβαίνει ποσοστό των συνολικών εσόδων του, όπως αυτό καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, μετά από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας και της Ένωσης Περιφερειών. Ως συνολικό χρέος του θεωρούνται οι συνολικές μακροπρόθεσμες και βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις του.

Επιπλέον, δύνανται να καταβάλλονται προπληρωμές από τους Κ.Α.Π. προς τους δήμους και τις περιφέρειες από το Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, εφόσον συντρέχουν τα ακόλουθα κριτήρια:

α) Ο δήμος ή η περιφέρεια έχει εξαντλήσει το σύνολο των δημοσιονομικών του δυνατοτήτων και ιδίως αυτών που έχουν σχέση με την είσπραξη ιδίων εσόδων.

β) Το αντικείμενο της προπληρωμής αφορά στην κάλυψη ανελαστικών δαπανών, δηλαδή αναγκαίες και μη μεταβαλλόμενες.

γ) Υπάρχει δυνατότητα οικονομικής αναπλήρωσης εντός ενός ημερολογιακού έτους.

δ) Η προκαταβολή δε θα υπερβαίνει το ποσοστό του 150% του ύψους της μηνιαίας τακτικής επιχορήγησης του δήμου ή της περιφέρειας από τους Κ.Α.Π..

Στο άρθρο 265 του καλλικρατικού νόμου προβλέπονται οι προϋποθέσεις καθώς και οι όροι δανεισμού για του Ο.Τ.Α.. Ειδικότερα, για να συναφθεί δάνειο για

την εκτέλεση έργων ή προμηθειών, πρέπει να έχει εκπονηθεί προκαταρκτική μελέτη ή προμελέτη ή οριστική μελέτη των έργων ή των προμηθειών, για τα οποία θα συνομολογηθεί το δάνειο, που να έχει συνταχθεί και εγκριθεί από τα αρμόδια όργανα. Πρέπει, σαφώς, να επισημανθεί ότι δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιηθεί το δάνειο για σκοπό άλλον από εκείνον για τον οποίο συνομολογήθηκε. Οι συμβάσεις για τη συνομολόγηση των δανείων δεν επιβαρύνονται με τέλη και δικαιώματα υπέρ τρίτων. Όσον αφορά τα λοιπά έξοδα ισχύουν τα εξής: Τα συμβολαιογραφικά δικαιώματα στις συμβάσεις συνομολόγησης δανείων εκ μέρους περιφερειών και τα κάθε είδους δικαιώματα εμίσθων ή αμίσθων υποθηκοφυλάκων, για την εγγραφή υποθήκης, προσημειώσεως ή κατασχέσεως σε βάρος περιφέρειας, μειώνονται στο ένα δεύτερο (1/2). Εγγυήσεις του Δημοσίου για τη σύναψη δανείων παρέχονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Οικονομικών. Η εγγύηση μπορεί να παρέχεται με όρους που αφορούν τη χρονική διάρκεια, τις προϋποθέσεις για την παροχή και εξόφληση του δανείου και τις ασφάλειες που πρέπει να παράσχει ο δανειζόμενος, στις οποίες μπορεί να περιλαμβάνεται και η εκχώρηση πόρων από αυτόν. Τα ανωτέρω εφαρμόζονται και για τα ιδρύματα και τα λοιπά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου που συνιστώνται από τις περιφέρειες.

3.6 Προγραμματισμός, προϋπολογισμός και οικονομική διαχείριση των Δήμων

Με το ν.3463/2006 εισήχθη ο τετραετής επιχειρησιακός προγραμματισμός των δήμων, με σκοπό το σχεδιασμό και την υλοποίηση του αναπτυξιακού τους σχεδιασμού. Με τον καλλικρατικό νόμο αναβαθμίστηκε και ολοκληρώθηκε η διαδικασία του προγραμματισμού και η σύνδεση του ετήσιου προγράμματος δράσης, με τον προϋπολογισμό και το τεχνικό πρόγραμμα. Σκοπός των ετήσιων προγραμμάτων δράσης είναι, κατά το νόμο αυτό, η εξειδίκευση και ο λεπτομερέστερος προγραμματισμός των δράσεων που προβλέπονται από το πενταετές επιχειρησιακό πρόγραμμα. Στόχος του ετήσιου προγράμματος δράσης είναι η διοίκηση ενός δήμου και οι δημότες να μπορούν να συνδέουν τις δραστηριότητες που θα εκτελέσουν οι δημοτικές υπηρεσίες με τις δαπάνες που προβλέπονται στον προϋπολογισμό, καθώς και να προϋπολογίσουν το αναμενόμενο αποτέλεσμα των

προγραμματιζόμενων δραστηριοτήτων. Ο προϋπολογισμός, πέρα από τη βασική λειτουργία του ως εργαλείο ελέγχου και εξουσιοδότησης της διαχείρισης, αποτελεί, με τη νέα ρύθμιση του νόμου, μαζί με το ετήσιο πρόγραμμα δράσης το εργαλείο του ετήσιου προγραμματισμού της δράσης του δήμου. Ο προϋπολογισμός, λοιπόν, εναρμονίζεται με τα περιεχόμενα του επιχειρησιακού προγράμματος, καθώς και του ετήσιου προγράμματος δράσης, και εξυπηρετεί τους επενδυτικούς, αναπτυξιακούς και άλλους στόχους του προγράμματος αυτού. (Αιτιολογική Έκθεση ν.3852/2010)

Ειδικότερα, στο άρθρο 266 του ν.3852/2010 προβλέπονται τα εξής: Για το μεσοπρόθεσμο προγραμματισμό των δήμων εκπονείται το Πενταετές Τεχνικό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Τ.Ε.Π.) το οποίο εξειδικεύεται κατ' έτος σε Ετήσιο Πρόγραμμα Δράσης (Ε.Π.Δ.) και ετήσιο Προϋπολογισμό. Το Τεχνικό Πρόγραμμα καταρτίζεται και υποβάλλεται μαζί με το Ε.Π.Δ., αποτελεί μέρος του και επισυνάπτεται ως παράρτημα σε αυτό. Σε ειδικό παράρτημα του προϋπολογισμού αναφέρονται οι δράσεις που αφορούν στις τοπικές και δημοτικές κοινότητες, συμπεριλαμβανομένων των έργων και των υπηρεσιών τους.

Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, μετά από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας, καθορίζονται τα ποσοστά κατανομής των πόρων που αφορούν στις δημοτικές ενότητες. Σε περίπτωση που δημοτική ενότητα έχει ενταχθεί στο πρόγραμμα εξυγίανσης, ο προϋπολογισμός της συντάσσεται σύμφωνα με το πρόγραμμα αυτό.

Στη συνέχεια, η Εκτελεστική Επιτροπή συγκεντρώνει και αξιολογεί τις προτάσεις των υπηρεσιών του δήμου για το Ε.Π.Δ. και τον προϋπολογισμό και εισηγείται το προσχέδιο του Ε.Π.Δ. και του προϋπολογισμού στην οικονομική επιτροπή, προκειμένου η τελευταία να προβεί στην κατάρτιση αυτών και στην υποβολή τους στο δημοτικό συμβούλιο προς ψήφιση. Σύμφωνα με το νόμο, η προθεσμία για την ολοκλήρωση των διαδικασιών σύνταξης προσχεδίου του Ε.Π.Δ και του Προϋπολογισμού καθώς και της διαβούλευσης, είναι η 30^η Σεπτεμβρίου κάθε έτους.

Σε τελική φάση, συνοπτική οικονομική κατάσταση του προϋπολογισμού, όπως τελικώς ψηφίσθηκε από το δημοτικό συμβούλιο, αναρτάται υποχρεωτικά στην ιστοσελίδα του οικείου δήμου και δημοσιεύεται σε μία τουλάχιστον ημερήσια ή εβδομαδιαία τοπική εφημερίδα ή, εάν τέτοια δεν υπάρχει, σε εφημερίδα που εκδίδεται

στα όρια του νομού που εδρεύει ο οικείος δήμος. Η παράλειψη της δημοσίευσης δεν επηρεάζει, πάντως, το κύρος της απόφασης του δημοτικού συμβουλίου με την οποία ψηφίστηκε ο προϋπολογισμός. Ο προϋπολογισμός, το ετήσιο πρόγραμμα δράσης, η εισηγητική έκθεση της οικονομικής επιτροπής και οι αποφάσεις του δημοτικού συμβουλίου που αφορούν την επιβολή των φόρων, τελών, δικαιωμάτων και εισφορών υποβάλλονται στον Ελεγκτή Νομιμότητας για έλεγχο. Αν διαπιστωθεί κατά τον έλεγχο, ότι δεν έχουν εγγραφεί στον προϋπολογισμό οι υποχρεωτικές δαπάνες ή έσοδα που επιβάλλονται από το νόμο ή ότι έχουν εγγραφεί έσοδα ή έξοδα, τα οποία δεν προβλέπονται από το νόμο, ή ότι το ύψος των εσόδων υπερβαίνει ανατιολόγητα τις αποδόσεις του προηγούμενου οικονομικού έτους, ο Ελεγκτής Νομιμότητας καλεί το δημοτικό συμβούλιο να αναμορφώσει κατάλληλα τον προϋπολογισμό μέσα σε προθεσμία δεκαπέντε ημερών.

Στις τοπικές και δημοτικές κοινότητες συνίσταται πάγια προκαταβολή σε βάρος του σχετικού κωδικού αριθμού του προϋπολογισμού του οικείου δήμου. Οι δαπάνες που θα καλύπτονται από την πάγια προκαταβολή, καθώς και το ύψος αυτής, υπολογιζόμενο με βάση τον πληθυσμό της, καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, μετά από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας, ανά δημοτική και τοπική κοινότητα. Υπόλογος για τη διαχείριση της πάγιας προκαταβολής είναι ο πρόεδρος του συμβουλίου της δημοτικής κοινότητας ή ο πρόεδρος της τοπικής κοινότητας.

Η οικονομική επιτροπή, μετά από εισήγηση του υπευθύνου οικονομικών υπηρεσιών του οικείου δήμου, υποβάλλει στο δημοτικό συμβούλιο τριμηνιαία έκθεση, ως προς τα αποτελέσματα εκτέλεσης του προϋπολογισμού, κατά το προηγούμενο της έκθεσης τρίμηνο. Στην έκθεση διατυπώνονται και οι τυχόν παρατηρήσεις της μειοψηφίας. Η έκθεση υποβάλλεται εντός αποκλειστικής προθεσμίας είκοσι ημερών από τη λήξη κάθε τριμήνου και αναρτάται στην ιστοσελίδα του οικείου δήμου. Στους δήμους, από την ισχύ του ν.3852/2010, εφαρμόζονται οι διατάξεις του π.δ. 315/1999 «Περί ορισμού του περιεχομένου και του χρόνου έναρξης της εφαρμογής του Κλαδικού Λογιστικού Σχεδίου Δήμων και Κοινοτήτων», όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει. Η ταμειακή λειτουργία των δήμων διεξάγεται από ειδική υπηρεσιακή μονάδα, η οποία αποτελεί μέρος της οικονομικής υπηρεσίας και συνιστάται με τον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας (Ο.Ε.Υ.).

Χρήσιμη ρύθμιση για τον προγραμματισμό και για θέματα οικονομικής διαχείρισης των δήμων είναι η προβλεπόμενη στο άρθρο 267 του ν.3852/2010 δημιουργία ηλεκτρονικών βάσεων. Συγκεκριμένα, προβλέφθηκε ότι οι δήμοι, τα νομικά τους πρόσωπα δημοσίου δικαίου και οι σύνδεσμοι των δήμων πρέπει να ενημερώνουν τις εξής ηλεκτρονικές βάσεις: α) το «Ηλεκτρονικό Μητρώο εργαζόμενων των Δήμων» για βασικά υπηρεσιακά στοιχεία του προσωπικού που απασχολούν και β) τα «Οικονομικά στοιχεία δήμων» για τα οικονομικά τους στοιχεία. Οι βάσεις αυτές τηρούνται στο Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. Με βάση την αξιολόγηση των στοιχείων αυτών, πραγματοποιούνται κι οι έλεγχοι από το Ελεγκτικό Συνέδριο, όταν, δηλαδή, δεν ικανοποιούν οι φορείς συγκεκριμένους αριθμοδείκτες αξιολόγησης. Γι' αυτό και παρέχεται πρόσβαση στο Ελεγκτικό Συνέδριο στις βάσεις δεδομένων.

3.7 Προγραμματισμός, προϋπολογισμός και οικονομική διαχείριση των Περιφερειών

Με το άρθρο 268 του ν.3852/2010 και κατ' αναλογία με το άρθρο 266 του ίδιου νόμου που αφορά στους δήμους, ρυθμίζονται επιμέρους ζητήματα προγραμματισμού, προϋπολογισμού και οικονομικής διαχείρισης των περιφερειών. Πιο συγκεκριμένα, οι περιφέρειες καταρτίζουν Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα στο πρώτο εννιάμηνο της πρώτης περιφερειακής περιόδου. Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης καθορίζεται η διαδικασία κατάρτισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των επιχειρησιακών προγραμμάτων και των ετησίων προγραμμάτων δράσης των περιφερειών, τα όργανα σύνταξης, ελέγχου και αξιολόγησής τους, καθώς και το περιεχόμενο, η δομή και ο τρόπος υποβολής τους στις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις.

Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, μετά από γνώμη της Ένωσης Περιφερειών, καθορίζονται τα ποσοστά κατανομής των πόρων που αφορούν στις περιφερειακές ενότητες. Η Εκτελεστική Επιτροπή συγκεντρώνει και αξιολογεί τις προτάσεις των υπηρεσιών της περιφέρειας για το Ε.Π.Δ. και τον προϋπολογισμό και εισηγείται το προσχέδιο του Ε.Π.Δ. και του προϋπολογισμού στην οικονομική επιτροπή, προκειμένου η τελευταία να προβεί στην κατάρτιση αυτών και την υποβολή τους στο περιφερειακό συμβούλιο

προς ψήφιση. Έως 30 Σεπτεμβρίου κάθε έτους ολοκληρώνονται οι διαδικασίες για τη σύνταξη προσχεδίου του Ε.Π.Δ. και του προϋπολογισμού και οι διαδικασίες διαβούλευσης, αναλογικά με την αντίστοιχη ρύθμιση που αφορά τους Δήμους. Συνοπτική οικονομική κατάσταση του προϋπολογισμού, όπως ψηφίσθηκε από το περιφερειακό συμβούλιο αναρτάται στην ιστοσελίδα της οικείας περιφέρειας και δημοσιεύεται σε μία τουλάχιστον ημερήσια ή εβδομαδιαία εφημερίδα που εκδίδεται στα όρια της οικείας περιφέρειας. Η παράλειψη της δημοσιότητας αυτής δεν επηρεάζει, πάντως, το κύρος της απόφασης του περιφερειακού συμβουλίου με την οποία ψηφίστηκε ο προϋπολογισμός.

Ο προϋπολογισμός, το Ετήσιο Πρόγραμμα Δράσης, η εισηγητική έκθεση της περιφερειακής επιτροπής και οι αποφάσεις του περιφερειακού συμβουλίου που αφορούν την επιβολή των φόρων, τελών, δικαιωμάτων και εισφορών, υποβάλλονται στον Ελεγκτή Νομιμότητας. Αν διαπιστωθεί ότι δεν έχουν εγγραφεί στον προϋπολογισμό οι υποχρεωτικές δαπάνες ή έσοδα που επιβάλλονται υποχρεωτικά από το νόμο ή ότι έχουν εγγραφεί έσοδα ή έξοδα, τα οποία δεν προβλέπονται από το νόμο, ή ότι το ύψος των εσόδων υπερβαίνει ανατιολόγητα τις αποδόσεις του προηγούμενου οικονομικού έτους, ο Ελεγκτής Νομιμότητας καλεί το περιφερειακό συμβούλιο να αναμορφώσει κατάλληλα τον προϋπολογισμό μέσα σε προθεσμία είκοσι ημερών.

Η ταμειακή λειτουργία των περιφερειών διεξάγεται από ειδική υπηρεσιακή μονάδα που αποτελεί μέρος της οικονομικής υπηρεσίας και συνίσταται με τον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας (Ο.Ε.Υ.). Η οικονομική επιτροπή, μετά από εισήγηση του υπευθύνου των οικονομικών υπηρεσιών της οικείας περιφέρειας, υποβάλλει στο περιφερειακό συμβούλιο τριμηνιαία έκθεση για τα αποτελέσματα εκτέλεσης του προϋπολογισμού κατά το προηγούμενο τρίμηνο. Στην έκθεση διατυπώνονται και οι τυχόν παρατηρήσεις της μειοψηφίας. Η έκθεση υποβάλλεται μέσα σε είκοσι το αργότερο ημέρες από τη λήξη κάθε τριμήνου και αναρτάται στην ιστοσελίδα της οικείας περιφέρειας.

Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Οικονομικών, ρυθμίζεται κάθε θέμα που αναφέρεται στην εφαρμογή του Διπλογραφικού Συστήματος Γενικής και Αναλυτικής Λογιστικής - Κοστολόγησης για την περιφέρεια.

Με προεδρικό διάταγμα, το οποίο εκδίδεται μετά από πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Οικονομικών, ρυθμίζονται θέματα που αφορούν στη βεβαίωση εσόδων, στην ανάληψη υποχρεώσεων, στην έκδοση χρηματικών ενταλμάτων, στην ευθύνη και στον καταλογισμό σε βάρος των προσώπων που τα εκδίδουν και τα προσυπογράφουν, στη διαδικασία και το περιεχόμενο του ελέγχου των χρηματικών ενταλμάτων, στη χρηματική διαχείριση της ταμειακής υπηρεσίας, στη λογοδοσία των υπαλλήλων που ασκούν καθήκοντα ταμίας, στα βιβλία που πρέπει να τηρούν οι ταμειακές υπηρεσίες και γενικά στην οικονομική διοίκηση και στο λογιστικό των περιφερειών. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Οικονομικών, καθορίζεται ο τύπος του προϋπολογισμού των περιφερειών.

Με απόφαση του περιφερειακού συμβουλίου μπορεί να παρέχεται πάγια προκαταβολή σε βάρος του σχετικού κωδικού αριθμού του προϋπολογισμού. Με την απόφαση χορήγησης πάγιας προκαταβολής ορίζονται:

- α) Οι δαπάνες που θα αντιμετωπιστούν από την πάγια προκαταβολή και το ύψος τους, στα όρια των πιστώσεων που έχουν εγγραφεί στους οικείους κωδικούς αριθμούς του προϋπολογισμού.
- β) Το ποσό της προκαταβολής που δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 15.000 ευρώ. Το ποσό αυτό μπορεί να αυξάνεται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.
- γ) Ο υπάλληλος στο όνομα του οποίου θα εκδοθεί το ένταλμα και ο οποίος θα ενεργεί τις πληρωμές, σύμφωνα με τις έγγραφες εντολές του περιφερειάρχη.

Το άρθρο 165 του Κ.Δ.Κ. εφαρμόζεται αναλόγως και για τις περιφέρειες, τόσο για την υποχρέωση υποβολής των οικείων στοιχείων περί οικονομικής κατάστασης και διαχείρισης, όσο και για τις κυρώσεις, που προβλέπονται σε περίπτωση μη εκπλήρωσής της.

Αντιστοίχως με τη ρύθμιση που προβλέπεται για τους δήμους, καθορίζεται η υποχρέωση ενημέρωσης των εξής ηλεκτρονικών βάσεων για τις Περιφέρειες: α) «Ηλεκτρονικό Μητρώο εργαζόμενων των Περιφερειών» για υπηρεσιακά στοιχεία του προσωπικού που απασχολούνται σε αυτές και β) «Οικονομικά Στοιχεία περιφερειών»

για τα οικονομικά στοιχεία των Περιφερειών. Παρέχεται πρόσβαση στο Ελεγκτικό Συνέδριο για να μπορεί, όταν δεν ικανοποιούνται οι αριθμοδείκτες αξιολόγησης, να προβαίνει σε έλεγχο.

3.8 Έλεγχος και Διαφάνεια στην Οικονομική Διαχείριση των Ο.Τ.Α.

Με τα άρθρα 275 έως και 279 του ν.3852/2010 ρυθμίζονται τα θέματα ελέγχου και διαφάνειας της οικονομικής διαχείρισης των ΟΤΑ και των νομικών τους προσώπων. Ειδικότερα, με το άρθρο 275, καθιερώνεται ο προληπτικός έλεγχος του Ελεγκτικού Συνεδρίου στις δαπάνες των δήμων, των περιφερειών και των νομικών τους προσώπων, ανεξαρτήτως πληθυσμού. Στα νομικά πρόσωπα, πλην εκείνων του δημοσίου δικαίου, περιλαμβάνονται και οι κοινωφελείς επιχειρήσεις, οι επιχειρήσεις ύδρευσης και αποχέτευσης και οι δημοτικές ανώνυμες εταιρείες (μονομετοχικές).

Με το άρθρο 276 ρυθμίζονται τα θέματα κατασταλτικού ελέγχου των λογαριασμών των Ο.Τ.Α. και των νομικών τους προσώπων, από το Ελεγκτικό Συνέδριο. Ο έλεγχος είναι ετήσιος τακτικός και δειγματοληπτικός, εκτός εάν από το δειγματοληπτικό έλεγχο προκύψουν λόγοι που επιβάλλουν τη γενίκευση του κατασταλτικού ελέγχου. Διενεργείται μετά το τέλος κάθε οικονομικής χρήσης ή είναι έκτακτος γενικός ή ειδικός ή θεματικός και συνίσταται σε έλεγχο νομιμότητας και κανονικότητας της διαχείρισης. Κατά τον κατασταλτικό έλεγχο ελέγχονται, ιδίως:

- α) Η τήρηση της αρχής της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης.
- β) Η ορθή τήρηση του κατά περίπτωση ισχύοντος λογιστικού ή διαχειριστικού συστήματος, σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές που το διέπουν.
- γ) Η τήρηση και ενημέρωση των λογαριασμών, ώστε να απεικονίζουν με ακρίβεια το περιεχόμενο των οικονομικών πράξεων και δημοσιονομικών ενεργειών.
- δ) Η νόμιμη καταβολή του μεριδίου τυχόν συμμετοχής ενός ή περισσοτέρων Ο.Τ.Α. σε κάθε φύσεως νομικά πρόσωπα αυτών ή σε προγραμματικές συμβάσεις.
- ε) Η νόμιμη λήψη δανείων, η παροχή εγγυήσεων και η τήρηση των όρων των σχετικών συμβάσεων.

στ) Η νόμιμη διαχείριση της κινητής και ακίνητης περιουσίας.

ζ) Η έγκαιρη και κανονική απόδοση των υπέρ τρίτων εισπραττόμενων νομίμων δικαιωμάτων και η είσπραξη και η διαχείριση των ανταποδοτικών τελών ή άλλων ειδικών εσόδων ή των εσόδων από δάνεια ή των βεβαιωθέντων εσόδων από οφειλές και πρόστιμα σε βάρος τρίτων.

Αρμόδιος για τον κατασταλτικό έλεγχο είναι ο Επίτροπος, μονομελές όργανο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, που είναι αρμόδιος και για τον προληπτικό έλεγχο των υπόχρεων φορέων, ενώ η σχετική έκθεση περί των αποτελεσμάτων του διενεργηθέντος κατασταλτικού ελέγχου, διαβιβάζεται στους Υπουργούς Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Οικονομικών καθώς και στην Επιτροπή Διαφάνειας και Θεσμών της Βουλής.

Με το άρθρο 277 ρυθμίζονται τα θέματα ελέγχου είσπραξης των εσόδων των ΟΤΑ και των νομικών τους προσώπων, καθώς και των νομίμως βεβαιωθέντων χρεών, οφειλών ή προστίμων σε βάρος τρίτων, από τον Επίτροπο που είναι αρμόδιος για τον προληπτικό έλεγχο των δαπανών. Σε περίπτωση που διαπιστωθεί αδράνεια είσπραξης των ανωτέρω, οφειλόμενη σε δόλο ή βαριά αμέλεια των αιρετών ή των αρμοδίων υπαλλήλων, ενεργοποιείται η προβλεπόμενη διαδικασία για τον καταλογισμό σε αυτούς της ευθύνης προς αποζημίωση, κατά το ποσό της ζημίας που προξένησαν.

Με το άρθρο 278 εισάγεται υποχρεωτικά προληπτικός έλεγχος για τις συμβάσεις που αφορούν σε προμήθεια αγαθών, εκτέλεση έργων και παροχή υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων των προγραμματικών συμβάσεων και των συμβάσεων διετών προγραμμάτων δράσης των κοινωφελών επιχειρήσεων, που συνάπτουν οι ΟΤΑ και τα νομικά τους πρόσωπα. Ειδικότερα, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 278 του ν.3852/2010 όπως αυτή αντικαταστάθηκε με την παρ 2 του άρθρου 9 του ν.4071/2012, για συμβάσεις ποσού άνω των 200.000 ευρώ, ο έλεγχος διενεργείται από τον αρμόδιο για τον προληπτικό έλεγχο Επίτροπο, ενώ, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 278 του ν.3852/2010, για τις συμβάσεις ποσού 500.000 ευρώ, αρμόδιο είναι το οικείο Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, το οποίο και διενεργεί έλεγχο νομιμότητας. Ο αρμόδιος φορέας μπορεί να ζητεί τη διενέργεια ελέγχου νομιμότητας και για επί μέρους φάσεις της σχετικής διαδικασίας που προηγούνται της σύναψης της οικείας σύμβασης. Ο έλεγχος νομιμότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου ολοκληρώνεται μέσα σε τριάντα ημέρες από τη διαβίβαση σε αυτό του σχετικού

φακέλου. Εάν δεν διενεργηθεί ο έλεγχος νομιμότητας η σύμβαση που συνάπτεται είναι άκυρη.

Τέλος, στο άρθρο 279, προβλέπεται η δυνατότητα αίτησης ανάκλησης κατά των πράξεων των Επιτρόπων και των Κλιμακίων, σε περίπτωση πλάνης περί τα πράγματα ή το νόμο, οι οποίες δικάζονται από το αρμόδιο Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου. (Αιτιολογική Έκθεση ν.3852/2010)

3.9 Πρόγραμμα Ελληνική Αρχιτεκτονική Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης «ΕΛΛ.Α.Δ.Α.»

Με το άρθρο 270 του ν.3852/2010 εξειδικεύεται η παράγραφος 5 του άρθρου 102 του Συντάγματος, στην οποία αναφέρεται *«Κάθε μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από κεντρικά ή περιφερειακά όργανα του Κράτους προς την τοπική αυτοδιοίκηση συνεπάγεται και τη μεταφορά των αντίστοιχων πόρων. Νόμος ορίζει τα σχετικά με τον καθορισμό και την είσπραξη τοπικών εσόδων απευθείας από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης»*. Παράλληλα, στο άρθρο αυτό διασφαλίζεται η κοστολόγηση κάθε αρμοδιότητας πριν τη μεταφορά της στην αυτοδιοίκηση μέσω ειδικής δράσης του Προγράμματος Ελληνική Αρχιτεκτονική Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης «ΕΛΛ.Α.Δ.Α.» με απόλυτη διαφάνεια και σε συνεργασία με τα αντιπροσωπευτικά όργανα της αυτοδιοίκησης. (Αιτιολογική Έκθεση ν.3852/2010) Η αναλυτική κοστολόγηση των μεταφερόμενων αρμοδιοτήτων περιλαμβάνει:

- α) Προσδιορισμό του κόστους λειτουργίας τους, μαζί με τις υποδομές και κάθε είδους εξοπλισμό που χρησιμοποιούνται κατά το χρόνο μεταφοράς.
- β) Προσδιορισμό του συνολικού απαιτούμενου κόστους της αρμοδιότητας κατά την άσκησή της από τους δήμους και τις περιφέρειες.

Το επιχειρησιακό σχέδιο υποστήριξης του προγράμματος «Καλλικράτης», ήτοι το πρόγραμμα «ΕΛΛ.Α.Δ.Α.» θεσπίζεται με το άρθρο 281 του ν.3852/2010. Το εν λόγω πρόγραμμα, βασισμένο σε τρεις πυλώνες που αφορούν τη διοικητική και οργανωτική αναβάθμιση των δήμων, με την ταυτόχρονη αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, το σχεδιασμό και τη χρηματοδότηση του Εθνικού Προγράμματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τη στελεχιακή υποστήριξη των δήμων, αποσκοπεί στη

συνέργεια των δράσεων, προκειμένου η αυτοδιοίκηση να καταστεί ικανή να δρομολογεί και να υποστηρίζει αναπτυξιακές πρωτοβουλίες. Η καινοτομία του προγράμματος εντοπίζεται επίσης στον έλεγχο και τη διαφάνεια, στο σχεδιασμό και την υλοποίησή του, καθώς στην παρ. 6 του άρθρου 281 προβλέπεται η συμμετοχή εκπροσώπων των συλλογικών οργάνων της αυτοδιοίκησης στα όργανα σχεδιασμού και παρακολούθησης, αλλά και η αξιολόγησή του από φορείς της αυτοδιοίκησης. Προς υλοποίηση των ανωτέρω στόχων και αναγνωρίζοντας τη σημασία του ρόλου των τοπικών και περιφερειακών αρχών, όχι μόνο στην επίτευξη των έργων αλλά και στη διαμόρφωση των δημόσιων πολιτικών, χρειάζεται να αξιοποιούνται και να εμπλουτίζονται οι αρχές της επικουρικότητας και της συνεργασίας.

Με τις διατάξεις, λοιπόν, του άρθρου 281 θεσπίζεται το πρόγραμμα «ΕΛΛ.Α.Δ.Α.» και καθορίζονται οι άξονές του, οι οποίοι συντίθενται από το συγχρηματοδοτούμενο τμήμα, το εθνικό πρόγραμμα και το ειδικό πρόγραμμα για τους ανθρώπινους πόρους. Προβλέπονται όλες οι αναγκαίες εξουσιοδοτικές διατάξεις για την εξειδίκευση, την κατάρτιση και τη διοίκηση τόσο του «ΕΛΛ.Α.Δ.Α.», όσο, ιδιαιτέρως, και του εθνικού αναπτυξιακού προγράμματος, για τις διαδικασίες συμμετοχής της κεντρικής διοίκησης και της αυτοδιοίκησης στους πόρους του εθνικού αναπτυξιακού προγράμματος καθώς και για την αξιολόγηση και την υποστήριξη της προετοιμασίας του «ΕΛΛ.Α.Δ.Α.». Η συμμετοχή της αυτοδιοίκησης σε όλα τα στάδια και τις διαδικασίες είναι ρητά διασφαλισμένη, υπηρετώντας τις αρχές της διαφάνειας και της συμμετοχικότητας. (Αιτιολογική Έκθεση ν.3852/2010)

Σημειώνεται ότι με το ν.4071/2012 προστέθηκε άρθρο 281Α στο ν.3852/2010, με το οποίο ρυθμίστηκε το Πρόγραμμα «Αυτοδιοίκηση- Κοινωνική Συνοχή- Ισόρροπη Ανάπτυξη (ΑΚΣΙΑ)». Το Πρόγραμμα ΑΚΣΙΑ έχει ως στόχους τη βελτίωση σε τοπικό επίπεδο των όρων βιώσιμης ανάπτυξης και την εν γένει βελτίωση των όρων της τοπικής οικονομίας. Ουσιαστικά, ρυθμίζει τη χρηματοδότηση έργων και μέτρα οικονομικής εξυγίανσης των Ο.Τ.Α., όπως χρηματοδότηση δανείων, χρηματικών διευκολύνσεων κ.ά.

3.10 Περιφερειακό Ταμείο ανάπτυξης

Το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης είχε ιδρυθεί με το ν.2218/1994, ως όργανο προγραμματισμού και ανάπτυξης της αποκεντρωμένης Κρατικής Διοίκησης,

με τη μορφή νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου. Υπό τις παρούσες συνθήκες, η ανάπτυξη απέκτησε διαφορετικό χαρακτήρα, προσανατολισμό και προοπτική, σε σχέση με το παρελθόν, εφόσον από τον καλλικρατικό νόμο απαιτείται ευελιξία, προσαρμογή και ταχύτητα ενεργειών. Στο ανωτέρω Ταμείο συγκεντρώνονταν όλοι οι διαθέσιμοι πόροι από εγχώριες επενδυτικές πηγές, από χρηματοδοτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων διεθνών οργανισμών, που αφορούσαν τα περιφερειακά αναπτυξιακά προγράμματα.

Η συμβολή του, στο όλο αναπτυξιακό εγχείρημα της Κρατικής Περιφέρειας, υπήρξε σημαντική, όχι μόνο σε επίπεδο σχεδιασμού, αλλά και σε αυτό της διαχείρισης των σχετικών πόρων. Ήδη και μετά την ανάληψη της ευθύνης του αναπτυξιακού προγραμματισμού και σχεδιασμού από την Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση, ο ρόλος του Ταμείου αναβαθμίζεται προς την κατεύθυνση της ανάδειξής του ως βασικής υποστηρικτικής μονάδας στο έργο της, το οποίο είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την εθνική οικονομία.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω και στο πλαίσιο των διατάξεων των άρθρων 190 έως 193 του ν.3852/2010, το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης, το οποίο εξακολουθεί να υπάγεται υπό την εποπτεία του Υπουργού Εσωτερικών και να δρα ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, εντάσσεται στη λειτουργική δομή του αναπτυξιακού έργου της Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης, ο δε αιρετός Περιφερειάρχης είναι Πρόεδρος, *ex lege*, του διοικητικού του συμβουλίου.

Οι διατάξεις των άρθρων 190 (σύσταση – σκοπός – αρμοδιότητες), 191 (διοίκηση – όργανα – αρμοδιότητες αυτών), 192 (πόροι – οικονομική διαχείριση) και 193 (Οργάνωση – Κανονισμοί – Προσωπικό) σκοπούν την προσαρμογή της καθόλου λειτουργικής δομής του Ταμείου προς τις αναπτυξιακές αρμοδιότητες της Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης. Παρά το χαρακτήρα του, ως νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου, προς διασφάλιση της νομιμότητας της λειτουργίας του, τόσο ο κανονισμός προσωπικού, όσο και ο αντίστοιχος για θέματα οικονομικής διοίκησης, διαχείρισης, τακτικού και εκτάκτου οικονομικού ελέγχου, καταρτίζονται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, ύστερα από γνώμη του Διοικητικού Συμβουλίου του Ταμείου. (Αιτιολογική Έκθεση ν.3852/2010)

4. Ίδια Έσοδα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης

4.1 Ανταποδοτικά τέλη και δικαιώματα

Τα έσοδα αυτά προέρχονται από πληρωμή των δημοτών, ως ανταποδοτικά τέλη - δικαιώματα και περιλαμβάνουν τους εξής λογαριασμούς (Πάλλης, 2013):

- Υπηρεσία καθαριότητας
- Υπηρεσία ύδρευσης
- Υπηρεσία άρδευσης
- Υπηρεσία ηλεκτροφωτισμού
- Υπηρεσία αποχέτευσης
- Λοιπά τέλη και δικαιώματα
- Έσοδα από παρκόμετρα

Τέλος είναι η χρηματική παροχή που καταβάλλεται από τους υπόχρεους έναντι ειδικού ανταλλάγματος (αντιπαροχής), το οποίο συνίσταται στη χρησιμοποίηση ορισμένου δημοτικού έργου ή υπηρεσίας. Ανάλογη προς την έννοια του τέλους είναι και η έννοια του δικαιώματος, με τη διαφορά ότι το τελευταίο μπορεί να εισπράττεται ανεξαρτήτως της προηγούμενης χρήσης του κτήματος, του έργου ή της υπηρεσίας. Εισφορά εξάλλου είναι η χρηματική παροχή που καταβάλλεται στο δήμο εν όψει συγκεκριμένης αντιπαροχής μεγαλύτερης αξίας. (Θεοδώρου, Τα Έσοδα των Δήμων, 2011)

Τα τέλη και δικαιώματα έχουν μια συνεχή και ανοδική πορεία. Τα τελευταία 40 έτη αυξήθηκε η συμμετοχή τους στα συνολικά τρέχοντα έσοδα της τοπικής αυτοδιοίκησης, κατά 30 ποσοστιαίες μονάδες. Η ανοδική τους πορεία οφείλεται στην είσοδο νέων και «ανταποδοτικών» τοπικών δημοσίων υπηρεσιών, καθώς και στην αύξηση του μεγέθους των υπηρεσιών και την τεχνική και ουσιαστική δυνατότητα, από την πλευρά των Ο.Τ.Α., εφαρμογής τιμολογιακής πολιτικής. (Πάλλης, 2013)

4.2 Φόροι και εισφορές

Η ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση παρουσιάζει μια μεγάλη ποικιλομορφία σε σχέση με τις δυνατότητες, τις ανάγκες, τα έσοδα και τη διάρθρωση των εσόδων και δαπανών των Ο.Τ.Α. Το γεγονός αυτό θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη, ώστε να οδηγήσει σε πολυσυλλεκτικές επιλογές και παράλληλα να αποφευχθούν ενιαίες και αδιαίρετες λύσεις αμφίβολης αποτελεσματικότητας. Οι φόροι και οι εισφορές επιμερίζονται στους:

- Φόρος ηλεκτροδοτούμενων ακινήτων
- Φόρος ζύθου
- Εισφορά σε χρήμα λόγω ένταξης ή επέκτασης πολεοδομικών σχεδίων
- Εισφορά μετατροπής γης σε χρήμα

Η απάντηση στο ερώτημα κατά πόσο ένα οικονομικό βάρος είναι φόρος ή ανταποδοτικό τέλος εμφανίζει σε αρκετές περιπτώσεις ιδιαίτερες δυσχέρειες. Η δυσδιάκριτη σχέση μεταξύ φόρων και τελών δημιουργεί ιδιαίτερος σοβαρά προβλήματα κατά την επιλογή και την άσκηση των τοπικών δημοσιονομικών πολιτικών, αλλά και κατά τη διάρκεια διεθνών συγκριτικών αξιολογήσεων.

Τα τέλη αποτελούν ουσιαστικά τιμολογιακή πολιτική υπηρεσιών και επιβαρύνουν εξ ολοκλήρου το χρήστη. Η κατανομή των παρεχόμενων υπηρεσιών γίνεται με κριτήριο την αγοραστική δύναμη των πολιτών και όχι τις ανάγκες τους. Αντίθετα, η χρηματοδότηση των τοπικών δημοσίων υπηρεσιών μέσω του φορολογικού συστήματος μπορεί να πραγματοποιείται με βάση τη φοροδοτική ικανότητα των πολιτών, ενώ παράλληλα κατά τη διάρκεια παροχής των υπηρεσιών παρέχεται στον Ο.Τ.Α. η δυνατότητα εφαρμογής αναδιανεμητικής πολιτικής. (Καραναστάσης, 2003)

Ένα άλλο στοιχείο που χαρακτηρίζει το ανταποδοτικό τέλος και το αντιδιαστέλλει από το φόρο είναι ο ειδικός του προορισμός. Σε αντίθεση, δηλαδή, προς τους φόρους, ως δημοσίων εσόδων, όπου ισχύει η αρχή του μη ειδικού προορισμού των εσόδων, με συνέπεια να μην προβλέπεται εκ των προτέρων η κάλυψη συγκεκριμένης δαπάνης, στα τέλη ισχύει η αρχή του ειδικού προορισμού, που είναι η κάλυψη εν όλω ή εν μέρει της σχετικής δαπάνης. Ειδοποιός διαφορά μεταξύ του φόρου και του ανταποδοτικού τέλους συνιστά η ύπαρξη ειδικής

αντιπαροχής. Το τέλος, δηλαδή, καταβάλλεται από το δημότη σε αντάλλαγμα της ιδιαίτερης χρησιμοποίησης δημοσίου ορισμένου έργου ή υπηρεσίας. Νομολογιακό παράδειγμα συνιστά η απόφαση ΣτΕ 2817/2000 στην οποία κρίθηκε ότι τα έσοδα από το δημοτικό τέλος 2% που επιβλήθηκε με βάση το ν.2539/1997, καλύπτουν τις εν γένει δαπάνες των δήμων. Κρίθηκε, επίσης, ότι το «τέλος» αυτό συνιστά φορολογική επιβάρυνση κι όχι ανταποδοτικό τέλος. Σε άλλη περίπτωση, κρίθηκε με την απόφαση ΣτΕ 3122/2010 ότι δε συνιστά ανταποδοτικό τέλος αλλά φορολογική επιβάρυνση η εισφορά που επιβλήθηκε από τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Χαλκιδικής στους κατόχους δεύτερης κατοικίας στο νομό αυτό, ενόψει του ότι δεν παρέχεται μόνο στους υπόχρεους της εισφοράς αυτής η όποια αντιπαροχή, καθόσον αυτή καταλαμβάνει και τους μόνιμους κατοίκους της περιοχής, στους οποίους δεν επιβάλλεται. Ενόψει αυτού, το Δικαστήριο έκρινε ότι η κανονιστική απόφαση του Νομαρχιακού Συμβουλίου δεν ευρίσκει έρεισμα στην εξουσιοδοτική διάταξη. Τέλος, ουσιώδες στοιχείο του ανταποδοτικού τέλους, που το αντιδιαστέλλει με τους φόρους, είναι η ύπαρξη αναλογίας μεταξύ της παροχής του πολίτη και της ειδικής αντιπαροχής. Το ύψος, δηλαδή, του τέλους είναι ανάλογο της προσφερόμενης υπηρεσίας, ενώ το ύψος των φόρων κατά το άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος είναι ανάλογο της φοροδοτικής ικανότητας του υποκειμένου στο φόρο. Φυσικά, δεν απαιτείται απόλυτη αναλογία, αλλά απλώς κατά προσέγγιση. (Φινοκαλιώτης, 2014)

4.3 Λοιπά ίδια έσοδα

Η Τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί να έχει και άλλα έσοδα, πέραν των προαναφερθέντων, τα οποία είναι (Ρεπούσης, 2008):

- Έσοδα από πρόστιμα (π.χ. πρόστιμα ΚΟΚ)
- Έσοδα από παράβολα (π.χ. άδεια παραμονής αλλοδαπών κ.ά.)
- Μισθώματα αστικών ακινήτων
- Έσοδα από προγραμματικές συμβάσεις
- Έσοδα εκποίησης ακινήτων
- Έσοδα από αποζημίωση λόγω προσκύρωσης ή ρυμοτόμησης ακινήτων
- Έσοδα από δημοτικές επιχειρήσεις
- Έσοδα τόκων καταθέσεων.

5. Λοιπά Έσοδα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης

5.1 ΣΑΤΑ (Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης)

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 25 παρ. 3 του ν.1828/89, το 1/3 των εσόδων που προέρχονται από το 20% του φόρου εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων που εντάσσεται στους Κ.Α.Π. εγγράφεται στον προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων και διατίθεται για τη χρηματοδότηση επενδυτικών δραστηριοτήτων των δήμων. Το ποσό αυτό των Κ.Α.Π. της Τοπικής Αυτοδιοίκησης που διατίθεται για την κάλυψη επενδυτικών δραστηριοτήτων ονομάζεται Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Σ.Α.Τ.Α.). Η Σ.Α.Τ.Α. διατίθεται αποκλειστικά και μόνο για την εκτέλεση έργων και την εκπόνηση μελετών και δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την πληρωμή οποιασδήποτε άλλης δαπάνης. Κατ' εξαίρεση, η Σ.Α.Τ.Α. μπορεί να διατεθεί και για την πληρωμή οφειλών προς τρίτους για έργα που εκτελέστηκαν το προηγούμενο έτος, καθώς και για την πληρωμή τοκοχρεολυσίων για δάνεια που λήφθηκαν για την κάλυψη επενδυτικών αναγκών. (Νικολόπουλος, 2006) (Θεοδώρου, Τα έσοδα των δήμων και των κοινοτήτων, 2007)

5.2 Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης «ΘΗΣΕΑΣ»

Στις 5 Οκτωβρίου 2004 ψηφίστηκε ο νόμος υπ' αριθ. 3274, ΦΕΚ 195 τεύχος Α' / 19-10-2004, για την οργάνωση και λειτουργία των Ο.Τ.Α.. Ο νόμος εξειδικεύτηκε σε πέντε κεφάλαια, εκ των οποίων το δεύτερο θεσμοθετούσε το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης «Θησέας» που ήταν σε ισχύ έως το 2010, αλλά η σημαντική του αξία μας έκανε να το αναφέρουμε.

Το πρόγραμμα αυτό αφορούσε στη χρηματοδότηση επενδύσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης και αποτελούσε ουσιαστικά τη συνέχεια του Ειδικού Προγράμματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ε.Π.Τ.Α.). Το πρόγραμμα αυτό χρηματοδοτούνταν σύμφωνα με το νόμο, κατά 65% από πόρους των Κ.Α.Π. και κατά 35% από πόρους άλλων, εκτός ΥΠΕΣΔΔΑ, υπουργείων. Με την Πεποίθηση ότι η άσκηση αποτελεσματικής και ποιοτικής διοίκησης των τοπικών υποθέσεων συνδέεται με την υποστήριξη της επενδυτικής δραστηριότητας των Ο.Τ.Α. και την ορθολογική και

διαφανή κατανομή των πόρων που κατευθύνονται σε αυτούς, η Κυβέρνηση θεσμοθέτησε το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα «Θησέας» θέτοντας ως στόχους, μεταξύ άλλων, την ανάδειξη της ισόρροπης και βιώσιμης περιφερειακής ανάπτυξης ως στόχο κύριας εθνικής προτεραιότητας και την ενίσχυση της ανάπτυξης των Ο.Τ.Α. σε ορεινές και νησιωτικές προβληματικές περιοχές. (Πάλλης, 2013)

6. Προϋπολογισμός των Ο.Τ.Α.

6.1 Έννοια και περιεχόμενο του προϋπολογισμού

Προϋπολογισμός είναι η πράξη του δημοτικού συμβουλίου, με την οποία προσδιορίζονται τα έσοδα και τα έξοδα του δήμου για κάθε οικονομικό έτος.

Ως έσοδα κάθε προϋπολογισμού θεωρούνται α) τα ποσά που βεβαιώνονται κατά τη διάρκεια του οικονομικού έτους, στο οποίο ο προϋπολογισμός αφορά, άσχετα από το έτος στο οποίο ανάγονται, β) τα εισπραττόμενα κατά το ίδιο έτος ποσά, τα οποία προέρχονται από έσοδα που βεβαιώθηκαν σε προηγούμενα οικονομικά έτη. Οι ορισμοί αυτοί έχουν σχετικοποιηθεί σήμερα αφού στον προϋπολογισμό εγγράφονται τα ποσά που αναμένεται ότι θα εισπραχθούν μέσα στο έτος και όχι τα ποσά που προβλέπεται απλώς ότι θα βεβαιωθούν.

Τα βεβαιωμένα κατά τη διάρκεια κάθε οικονομικού έτους έσοδα που δεν εισπράχθηκαν μέχρι το τέλος του έτους αυτού, μεταφέρονται και προβλέπονται εκ νέου στον προϋπολογισμό του επόμενου έτους, στα κεφάλαια με τον τίτλο «Εισπρακτέα υπόλοιπα από βεβαιωθέντα κατά τα παρελθόντα οικονομικά έτη έκτακτα έσοδα», ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ανήκουν.

Τα εισπρακτέα υπόλοιπα από βεβαιωθέντα κατά τα προηγούμενα έτη τακτικά και έκτακτα έσοδα, μεταφέρονται μεν ολόκληρα στους κωδικούς αριθμούς της κατηγορίας εσόδων 32 του προϋπολογισμού του επόμενου έτους, δεν επιτρέπεται όμως να αντικρίζονται ακέραια σε αντίστοιχες πιστώσεις του σκέλους των εξόδων, δεδομένου ότι κατά τη διάρκεια του έτους μόνο ένα τμήμα των εσόδων αυτών πρόκειται να εισπραχθεί. Το τμήμα των βεβαιωθέντων κατά τα παρελθόντα οικονομικά έτη εσόδων, που προβλέπεται ότι δεν θα εισπραχθεί μέχρι τη λήξη του έτους στο οποίο αφορά ο προϋπολογισμός, λογίζεται πλασματικά ως έξοδο και εγγράφεται στον κωδικό αριθμό 8511 «Προβλέψεις μη είσπραξης εισπρακτέων υπολοίπων» του σκέλους των εξόδων. Με τον τρόπο αυτό το άθροισμα των πιστώσεων που καλύπτονται από τα έσοδα της προηγούμενης κατηγορίας (ΚΑ 32), αντικρίζεται με ποσά που πρόκειται πράγματι να εισπραχθούν (στη διαφορά δηλαδή μεταξύ των ποσών των κωδικών αριθμών 32 και 85) και όχι με ποσά που απλώς μεταφέρονται από έτος σε έτος.

Έσοδα προερχόμενα από παρελθόντα οικονομικά έτη, εφόσον βεβαιώνονται και εισπράττονται για πρώτη φορά μετά τη λήξη του έτους από το οποίο προέρχονται, καταχωρούνται στις ειδικές υποκατηγορίες του προϋπολογισμού με τους τίτλους «Τακτικά έσοδα παρελθόντων οικονομικών ετών που βεβαιώνονται και εισπράττονται για πρώτη φορά» (ΚΑ 211) και «Έκτακτα έσοδα παρελθόντων οικονομικών ετών που βεβαιώνονται και εισπράττονται για πρώτη φορά» (ΚΑ 221). Όλα τα παραπάνω για τον προϋπολογισμό ορίζονται στο ΒΔ 17/5-15/6/1959 και στην ΚΥΑ 47490/2012.

Έξοδα του προϋπολογισμού θεωρούνται οι υποχρεώσεις του δήμου προς τρίτους, οι οποίες καθίστανται απαιτητές κατά τη διάρκεια του οικονομικού έτους στο οποίο αφορά ο προϋπολογισμός. Όσα έξοδα δεν πληρώθηκαν μέχρι τη λήξη του οικονομικού έτους, μέσα στο οποίο πραγματοποιήθηκαν, μεταφέρονται (προβλέπονται εκ νέου) στον προϋπολογισμό του επόμενου έτους, σε ειδικό κεφάλαιο του οποίου, με τον κωδικό αριθμό 8, γράφονται οι αναγκαίες πιστώσεις χωριστά για λειτουργικές δαπάνες (ΚΑ 811), για επενδυτικές δαπάνες (ΚΑ 812) και έκτακτα έξοδα (ΚΑ 813).

Βάσει της αρχής της ενότητας και της καθολικότητας, στον προϋπολογισμό γράφονται όλα τα έσοδα και τα έξοδα του δήμου ακαθάριστα, χωρίς συμψηφισμό μεταξύ τους. Εάν π.χ. μια δαπάνη πρόκειται να καλυφθεί κατά ένα μέρος από χορηγία ή δωρεά, στον προϋπολογισμό πρέπει να εγγραφεί, στο μεν σκέλος των εσόδων το ποσό της χορηγίας ή της δωρεάς, στο δε σκέλος των εξόδων το ποσό ολόκληρης της δαπάνης και όχι μόνο το μέρος που απομένει μετά την αφαίρεση της χορηγίας ή δωρεάς. Απόρροια της ίδιας αρχής είναι η απαγόρευση σύστασης ειδικών λογαριασμών για την είσπραξη εσόδων και την πληρωμή εξόδων, τα οποία δεν εμφανίζονται στον προϋπολογισμό, δηλαδή η εκτός προϋπολογισμού ή εξωταμειακή διαχείριση. Έσοδα που εισπράττονται ή πληρωμές που διενεργούνται χωρίς να εμφανίζονται στον προϋπολογισμό και χωρίς γενικά να τηρούνται οι διαδικασίες του λογιστικού των Ο.Τ.Α., συνιστούν «έλλειμμα» στη διαχείριση του δήμου, το οποίο καταλογίζεται σε βάρος των υπολόγων, χωρίς να εξετάζεται αν επήλθε ή όχι θετική ζημία σε βάρος του δήμου.

Στον προϋπολογισμό εγγράφονται έσοδα και έξοδα που προβλέπονται από διάταξη νόμου καθώς και έξοδα που, χωρίς να προβλέπονται ρητά από το νόμο,

εξυπηρετούν τις λειτουργικές ανάγκες του δήμου ή συντελούν στην εκπλήρωση της αποστολής του. Συνεπώς, έσοδα που δεν προβλέπει ο νόμος, δε μπορούν να εγγραφούν στον προϋπολογισμό π.χ. με έρεισμα μια ενδεχόμενη νομοθετική μεταβολή ή με την προοπτική της μελλοντικής τους διεκδίκησης από την κεντρική διοίκηση ή άλλους φορείς. Εξάλλου, δαπάνες που δεν προβλέπονται ρητά ή έμμεσα από το νόμο, δεν νομιμοποιούνται με την εγγραφή τους στον προϋπολογισμό, έστω και αν ο τύπος του προϋπολογισμού των Ο.Τ.Α. περιλαμβάνει αντιστοίχως κωδικούς αριθμούς. Από την άλλη πλευρά, οποιαδήποτε δαπάνη που εκτελείται χωρίς να έχει προβλεφθεί στον προϋπολογισμό, είναι παράνομη, έστω κι αν προβλέπεται από το νόμο ή εξυπηρετεί λειτουργικές ανάγκες. Παράνομη είναι επίσης η δαπάνη που εκτελείται καθ' υπέρβαση της πίστωσης που έχει γραφεί γι' αυτήν στον προϋπολογισμό του οποίου η ισχύς έληξε.

Τα έσοδα και τα έξοδα του προϋπολογισμού κατανέμονται σε ομάδες, κατηγορίες, υποκατηγορίες και είδη. Η ταξινόμηση των εσόδων και των εξόδων κατά τον τρόπο αυτό επιτυγχάνονται με την κατάταξη τους σε κωδικούς αριθμούς, μονοψήφιους, διψήφιους, τριψήφιους και τετραψήφιους αντίστοιχα. Οι κωδικοί αριθμοί και γενικά ο τύπος του προϋπολογισμού των Ο.Τ.Α. καθορίστηκαν με την ΚΥΑ 7028/2004 (ΦΕΚ 253/Β) η οποία τροποποιήθηκε με τις ΚΥΑ 7028/2004, 64871/2007, 70560/2009, 50698/2011 και τέλος από την ΚΥΑ 47490/2012. (Θεοδώρου, Οι Δαπάνες των ΟΤΑ, 2013)

Ως προς τη χρησιμότητα του προϋπολογισμού, πρέπει να ειπωθεί πως επειδή οι πόροι που διαθέτει ο Δήμος είναι περιορισμένοι, ο προϋπολογισμός προσφέρει τη δυνατότητα της κατανομής των πόρων σε ανταγωνιστικές μεταξύ τους δραστηριότητες (Δημητράς - Μπάλλας, 2010). Η κατανομή αυτή εξαρτάται από την πολιτική που ακολουθεί η εκάστοτε δημοτική αρχή και από τις προτεραιότητες που θέτει.

6.2 Αρχές που διέπουν τον προϋπολογισμό

Οι προϋπολογισμοί των δήμων και όλων των γενικών φορέων της γενικής κυβέρνησης διέπονται από τις ακόλουθες αρχές, οι οποίες προκύπτουν από το ν.2362/1995, όπως τροποποιήθηκε από το ν.3871/2010:

α) Αρχή της ετήσιας διάρκειας, σύμφωνα με την οποία οι δημοσιονομικές πράξεις του προϋπολογισμού αναφέρονται σε ένα οικονομικό έτος που αρχίζει την 1^η Ιανουαρίου και λήγει την 31^η Δεκεμβρίου του ίδιου ημερολογιακού έτους.

β) Αρχή της ενότητας και της καθολικότητας: Σύμφωνα με την αρχή αυτή όλα τα έσοδα και έξοδα του προϋπολογισμού εγγράφονται σε έναν ενιαίο προϋπολογισμό, χωρίς συμψηφισμό μεταξύ τους, περαιτέρω δε κανένα έσοδο και καμία δαπάνη δε μπορεί να πραγματοποιηθεί εάν δεν αντιστοιχεί σε κωδικό αριθμό του προϋπολογισμού και επιπλέον καμία δαπάνη δε μπορεί να πραγματοποιηθεί αν δεν αντιστοιχεί σε κωδικό αριθμό του προϋπολογισμού και επιπλέον καμία δαπάνη δε μπορεί να αναληφθεί ή να ενταλθεί πέραν των εγγεγραμμένων πιστώσεων. Απόρροια της αρχής αυτής είναι ο κανόνας του μη ειδικού προορισμού των εσόδων στους δήμους, ο κανόνας αυτός, όμως, υποχωρεί αφού πολλές κατηγορίες εσόδων έχουν ειδικό προορισμό, νομοθετικά προσδιορισμένο.

γ) Αρχή της ειδίκευσης του προϋπολογισμού και της ειδικότητας των πιστώσεων: Σύμφωνα με την αρχή της ειδίκευσης του προϋπολογισμού, τα έσοδα και τα έξοδα προσδιορίζονται με ορισμένη εκ των προτέρων αναλυτική κωδική κατάταξη, που καθορίζεται από εγκυκλίους του Υπουργείου Οικονομικών. Η αρχή της ειδικότητας των πιστώσεων απαγορεύει τη χρησιμοποίηση πίστωσης για ανάγκη διαφορετική αυτής που αναγράφεται στον προϋπολογισμό.

δ) Αρχή της ειλικρίνειας και της ακρίβειας του προϋπολογισμού: Σύμφωνα με την αρχή αυτή κάθε πρόβλεψη εσόδων και εξόδων του προϋπολογισμού πρέπει στο μέτρο του εφικτού να είναι ειλικρινής και ακριβής, μη υπερεκτιμώντας ή υποτιμώντας τα πραγματικά στοιχεία στα οποία βασίζονται οι προβλέψεις. (Θεοδώρου, Οι Δαπάνες των ΟΤΑ, 2013)

7. Οικονομική Επιτροπή Δήμων

7.1 Αρμοδιότητες Οικονομικής Επιτροπής

Με το ν.3852/2010 η πρώην Δημαρχιακή Επιτροπή μετονομάστηκε σε Οικονομική Επιτροπή και αναβαθμίστηκε, ως προς τις λειτουργίες οικονομικού ελέγχου και τακτικής παρακολούθησης της υλοποίησης του προϋπολογισμού. Πιο συγκεκριμένα, οι αρμοδιότητες της Οικονομικής Επιτροπής ρυθμίζονται από το άρθρο 72 του ίδιου νόμου.

Η οικονομική επιτροπή είναι, λοιπόν, όργανο παρακολούθησης και ελέγχου της οικονομικής λειτουργίας του δήμου. Ειδικότερα, έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

α) Συντάσσει τον προϋπολογισμό του Δήμου.

β) Ελέγχει την υλοποίηση του προϋπολογισμού και υποβάλλει ανά τρίμηνο έκθεση προς το δημοτικό συμβούλιο, στην οποία παρουσιάζεται η κατάσταση των εσόδων και εξόδων του δήμου. Η έκθεση αυτή στην οποία καταχωρούνται και τυχόν παρατηρήσεις της μειοψηφίας, δημοσιεύεται υποχρεωτικά στην ιστοσελίδα του Δήμου.

γ) Προελέγχει τον απολογισμό.

δ) Αποφασίζει για την έγκριση των δαπανών και τη διάθεση των πιστώσεων του προϋπολογισμού, εκτός από εκείνες για τις οποίες αποφασίζει το δημοτικό συμβούλιο, καθώς επίσης αποφασίζει αιτιολογημένα και για τις περιπτώσεις απευθείας ανάθεσης προμηθειών, παροχής υπηρεσιών, εκπόνησης μελετών και εκτέλεσης έργων σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις.

ε) Εκτός από τις περιπτώσεις στις οποίες παραπέμπει συγκεκριμένο θέμα της αρμοδιότητάς της στο δημοτικό συμβούλιο για τη λήψη απόφασης, εφόσον κρίνει ότι αυτό επιβάλλεται από την ιδιαίτερη σοβαρότητά του, καταρτίζει τους όρους, συντάσσει τη διακήρυξη, διεξάγει και κατακυρώνει όλες τις δημοπρασίες σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία. Για τη διεξαγωγή των δημοπρασιών και την αξιολόγηση των προσφορών μπορεί να συγκροτεί επιτροπές, από μέλη της, δημοτικούς ή δημόσιους υπαλλήλους ή ειδικούς επιστήμονες.

στ) Μελετά την ανάγκη συνάψεως δανείων, καταρτίζει τους όρους τους και εισηγείται σχετικά στο δημοτικό συμβούλιο.

ζ) Εισηγείται προς το δημοτικό συμβούλιο την επιβολή τελών, δικαιωμάτων και εισφορών.

η) Αποφασίζει για την αποδοχή κληρονομιών, κληροδοσιών και δωρεών.

θ) Εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο ετήσιο σχέδιο διαχείρισης και αξιοποίησης της περιουσίας του δήμου. Παρακολουθεί την υλοποίηση του εν λόγω σχεδίου και ενημερώνει το δημοτικό συμβούλιο.

ι) Αποφασίζει για ζητήματα διαφάνειας και ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.

ια) Εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο τα σχέδια κανονιστικών αποφάσεων του Δήμου και παρακολουθεί την υλοποίησή τους.

ιβ) Αποφασίζει για την υποβολή προσφυγών στις διοικητικές αρχές.

ιγ) Αποφασίζει για την άσκηση όλων των ενδίκων βοηθημάτων και των ενδίκων μέσων.

ιδ) Αποφασίζει για το δικαστικό συμβιβασμό και τον εξώδικο συμβιβασμό ή κατάργηση δίκης που έχουν αντικείμενο μέχρι του ποσού των 30.000 ευρώ και εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο για τον εξώδικο συμβιβασμό ή την κατάργηση δίκης που έχουν αντικείμενο που υπερβαίνει το παραπάνω ποσό.

ιε) Αποφασίζει για την πρόσληψη πληρεξουσίου δικηγόρου και για την ανάκληση της πληρεξουσιότητάς του.

Για τις ανωτέρω περιπτώσεις ιβ', ιγ' και ιδ' η απόφαση λαμβάνεται ύστερα από γνωμοδότηση δικηγόρου, επί ποινή ακυρότητας. Προκειμένου για μισθολογικές απαιτήσεις, κάθε μορφής, περιλαμβανομένων και των επιδομάτων, δεν είναι δυνατή η παραίτηση από την άσκηση ενδίκων μέσων, ο δικαστικός ή εξώδικος συμβιβασμός και η κατάργηση δίκης, εκτός από τις περιπτώσεις που το νομικό ζήτημα έχει κριθεί με απόφαση ανωτάτου δικαστηρίου.

Το δημοτικό συμβούλιο μπορεί, για θέματα ιδιαίτερα σοβαρά, με ειδική αιτιολογία, και με την απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των μελών του να

αποφασίζει ότι θα ασκήσει το ίδιο τις ως άνω αρμοδιότητες. Πάντοτε, η οικονομική επιτροπή με ειδική απόφαση που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία των μελών της μπορεί να παραπέμψει συγκεκριμένο θέμα της αρμοδιότητάς της στο δημοτικό συμβούλιο για τη λήψη απόφασης, εφόσον κρίνει ότι αυτό επιβάλλεται από την ιδιαίτερη σοβαρότητά του.

7.2 Συγκρότηση Οικονομικής Επιτροπής

Ο τρόπος και η διαδικασία εκλογής των μελών της Οικονομικής Επιτροπής ρυθμίζονται από το άρθρο 74 του καλλικρατικού νόμου. Ειδικότερα, η οικονομική επιτροπή αποτελείται από τον δήμαρχο ή τον οριζόμενο από αυτόν αντιδήμαρχο ως πρόεδρο και από έξι μέλη, αν το συμβούλιο έχει έως και είκοσι επτά μέλη, οκτώ μέλη, αν το συμβούλιο έχει έως και σαράντα πέντε μέλη, και δέκα μέλη, αν το συμβούλιο έχει πάνω από σαράντα πέντε μέλη. Δύο μέλη στις επταμελείς, τρία μέλη στις εννεαμελείς και τέσσερα μέλη στις ενδεκαμελείς επιτροπές εκλέγονται από τις δημοτικές παρατάξεις της μειοψηφίας.

Η εκλογή των μελών πραγματοποιείται κατά τις ίδιες ημερομηνίες εκλογής του προεδρείου του συμβουλίου με μυστική ψηφοφορία. Δεν επιτρέπεται να εκλεγεί μέλος της οικονομικής επιτροπής ο πρόεδρος του δημοτικού συμβουλίου. Κάθε σύμβουλος ψηφίζει υποψήφιους ισάριθμους με τα μέλη της επιτροπής. Εκλέγονται από την πλειοψηφία και τη μειοψηφία, αντίστοιχα, όσοι λάβουν την απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων. Η ψηφοφορία επαναλαμβάνεται για τις θέσεις για τις οποίες δεν επιτυγχάνεται απόλυτη πλειοψηφία. Αν δεν επιτυγχάνεται απόλυτη πλειοψηφία και στη δεύτερη ψηφοφορία, γίνεται τρίτη ψηφοφορία οπότε εκλέγονται όσοι λάβουν τη σχετική πλειοψηφία των παρόντων. Αν σε οποιαδήποτε ψηφοφορία υπάρχει ισοψηφία, ο πρόεδρος του συμβουλίου ενεργεί κλήρωση στην ίδια συνεδρίαση. Στην ίδια συνεδρίαση και με τον ίδιο τρόπο εκλέγονται για την οικονομική επιτροπή αναπληρωματικά μέλη, κατά τα λεπτομερώς οριζόμενα στο άρθρο αυτό. Αν δεν επιτευχθεί εκλογή για οποιονδήποτε λόγο ή η συνεδρίαση ματαιωθεί επειδή δεν σχηματίστηκε απαρτία, προβλέπεται στο άρθρο 74 συγκεκριμένη διαδικασία για την εκλογή των μελών.

Τα πρακτικά της εκλογής διαβιβάζονται μέσα σε προθεσμία πέντε ημερών από τη διενέργεια της εκλογής στον Ελεγκτή Νομιμότητας, ο οποίος αυτεπαγγέλτως ή ύστερα από προσφυγή δημότη ενώπιόν του, η οποία ασκείται εντός αποκλειστικής προθεσμίας πέντε ημερών από τη διενέργεια της εκλογής, αποφαινεται, μέσα σε πέντε ημέρες το αργότερο αφότου παρέλαβε τα πρακτικά, για τη νομιμότητα της εκλογής.

Η Επιτροπή στην πρώτη συνεδρίαση μετά την εκλογή της εκλέγει μεταξύ των μελών της, με φανερή ψηφοφορία, τον αντιπρόεδρο, ο οποίος προέρχεται από τη μειοψηφία. Δικαίωμα ψήφου στην περίπτωση αυτή έχει και ο πρόεδρος της επιτροπής. Τα αναπληρωματικά μέλη ανά κατηγορία, με τη σειρά της εκλογής τους, παίρνουν τις θέσεις των τακτικών μελών που μένουν κενές κατά τη διάρκεια της διετίας. Όταν τα μέλη της μειοψηφίας παραιτηθούν κατά τη διάρκεια της διετίας και δεν υπάρχει αντικαταστάτης τους, τη θέση τους καταλαμβάνουν τα μέλη της πλειοψηφίας. Όταν τα μέλη της οικονομικής επιτροπής παύουν για οποιονδήποτε λόγο να είναι μέλη των αντίστοιχων δημοτικών παρατάξεων, εκπίπτουν αυτοδικαίως από την οικονομική επιτροπή και αντικαθίστανται, σύμφωνα με την προβλεπόμενη στο ίδιο άρθρο διαδικασία.

7.3 Λειτουργία της Οικονομικής Επιτροπής

Με το άρθρο 75 περιγράφεται αναλυτικά ο τρόπος λειτουργίας της Οικονομικής Επιτροπής, οι αποφάσεις της οποίας δημοσιεύονται υποχρεωτικά στην ιστοσελίδα του δήμου με ευθύνη του προέδρου τους. Αναλυτικά, προβλέπονται τα εξής:

Έχει απαρτία, εφόσον τα μέλη που είναι παρόντα είναι περισσότερα από αυτά που απουσιάζουν. Η επιτροπή συνεδριάζει δημόσια και αποφασίζει με την απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων. Σε περίπτωση ισοψηφίας επικρατεί η ψήφος του προέδρου. Αν σε δύο συνεχείς συνεδριάσεις δεν επιτυγχάνεται απαρτία ή απόλυτη πλειοψηφία, αρμόδιο να λάβει απόφαση είναι το δημοτικό συμβούλιο.

Αν απουσιάζει ή κωλύεται ο πρόεδρος της επιτροπής, προεδρεύει ο αντιπρόεδρος και σε περίπτωση απουσίας ή κωλύματος του αντιπροέδρου το μέλος της πλειοψηφίας το οποίο έχει εκλεγεί με τις περισσότερες ψήφους. Αν απουσιάζουν ή κωλύονται τακτικά μέλη, καλούνται τα αναπληρωματικά με τη σειρά της εκλογής

τους. Αν ένα μέλος της επιτροπής απουσιάζει αδικαιολόγητα από τρεις τουλάχιστον συνεχείς συνεδριάσεις, το δημοτικό συμβούλιο με πράξη του το αντικαθιστά.

Ο πρόεδρος καταρτίζει την ημερήσια διάταξη, όπου αναγράφονται υποχρεωτικά και όλα τα θέματα που προτείνει ο δήμαρχος. Η επιτροπή μπορεί να αποφασίζει με την απόλυτη πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των μελών της ότι συγκεκριμένο θέμα το οποίο δεν έχει εγγραφεί στην ημερήσια διάταξη είναι κατεπείγον να το συζητά και να λαμβάνει απόφαση γι' αυτό με την ίδια πλειοψηφία, πριν από την έναρξη της συζήτησης των θεμάτων της ημερήσιας διάταξης.

Ο πρόεδρος της επιτροπής καλεί τα μέλη της σε συνεδρίαση με γραπτή πρόσκληση, στην οποία αναφέρονται τα θέματα της ημερήσιας διάταξης, όποτε το ζητήσει ο δήμαρχος ή το ένα τρίτο (1/3) τουλάχιστον του συνολικού αριθμού των μελών της. Στην τελευταία περίπτωση δεν μπορεί να επανυποβληθεί αίτημα για το ίδιο θέμα συζήτησης, πριν παρέλθει δίμηνο, αφότου εκδόθηκε απορριπτική απόφαση της επιτροπής, εκτός εάν γίνεται επίκληση νεότερων στοιχείων. Αν κατά τον υπολογισμό του ενός τρίτου (1/3) προκύπτει δεκαδικός αριθμός, τότε ο αριθμός αυτός στρογγυλοποιείται στην αμέσως μεγαλύτερη μονάδα εφόσον πρόκειται για υποδιαίρεση μεγαλύτερη ή ίση του ημίσεως (0,5). Αν η επιτροπή δεν συγκληθεί το αργότερο έξι ημέρες μετά την υποβολή της αίτησης, συνέρχεται ύστερα από πρόσκληση εκείνων που υπέβαλαν την αίτηση και αποφασίζει για τα θέματα, για τα οποία είχε ζητηθεί η σύγκλησή της. Η αδικαιολόγητη παράλειψη του προέδρου για δύο συνεχείς φορές να καλέσει την οικονομική επιτροπή αποτελεί σοβαρή παράβαση καθήκοντος.

Η πρόσκληση δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα του δήμου. Επιδίδεται ή γνωστοποιείται στα μέλη τρεις τουλάχιστον πλήρεις ημέρες πριν από την ημέρα που ορίζεται για τη συνεδρίαση. Μόνο σε κατεπείγουσες περιπτώσεις, η πρόσκληση αυτή μπορεί να επιδοθεί ή να γνωστοποιηθεί την ημέρα της συνεδρίασης. Στην πρόσκληση, πάντως, πρέπει να αναφέρεται ο λόγος για τον οποίο η συνεδρίαση έχει κατεπείγοντα χαρακτήρα. Πριν από τη συζήτηση η επιτροπή αποφαινεται για το κατεπείγον των θεμάτων.

Οι συνεδριάσεις της Επιτροπής είναι δημόσιες και γίνονται στο δημοτικό κατάστημα. Σύμφωνα με τις ειδικές ρυθμίσεις, το όργανο μπορεί να αποφασίσει τη

συνεδρίαση κλεισμένων των θυρών ή να συνεδριάζει σε άλλο κατάλληλο οίκημα της έδρας, αν κρίνει ότι το δημοτικό κατάστημα είναι ακατάλληλο.

Αν κάποιο μέλος της επιτροπής αρνηθεί ψήφο ή δώσει λευκή ψήφο, λογίζεται ως παρόν κατά τη συνεδρίαση και τόσο η άρνηση όσο και η λευκή ψήφος λογίζονται ως αρνητικές ψήφοι. Τα μέλη της επιτροπής που ήταν παρόντα κατά την έναρξη της συνεδρίασης και με την παρουσία τους υπήρξε απαρτία ακόμα και αν αποχωρήσουν λογίζονται ως παρόντα μέχρι το τέλος της συνεδρίασης, ως προς την ύπαρξη απαρτίας. Η απαρτία αυτή θεωρείται ότι συντρέχει για όλα τα θέματα που περιλαμβάνονται στην ημερήσια διάταξη της συνεδρίασης. Στην περίπτωση αυτή για τη λήψη απόφασης για κάθε συγκεκριμένο θέμα η απαιτούμενη πλειοψηφία δεν υπολογίζεται επί των πραγματικά παρόντων μελών κατά τη ψηφοφορία, αλλά βάσει του αριθμού των μελών που απαιτούνται για την απαρτία. Τηρούνται, μάλιστα, πρακτικά από τις συνεδριάσεις.

Για λόγους αμεροληψίας και μη σύγκρουσης συμφερόντων, μέλος της επιτροπής δεν μπορεί να μετέσχει στη συζήτηση ενός θέματος εφόσον ο ίδιος ή συγγενής του έως το δεύτερο βαθμό εξ αίματος ή εξ αγχιστείας έχει υλικό ή ηθικό συμφέρον. Απόφαση που έχει ληφθεί κατά παράβαση της διάταξης αυτής είναι άκυρη. Το μέλος που έλαβε μέρος στη συνεδρίαση διαπράττει σοβαρή παράβαση καθήκοντος και τιμωρείται πειθαρχικώς με την ποινή της αργίας.

Οι αποφάσεις της Επιτροπής δημοσιεύονται σύμφωνα με τις διατάξεις για τη δημοσίευση των αποφάσεων του δημοτικού συμβουλίου και αναρτώνται στην ιστοσελίδα του δήμου.

8. Οικονομική Επιτροπή Περιφερειών

8.1 Αρμοδιότητες Οικονομικής Επιτροπής

Στα άρθρα 175, 176 και 177 του καλλικρατικού νόμου ρυθμίζονται τα θέματα που αφορούν τη συγκρότηση και λειτουργία καθώς και τις αρμοδιότητες της Οικονομικής Επιτροπής, η οποία αποτελεί το όργανο που ασκεί τον οικονομικό έλεγχο και παρακολουθεί την υλοποίηση του προϋπολογισμού της περιφέρειας. Στην Οικονομική Επιτροπή εκλέγονται μέλη του περιφερειακού συμβουλίου με τη συμμετοχή και των συμβούλων της μειοψηφίας. (Αιτιολογική Έκθεση ν.3852/2010)

Οι αρμοδιότητες της οικονομικής επιτροπής περιφερειών ορίζονται στο άρθρο 176 του ν.3852/2010 όπως αυτό αντικαταστάθηκε από το άρθρο 5 του ν.4071/2012. Πιο συγκεκριμένα, η οικονομική επιτροπή είναι αρμόδια για:

- α) Την κατάρτιση σχεδίου του προϋπολογισμού της περιφέρειας και την εισήγηση του στο περιφερειακό συμβούλιο για ψήφιση.
- β) Την κατάρτιση, επεξεργασία, προέλεγχο του απολογισμού και υποβολή σχετικής έκθεσης στο περιφερειακό συμβούλιο.
- γ) Την έγκριση των δαπανών και τη διάθεση των πιστώσεων του προϋπολογισμού, εκτός από εκείνες που σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις αποφασίζει το περιφερειακό συμβούλιο, καθώς επίσης αποφασίζει αιτιολογημένα και για τις περιπτώσεις απευθείας ανάθεσης εκτέλεσης έργων, προμηθειών, παροχής υπηρεσιών, εκπόνησης μελετών που δεν υπάγονται στις διατάξεις του ν.3316/2005 (Α' 42), σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις.
- δ) Την κατάρτιση των όρων, τη σύνταξη των διακηρύξεων, τη διεξαγωγή και κατακύρωση κάθε μορφής δημοπρασιών και διαγωνισμών, καθώς και τη συγκρότηση των ειδικών επιτροπών διεξαγωγής και αξιολόγησης από μέλη της ή ειδικούς επιστήμονες, υπαλλήλους της περιφέρειας ή δημόσιους υπαλλήλους.
- ε) Τη μελέτη της ανάγκης σύναψης δανείων, τον καθορισμό των όρων τους και την υποβολή της σχετικής εισήγησης στο περιφερειακό συμβούλιο.

στ) Την εισήγηση προς το περιφερειακό συμβούλιο της επιβολής τελών, δικαιωμάτων και εισφορών.

ζ) Την απόφαση για την αποδοχή κληρονομιών, κληροδοσιών και δωρεών.

η) Την απόφαση για την αγορά, παραχώρηση χρήσης, μίσθωση και εκμίσθωση κινητών και ακινήτων.

θ) Την εισήγηση στο περιφερειακό συμβούλιο για το ετήσιο σχέδιο διαχείρισης και αξιοποίησης της περιουσίας της περιφέρειας. Παρακολουθεί την υλοποίηση του εν λόγω σχεδίου και ενημερώνει το περιφερειακό συμβούλιο.

ι) Την απόφαση για την άσκηση όλων των ενδίκων βοηθημάτων και των ενδίκων μέσων.

ια) Την υποβολή προσφυγών στις διοικητικές Αρχές.

ιβ) Το συμβιβασμό ή την κατάργηση δίκης που έχει αντικείμενο μέχρι ποσού των 45.000 ευρώ.

ιγ) Την πρόσληψη πληρεξούσιου δικηγόρου και την ανάκληση της πληρεξουσιότητάς του, όταν δεν έχει προσληφθεί δικηγόρος με πάγια αντιμισθία ή ο προσληφθείς δεν έχει δικαίωμα παράστασης στο δικαστήριο που είναι διάδικος η περιφέρεια. Με απόφασή της είναι δυνατή, κατ' εξαίρεση, η ανάθεση σε δικηγόρο, εξώδικου ή δικαστικού χειρισμού, ανά υπόθεση, ζητημάτων, τα οποία έχουν ιδιαίτερη σημασία για τα συμφέροντα του δήμου και απαιτούν εξειδικευμένη γνώση ή εμπειρία.

Το περιφερειακό συμβούλιο μπορεί, για θέματα ιδιαίτερα σοβαρά, με ειδική αιτιολογία και με την απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των μελών του, να αποφασίζει ότι θα ασκήσει το ίδιο τις ως άνω αρμοδιότητες. Επίσης, το περιφερειακό συμβούλιο μπορεί με την ίδια πλειοψηφία να αποφασίζει τη μεταβίβαση στην οικονομική επιτροπή επιπλέον αρμοδιοτήτων συναφών με τις ανωτέρω αρμοδιότητές της. Η οικονομική επιτροπή με ειδική απόφαση, που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία των μελών της, μπορεί να παραπέμπει συγκεκριμένο θέμα της αρμοδιότητάς της στο περιφερειακό συμβούλιο για τη λήψη απόφασης, εφόσον κρίνει ότι αυτό επιβάλλεται από την ιδιαίτερη σοβαρότητά του.

8.2 Συγκρότηση Οικονομικής Επιτροπής

Ο τρόπος και η διαδικασία συγκρότησης της Οικονομικής Επιτροπής ρυθμίζονται από το άρθρο 175 του ν.3852/2010. Ειδικότερα, προβλέπεται ότι η οικονομική επιτροπή αποτελείται από τον περιφερειάρχη ή τον οριζόμενο από αυτόν αντιπεριφερειάρχη ως πρόεδρό της και έξι μέλη στις περιφέρειες με πληθυσμό έως 300.000 κατοίκους, οκτώ μέλη στις περιφέρειες έως 800.000 κατοίκους και δέκα μέλη στις περιφέρειες με πληθυσμό άνω των 800.000 κατοίκων. Τα μέλη της οικονομικής επιτροπής εκλέγονται από το περιφερειακό συμβούλιο. Στις οικονομικές επιτροπές, συμπεριλαμβανομένου και του προέδρου, που έχουν επτά μέλη, δύο μέλη εκλέγονται από το σύνολο της μειοψηφίας του περιφερειακού συμβουλίου, στις οικονομικές επιτροπές που εκλέγουν εννέα μέλη, τρία μέλη εκλέγονται από το σύνολο της μειοψηφίας, στις οικονομικές επιτροπές που έχουν ένδεκα μέλη, τέσσερα εκλέγονται από το σύνολο της μειοψηφίας. Αν σύμβουλοι της μειοψηφίας δεν δέχονται να εκλεγούν ως μέλη της οικονομικής επιτροπής, εκλέγονται στη θέση τους άλλα μέλη του περιφερειακού συμβουλίου.

Η διάρκεια της θητείας της οικονομικής επιτροπής είναι δυόμιση έτη. Το περιφερειακό συμβούλιο, μετά την εκλογή του προεδρείου και κατά τη διάρκεια της ίδιας συνεδρίασης, εκλέγει μεταξύ των μελών του με μυστική ψηφοφορία τα μέλη της οικονομικής επιτροπής. Δεν επιτρέπεται να εκλεγεί μέλος της οικονομικής επιτροπής ο πρόεδρος του περιφερειακού συμβουλίου.

Κάθε σύμβουλος ψηφίζει υποψήφιους ισάριθμους με τα μέλη της οικονομικής επιτροπής. Εκλέγονται από την πλειοψηφία και τη μειοψηφία, αντίστοιχα, όσοι λάβουν την απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων. Στο νόμο προσδιορίζεται αναλυτικότερα η διαδικασία. Στην ίδια συνεδρίαση και με τον ίδιο τρόπο εκλέγονται και, ισάριθμα με τα τακτικά, αναπληρωματικά μέλη κατά αντιστοιχία προς τη σύνθεση της επιτροπής, τα οποία με τη σειρά της εκλογής τους παίρνουν τις θέσεις των τακτικών μελών που μένουν κενές κατά τη διάρκεια της θητείας τους. Αναπληρώνουν, επίσης, τα τακτικά μέλη σε περίπτωση απουσίας ή κωλύματος.

Αντιπρόεδρος της οικονομικής επιτροπής εκλέγεται στην πρώτη συνεδρίαση αυτής, μετά την εκλογή της, ένα από τα μέλη της με μυστική ψηφοφορία. Δικαίωμα ψήφου έχει και ο πρόεδρος της επιτροπής. Ο αντιπρόεδρος της οικονομικής επιτροπής αναπληρώνει τον πρόεδρο όταν αυτός απουσιάζει ή κωλύεται.

8.3 Λειτουργία της Οικονομικής Επιτροπής

Η οικονομική επιτροπή συνεδριάζει, κατόπιν προσκλήσεως του προέδρου της, τουλάχιστον μια φορά το μήνα. Οι συνεδριάσεις της επιτροπής γίνονται πάντοτε στο κατάστημα της περιφέρειας και είναι δημόσιες. Η επιτροπή, με αιτιολογημένη απόφαση που λαμβάνεται με πλειοψηφία των τεσσάρων πέμπτων (4/5) του συνολικού αριθμού των μελών και απαγγέλλεται σε δημόσια συνεδρίαση, μπορεί να συνεδριάζει κεκλεισμένων των θυρών.

Η οικονομική επιτροπή βρίσκεται σε απαρτία, εφόσον τα παρόντα μέλη είναι περισσότερα από αυτά που απουσιάζουν και το όργανο αποφασίζει με απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων. Σε περίπτωση ισοψηφίας επικρατεί η ψήφος του προέδρου. Αν μέλος της επιτροπής αρνηθεί ψήφο ή δώσει λευκή ψήφο, λογίζεται ως παρόν κατά τη συνεδρίαση και, τόσο η άρνηση όσο και η λευκή ψήφος λογίζονται ως αρνητικές ψήφοι. Σε περίπτωση που σε δυο συνεχείς συνεδριάσεις δεν επιτυγχάνεται απαρτία ή απόλυτη πλειοψηφία, το σχετικό θέμα παραπέμπεται στο περιφερειακό συμβούλιο για λήψη αποφάσεως με ευθύνη του προέδρου της περιφερειακής επιτροπής.

9. Επιχειρηματική Δραστηριότητα των Ο.Τ.Α.

9.1 Η επιχειρηματική δραστηριότητα ιστορικά

Οι τοπικοί οργανισμοί στην Ελλάδα από της συστάσεως τους ανέλαβαν την ευθύνη της δημιουργίας της κατάλληλης υποδομής για την ικανοποίηση βασικών τοπικών αναγκών τους. Τα έργα και οι υπηρεσίες που προσέφεραν ποίκιλαν, ανάλογα με τις δυνατότητές τους, μεταξύ καθαριότητας, φωτισμού, κατασκευής οδών, βιβλιοθηκών, θεάτρων, νεκροταφείων ή παραθεριστικής υποδομής. Η παραγωγή και παροχή των κοινωνικών αυτών αγαθών είτε αναλαμβάνονταν από συγκεκριμένους τοπικούς οργανισμούς, είτε ανετίθετο από αυτούς σε ιδιώτες αναδόχους, βάσει ειδικών νόμων, πρόκειται δηλαδή για την τεχνική των συμβάσεων παραχωρήσεως. Από τη μεταπολεμική ιδιαίτερα περίοδο, η ανάπτυξη του παραγωγικού και παροχικού ρόλου των ελληνικών τοπικών οργανισμών συνάντησε πολλές δυσκολίες, έτσι ώστε η περίοδος που εκτείνεται μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '80 να χαρακτηρίζεται από την ανάπτυξη ενός ιδιότυπου ανταγωνισμού μεταξύ κράτους και Ο.Τ.Α. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως το 1980, η αναγκαστική εξαγορά των ιδιωτικών παραχωρησιούχων και των δημοτικών επιχειρήσεων ύδρευσης - αποχέτευσης της μείζονος περιοχής Αθηνών - Πειραιώς δεν οδήγησε στη δημιουργία δημοτικής ή διαδημοτικής επιχείρησης, αλλά στην ίδρυση της κρατικής εταιρείας Ε.Υ.Δ.Α.Π., όπου οι Ο.Τ.Α. της περιοχής μετείχαν στη διοίκηση της κατά μειοψηφία. Αλλά και στις αστικές μεταφορές στην περιοχή πρωτεύουσας, η εξαγορά των αρχικών παραχωρησιούχων ιδιωτικών εταιρειών στάθηκε αφορμή για τη δημιουργία κρατικών και όχι δημοτικών επιχειρήσεων, όπως η Ε.Α.Σ., Η.Λ.Π.Α.Π., ΗΛ.Σ.Α.Π..

Το νομικό έρεισμα των πράξεων αυτών και των μεταγενέστερων ρυθμίσεων ήταν το άρθρο 102 παρ.1 του Συντάγματος, που ορίζει πως είναι αρμόδιοι οι Ο.Τ.Α. για τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων, Πρώτη προσπάθεια συγκεκριμενοποίησης έγινε με το ν.2218/1994 που προέβλεπε στο άρθρο 41 πως οι τοπικοί οργανισμοί μπορούν να αναπτύξουν οποιαδήποτε δραστηριότητα που προάγει τα κοινωνικά, οικονομικά, πολιτιστικά και πνευματικά συμφέροντα των κατοίκων τους. Έπειτα, στον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ν.3463/2010) έγινε η επιτυχέστερη μέχρι σήμερα προσπάθεια συγκεκριμενοποίησης των τοπικών υποθέσεων με τον

εκσυγχρονισμό του πλέγματος των αρμοδιοτήτων των δήμων και κοινοτήτων και την για πρώτη φορά πραγματοποίηση μιας θεματικής συστηματοποίησής τους.

Σημαντικό είναι, επίσης, να επισημανθεί πως στο μέτρο που οι αρμοδιότητες των Ο.Τ.Α. εκτείνονται επί των τοπικών υποθέσεων, είναι εύλογο να υποτεθεί ότι και οι δημοτικές επιχειρήσεις πρέπει να συνδέονται με την εξυπηρέτηση των τοπικών υποθέσεων. Επομένως, η τυχόν δημιουργία από τοπικούς οργανισμούς επιχειρήσεων εθνικής εμβέλειας θα πρέπει να θεωρηθεί πως υπερβαίνει την κατά το Σύνταγμα αρμοδιότητά τους.

Συγκεκριμένα, η επιχειρηματική δραστηριότητα των Ο.Τ.Α. α' βαθμού, προβλέφθηκε από το άρθρο 252 παρ.1 του ν.3463/2006. Σύμφωνα με αυτό, οι δήμοι και οι κοινότητες μπορούν να συνιστούν δικές τους επιχειρήσεις, ή να μετέχουν σε ήδη υπάρχουσες. Το αντικείμενο των δημοτικών κοινωφελών επιχειρήσεων, οι οποίες δεν είναι κερδοσκοπικές επιχειρήσεις, μπορεί να περιλαμβάνει μόνο αρμοδιότητες ενός ή περισσοτέρων από τους τομείς αρμοδιοτήτων που περιλαμβάνονται αναλυτικά στο άρθρο 75 του ίδιου νόμου. Δυνατότητα άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας προβλέφθηκε και για τους Ο.Τ.Α. β' βαθμού, τις τότε νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις. Κρίσιμο είναι, τέλος, να επισημανθεί πως δεν προβλέπεται για τους Ο.Τ.Α. η δυνατότητα ανάπτυξης οποιασδήποτε επιχειρηματικής δραστηριότητας που αποβλέπει στην παραγωγή κέρδους, απαγορεύεται δηλαδή η κερδοσκοπική δραστηριότητα. (Μπέσιλα-Βήκα, Η επιχειρηματική δραστηριότητα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2011) Ακολουθεί, η αναλυτική αναφορά στις προβλέψεις του νυν ισχύοντος ν.3852/2010 για το εν λόγω ζήτημα.

9.2 Επιχειρηματική Δραστηριότητα των Δήμων

Στο άρθρο 107 του ν.3852/2010 απαριθμούνται οι μορφές των επιχειρήσεων που μπορούν να έχουν οι δήμοι. Ειδικότερα, ορίζεται ότι οι δήμοι μπορούν να έχουν μόνον:

- α) μία κοινωφελή επιχείρηση,
- β) μία δημοτική επιχείρηση ύδρευσης αποχέτευσης (Δ.Ε.Υ.Α.),

γ) μία επιχείρηση με ειδικό σκοπό τη λειτουργία ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού, εφόσον λειτουργούσαν αντίστοιχες στους συνενούμενους δήμους, και

δ) μία δημοτική ανώνυμη εταιρία του άρθρου 266 του Κ.Δ.Κ., δηλαδή εταιρία που αφορά στην αξιοποίηση της δημοτικής ή κοινοτικής ακίνητης περιουσίας ή στην εκμετάλλευση κοινόχρηστων χώρων, εφόσον είχαν συσταθεί τέτοιες εταιρίες στους συνενούμενους δήμους.

Οι δήμοι, επίσης, μπορούν να συνιστούν ή να συμμετέχουν σε ανώνυμες εταιρείες, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 265 του Κ.Δ.Κ., δηλαδή ανώνυμες εταιρείες, οι οποίες λειτουργούν σύμφωνα με τις διατάξεις της εμπορικής και φορολογικής νομοθεσίας και σύμφωνα με περιορισμούς που θέτει το ως άνω άρθρο. Υφιστάμενες αστικές εταιρίες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα συνεχίζουν να λειτουργούν σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 267 του Κ.Δ.Κ.

Συγκεκριμένα, λοιπόν, με τα άρθρα 108, 109, 110 και 111 του ν.3852/2010 ρυθμίστηκαν θέματα των επιχειρήσεων, των κοινωφελών επιχειρήσεων, των δημοτικών επιχειρήσεων ύδρευσης αποχέτευσης, των ανωνύμων εταιρειών και των λοιπών επιχειρήσεων που συνενώθηκαν κατά τη δημιουργία των νέων καλλικρατικών δήμων. Τέλος, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 112 του ν.3852/2010 από την έναρξη ισχύος του εν λόγω νόμου δεν επιτρέπεται η σύσταση επιχείρησης με ειδικό σκοπό τη λειτουργία ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού, καθώς και μονομετοχικών ανωνύμων εταιριών του άρθρου 266 του Κ.Δ.Κ..

9.3 Επιχειρηματική Δραστηριότητα Περιφερειών

Με το ν.3852/2010, περιορίστηκε δραστικά ο αριθμός των νομικών προσώπων που επιτρέπεται να διατηρούν οι περιφέρειες, με σκοπό την εξοικονόμηση πόρων και την επιτάχυνση διαδικασιών, καθώς και την ορθολογικότερη οργάνωση των προσφερόμενων από αυτές υπηρεσιών.

Με το άρθρο 194 του καλλικρατικού νόμου ρυθμίζονται θέματα περί των επιχειρήσεων των περιφερειών. Ειδικότερα, οι περιφέρειες μπορούν να συνιστούν μία επιχείρηση, η οποία έχει τη μορφή της αναπτυξιακής ανώνυμης εταιρίας, εφόσον δεν συμμετέχουν σε άλλη αναπτυξιακή ανώνυμη εταιρία στην οποία κατέχουν την

πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου. Η αναπτυξιακή εταιρεία λειτουργεί σύμφωνα με τις διατάξεις της εμπορικής και φορολογικής νομοθεσίας και τις ειδικότερες ρυθμίσεις των επόμενων παραγράφων. Αποκλειστικό αντικείμενο της ανωτέρω επιχείρησης μπορεί να είναι:

α) Η επιστημονική και τεχνική υποστήριξη των περιφερειών, της Ένωσης Περιφερειών και των φορέων του δημοσίου τομέα που μπορούν να συμμετέχουν στο μετοχικό της κεφάλαιο, όπως αναλύεται κατωτέρω.

β) Η προώθηση της επιχειρηματικής, οικονομικής και γενικότερα βιώσιμης ανάπτυξης της περιφέρειας, καθώς και η ανάπτυξη δραστηριοτήτων προστασίας του περιβάλλοντος.

γ) Η συμμετοχή τους σε αντίστοιχα προγράμματα ή η εφαρμογή σχετικών πολιτικών σε διαπεριφερειακό ή σε ευρύτερο γεωγραφικό χώρο.

Στο μετοχικό κεφάλαιο των αναπτυξιακών ανωνύμων εταιριών συμμετέχουν περιφέρειες και δήμοι ή και άλλοι φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Στην ανώνυμη εταιρία αυτής της μορφής είναι δυνατή η συμμετοχή και φορέων του δημόσιου τομέα, συνεταιρισμών και ενώσεων αυτών, επιστημονικών φορέων, επιμελητηρίων, φορέων συλλογικών κοινωνικών ή οικονομικών συμφερόντων, καθώς και τραπεζών και πιστωτικών ιδρυμάτων. Στην περίπτωση αυτή οι περιφέρειες, οι δήμοι και οι λοιποί φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης κατέχουν την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου. Οι περιφέρειες, οι δήμοι και οι λοιποί φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης διατηρούν πάντοτε κοινές μη προνομιούχες μετοχές, που αντιπροσωπεύουν αθροιστικά την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου. Κατά το υπόλοιπο μπορεί να συμμετέχουν το Δημόσιο και νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου. Όλες οι μετοχές είναι ονομαστικές και δεν εισάγονται στο Χρηματιστήριο Αξιών. Οι κοινές μετοχές είναι δεσμευμένες ονομαστικές και οι προνομιούχες χωρίς δικαίωμα ψήφου. Αν η επιχείρηση λυθεί, οι περιφέρειες, οι δήμοι και οι φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης που συμμετέχουν σε αυτήν, έχουν δικαίωμα προτίμησης για την αγορά της εκποιούμενης περιουσίας.

Πρέπει να επισημανθεί ότι οι περιφέρειες δεν επιτρέπεται να συμμετέχουν σε άλλες ανώνυμες εταιρίες εκτός από εκείνες στις οποίες μετείχαν οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και τα νομαρχιακά διαμερίσματα που καταργήθηκαν. Πάντως, οι

αναπτυξιακές ανώνυμες εταιρίες επιτρέπεται να συμμετέχουν σε άλλες επιχειρήσεις για την προώθηση των αναπτυξιακών σκοπών της περιφέρειας. Προς τούτο απαιτείται απόφαση του οικείου διοικητικού συμβουλίου της εταιρίας και σύμφωνη γνώμη του οικείου περιφερειακού συμβουλίου με την απόλυτη πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των μελών του. Οι αναπτυξιακές ανώνυμες εταιρίες δεν επιτρέπεται να συμμετέχουν σε ποδοσφαιρικές, τραπεζικές και ασφαλιστικές ανώνυμες εταιρίες και δεν επιχορηγούνται από τις περιφέρειες, εκτός αν τούτο επιτρέπεται από ειδική διάταξη νόμου. Επίσης, επιτρέπεται να συμμετέχουν σε προγραμματικές συμβάσεις.

Η σύναψη συμβάσεων ανάθεσης έργων, προμηθειών, μελετών και υπηρεσιών από τις αναπτυξιακές ανώνυμες εταιρίες διενεργείται βάσει κανονισμού, ο οποίος καταρτίζεται από το διοικητικό συμβούλιο της εταιρίας. Σε αυτόν περιλαμβάνονται ρυθμίσεις σχετικές με τα αρμόδια όργανα της εταιρίας, τις προϋποθέσεις και τους όρους ανάθεσης ανάλογα με την εφαρμοζόμενη διαδικασία (ανοικτός, κλειστός διαγωνισμός, ανάθεση με διαπραγμάτευση) και τα κριτήρια και τη διαδικασία αξιολόγησης και επιλογής, ούτως ώστε να εξασφαλίζονται οι αρχές της διαφάνειας και της αντικειμενικότητας.

Οι αναπτυξιακές ανώνυμες εταιρίες λύνονται υποχρεωτικώς, αν για τρεις συνεχείς εταιρικές χρήσεις μετά την πάροδο διετίας από την ίδρυσή τους είναι ζημιογόνες ή, αν για ισάριθμες φορές εντός δεκαετίας, τα ίδια αυτών κεφάλαια γίνουν κατώτερα του πενήντα τοις εκατό (50%) του μετοχικού κεφαλαίου.

Οι εκπρόσωποι της περιφέρειας για την ανάδειξη των μελών του διοικητικού συμβουλίου αναπτυξιακής ανώνυμης εταιρίας ορίζονται από το οικείο περιφερειακό συμβούλιο. Ο διευθύνων σύμβουλος της εταιρίας δε μπορεί να είναι αιρετό όργανο της περιφέρειας. Το διοικητικό συμβούλιο συντάσσει τους απαιτούμενους για τη λειτουργία της κανονισμούς, όπως εσωτερικό κανονισμό υπηρεσιών, κανονισμό προσωπικού και τους λοιπούς κανονισμούς.

9.4 Κανόνες σύστασης περιφερειακής επιχείρησης

Στο άρθρο 195 του καλλικρατικού νόμου περιγράφεται η διαδικασία που θα πρέπει να ακολουθήσει η περιφέρεια για τη σύσταση ή τη συμμετοχή της σε

περιφερειακή επιχείρηση. Συγκεκριμένα, η σύσταση αναπτυξιακής ανώνυμης εταιρείας γίνεται μετά από απόφαση του περιφερειακού συμβουλίου, η οποία λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των μελών του και υποβάλλεται για έλεγχο στον Ελεγκτή Νομιμότητας. Στην απόφαση αυτή καθορίζονται η επωνυμία, ο σκοπός, η διάρκεια, η έδρα της επιχείρησης, το κεφάλαιο, η διοίκηση, οι πόροι και κάθε άλλο στοιχείο αναγκαίο, κατά την κρίση του περιφερειακού συμβουλίου.

Για τη λήψη απόφασης απαιτείται να εκπονηθεί προηγουμένως σχετική οικονομοτεχνική μελέτη βιωσιμότητας. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις του κ.ν.2190/1920, δηλαδή του νόμου που ρυθμίζει τις ανώνυμες εταιρείες.

Η εκτίμηση των περιουσιακών στοιχείων, που εισφέρονται από την περιφέρεια στην εταιρεία ενεργείται από την επιτροπή του άρθρου 9 του κ.ν.2190/1920, όπως ισχύει. Οι εκθέσεις εκτίμησης δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

9.5 Κανόνες λειτουργίας αστικών εταιριών μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα της περιφέρειας

Με το άρθρο 196 του Ν. 3852/2010 ορίζεται το καθεστώς λειτουργίας των υφιστάμενων αστικών εταιριών μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, οι οποίες είχαν συσταθεί από νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και νομαρχιακά διαμερίσματα και περιήλθαν στις περιφέρειες. Περαιτέρω εισάγεται ρύθμιση με την οποία δεν επιτρέπεται η σύσταση των ανωτέρω εταιριών από περιφέρειες ή άλλους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης παρά μόνο εφόσον τούτο προβλέπεται ρητά από ειδική νομοθετική ρύθμιση ή από το κανονιστικό πλαίσιο εθνικών ή κοινοτικών προγραμμάτων, με την προϋπόθεση της συμβατότητας των δράσεων αυτών με τις εθνικές πολιτικές και την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία, εφόσον αφορούν εδαφική συνεργασία. (Αιτιολογική Έκθεση Ν. 3852/2010)

9.6 Ειδικές Ρυθμίσεις για τις επιχειρήσεις των περιφερειών

Στο άρθρο 197 του ν.3852/2010 προβλέφθηκαν ειδικές ρυθμίσεις για τις επιχειρήσεις των περιφερειών. Σύμφωνα με τις τελευταίες, δημιουργήθηκε Μητρώο Περιφερειακών Επιχειρήσεων, το οποίο περιλαμβάνει στοιχεία που αφορούν τη σύσταση και λειτουργία των περιφερειακών επιχειρήσεων. Τα στοιχεία αυτά κοινοποιούνται από τις περιφέρειες στην οικεία αποκεντρωμένη κρατική διοίκηση, η οποία τηρεί βάση δεδομένων, ενώ γνωστοποιούνται, μετά από έλεγχο της πληρότητάς τους, στο Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. Με το ίδιο άρθρο θεσπίζεται η έκδοση βεβαίωσης κάθε χρόνο από την οικεία αποκεντρωμένη κρατική διοίκηση, η οποία συνυποβάλλεται στην οικεία Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία (Δ.Ο.Υ.), μαζί με τη φορολογική δήλωση της επιχείρησης και η οποία αποτελεί βασικό στοιχείο για να συμμετάσχει η επιχείρηση σε δημόσιο διαγωνισμό ή να εισπράξει οποιοδήποτε χρηματικό ποσό από περιφέρεια ή φορέα του δημόσιου τομέα. (Αιτιολογική Έκθεση ν.3852/2010)

9.7 Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Οι ως άνω διατάξεις καθορίζουν το πλαίσιο, σύμφωνα με το οποίο λειτουργούν οι επιχειρήσεις των Ο.Τ.Α.. Οι επιχειρήσεις αυτές, για να διασφαλιστεί η αποτελεσματική λειτουργία τους, πρέπει να λειτουργούν με τα εξής ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια:

α) Τον καθορισμό της φυσιογνωμίας και του επιχειρηματικού περιβάλλοντος της υπό ίδρυση επιχείρησης με γνώμονα τους διαθέσιμους αναξιοποίητους δημοτικούς πόρους, τη σύνθεση του πληθυσμού της περιοχής, τη διάρθρωση της τοπικής αγοράς και τις επικρατούσες συνθήκες ανταγωνισμού.

β) Τη σχολαστική διερεύνηση της βιωσιμότητας της υπό ίδρυση επιχείρησης, βάσει της εκτίμησης της δυναμικότητας της εγχώριας παραγωγής, στα προϊόντα που πρόκειται να παράγει η υπό ίδρυση επιχείρηση, της ανάλυσης κόστους κατά μονάδα προϊόντος και λοιπών άλλων παραγόντων.

γ) Τη δημιουργία υποδομής τεχνικής υποστήριξης. Είναι απαραίτητη η παροχή τεχνικής υποστήριξης για τη σύσταση, την εσωτερική οργάνωση και τη λειτουργία

διαφόρων μορφών επιχειρήσεων, την υιοθέτηση της κατάλληλης τεχνολογίας, την οργάνωση του λογιστηρίου κ.λπ.

δ) Τη στελέχωση των επιχειρήσεων με αξιοκρατικά κριτήρια, γιατί αλλιώς το μέλλον της υπό ίδρυση μονάδας υποθηκεύεται, και ο δήμος ή η περιφέρεια χρεώνεται με μια αποτυχημένη επενδυτική πρωτοβουλία.

ε) Τη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων, αφού ερευνηθεί πρώτα κάθε πιθανή πηγή δωρεάν επιδότησης.

στ) Την κατάστροψη επενδυτικού προγράμματος βραχυπρόθεσμης, μεσοπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης υλοποίησης. Αποφεύγονται, έτσι, οι ζημιογόνες επενδύσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης και βελτιώνεται η αποδοτικότητα των κερδοφόρων επιχειρήσεων. (Μπέσιλα-Βήκα, Η επιχειρηματική δραστηριότητα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2011)

Γίνεται αντιληπτό, απ' όλη την ανάλυση της επιχειρηματικής δραστηριότητας των Ο.Τ.Α. πως πρόκειται για ένα σημαντικό «όπλο στη φαρέτρα» των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, τόσο για την αύξηση των εσόδων τους όσο και για τη βέλτιστη εξυπηρέτηση των δημοτών. Εναπόκειται, όμως, στον εκάστοτε οργανισμό στο πως θα εφαρμόσει τις δυνατότητες που προσφέρει ο ν.3852/2010 ώστε να διασφαλιστούν η βιωσιμότητα και η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων αυτών στο πλαίσιο της ελληνικής οικονομίας.

10. Χρηματοδότηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης από Ευρωπαϊκά Προγράμματα

10.1 Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα και Α' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης

Ήδη από την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση οι περιφέρειες της χώρας επωφελήθηκαν από σημαντικές εισροές ευρωπαϊκών πόρων. Τέτοιοι προήλθαν από τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Μ.Ο.Π.) που ξεκίνησαν το 1986 και ολοκληρώθηκαν το 1993. Τα Μ.Ο.Π. έθεσαν για πρώτη φορά ως στόχο την υλοποίηση μιας ολοκληρωμένης προσπάθειας για την ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας μέσω πολυετών επιχειρησιακών προγραμμάτων. Προωθήθηκε με αυτά η χρηματοδότηση σχεδίων ενταγμένων σε συνολικά περιφερειακά προγράμματα, τα οποία διαμορφώθηκαν και πραγματοποιήθηκαν από τις ενδιαφερόμενες περιφέρειες. Στην Ελλάδα καταρτίστηκαν 7 ολοκληρωμένα Μ.Ο.Π.: Κρήτης, Μακεδονίας, Θράκης, Δυτικής Ελλάδας και Πελοποννήσου, Νήσων Αιγαίου Πελάγους, Ανατολικής Κεντρικής Ελλάδος, Αττικής και τέλος ένα θεματικό Μ.Ο.Π., το Μ.Ο.Π. Πληροφορικής. Η αρχική περίοδος εφαρμογής τους ήταν 1984-1989 και στη συνέχεια επεκτάθηκαν ως το 1993 με το Α' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης. (Πάλλης, 2013)

Η αναπτυξιακή στρατηγική που εφαρμόστηκε την περίοδο αυτή στην Ελλάδα χαρακτηρίστηκε κυρίως από τη μεγάλη διασπορά των διαθέσιμων πόρων σε μικρά έργα υποδομής σε ολόκληρη τη χώρα. Η πολιτική αυτή στήριξε την οικονομική δραστηριότητα και διευκόλυνε τη βελτίωση του επιπέδου ζωής στις αγροτικές και περιμετρικές περιοχές. Επίσης, αναβάθμισε το επαρχιακό δίκτυο μεταφορών και ενίσχυσε τον εκσυγχρονισμό των μικρών γεωργικών επιχειρήσεων και την ίδρυση ξενοδοχείων μικρού ή μεσαίου μεγέθους σε πολλές περιοχές.

Η περίοδος αυτή συνέπεσε με ένα σημαντικό ορόσημο για την αναπτυξιακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Το 1988 αποφασίστηκε η ριζική μεταρρύθμιση της λειτουργίας των Διαρθρωτικών Ταμείων μέχρι το διπλασιασμό τους την περίοδο 1987-1993. Προέβλεπε επίσης ότι η ευθύνη για τον προγραμματισμό και την υλοποίηση των αναπτυξιακών δράσεων και προγραμμάτων,

που συγχρηματοδοτεί η Ευρωπαϊκή Κοινότητα μοιράζεται ανάμεσα στις εθνικές και περιφερειακές αρχές της χώρας και στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. (Καρβούνης, 2008)

10.2 Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (1994-1999)

Η περίοδος 1994-1999 χαρακτηρίστηκε από μεγαλύτερη έμφαση σε έργα υποδομής εθνικής σημασίας που ενισχύουν την εξωστρέφεια της οικονομίας και τη γενικότερη διασύνδεση της χώρας με το εξωτερικό. Χωρίς να εγκαταλείπεται η εφαρμογή μέτρων ισόρροπης ανάπτυξης της χώρας, δόθηκε προτεραιότητα στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης μέσα από ένα ευρύτερο φάσμα δραστηριοτήτων και με κύριο στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, την αναβάθμιση του περιβάλλοντος και τη δημιουργία καλύτερων συνθηκών διαβίωσης στα αστικά κέντρα. Κύριο χαρακτηριστικό της περιόδου αυτής είναι η προετοιμασία της χώρας για την ένταξη στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση καθώς και η υλοποίηση μεγάλων έργων υποδομής σε ολόκληρη τη χώρα: Οδικοί άξονες (ΠΑΘΕ, Εγνατία Οδός), λιμενικά έργα, εκσυγχρονισμός του ελληνικού σιδηροδρομικού δικτύου, ΜΕΤΡΟ της Αθήνας, ενεργειακά έργα (αιολικά πάρκα, φυσικό αέριο), τηλεπικοινωνίες, νοσοκομεία κ.ο.κ.

Κατά την περίοδο εφαρμογής του Β' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, η βελτίωση των συνθηκών της ελληνικής οικονομίας και τα μέτρα για την επίτευξη μακροοικονομικής σταθερότητας και διαρθρωτικών αλλαγών καθώς και η συμβολή του ίδιου του Β' Κ.Π.Σ., δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για μεγαλύτερη απόδοση της αναπτυξιακής προσπάθειας της χώρας η οποία συνεχίζεται κατά την περίοδο 2000-2006. (Πάλλης, 2013)

Την εφαρμογή του Β' Κ.Π.Σ. δυσχέρανε, όμως, μια σειρά προβλημάτων και δυσλειτουργιών που αφορούσαν τους μηχανισμούς διαχείρισης και υλοποίησης, οι οποίοι δεν ήταν επαρκείς για να αντιμετωπίσουν μια αυξημένη κλίμακα παρεμβάσεων. Παράλληλα, όμως, προέκυψαν πολύτιμες εμπειρίες που υπέδειξαν την ανάγκη έντασης της προσπάθειας ώστε να ικανοποιηθούν οι ποιοτικές και ποσοτικές απαιτήσεις αυτής της εμβέλειας παρεμβάσεων. (Καρβούνης, 2008)

Καθίσταται, λοιπόν, σαφές πως βασικές αναπτυξιακές κατευθύνσεις του Β' Κ.Π.Σ. ήταν η ενίσχυση του παραγωγικού τομέα, με στόχο την αύξηση των

επενδύσεων, τα μέτρα υπέρ των μικρομεσαίων, οι μεγάλες επενδύσεις σε μεταφορές, τηλεπικοινωνίες, ενέργεια, καθώς και η ανάπτυξη και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και βελτίωση του συστήματος εκπαίδευσης - επαγγελματικής κατάρτισης. (Μπέσιλα-Βήκα, Τοπική Αυτοδιοίκηση (Τόμος Ι), 2007)

10.3 Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (2000-2006)

Είναι το μεγαλύτερο αναπτυξιακό πρόγραμμα της χώρας. Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης μας έδωσε τη δυνατότητα να ολοκληρώσουμε όλα εκείνα τα έργα και τις παρεμβάσεις που χρειαζόταν η Ελλάδα τότε αλλά και τις επόμενες δεκαετίες στο κέντρο και κυρίως στην περιφέρεια. Σχεδιάστηκε από την Ελλάδα και υλοποιείται με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Γ' Κ.Π.Σ. χωρίζεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες προγραμμάτων: Στα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ένα για κάθε συγκεκριμένο τομέα δραστηριότητας) και στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ένα για κάθε μία από τις 13 περιφέρειες της χώρας). Τα Επιχειρησιακά Προγράμματα του Γ' Κ.Π.Σ. απευθύνονται τόσο στο δημόσιο τομέα, π.χ. για έργα που αφορούν την ανάπτυξη υποδομών και τη βελτίωση υπηρεσιών προς τον πολίτη, όσο και σε ιδιώτες. (Πάλλης, 2013)

Στα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα εντάσσονταν επιχειρησιακά προγράμματα εθνικής εμβέλειας, δηλαδή τέτοια που μπορούσαν να υλοποιηθούν σε όλη τη γεωγραφική επικράτεια της χώρας. Στον πρώτο άξονα προτεραιότητας εντάσσονται δράσεις που αφορούν την ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων και την προώθηση της απασχόλησης (επιχειρησιακό πρόγραμμα «Εκπαίδευση και αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση», επιχειρησιακό πρόγραμμα «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση»). Δράσεις για τις Μεταφορές υλοποιούνται μέσα από το επιχειρησιακό πρόγραμμα «Σιδηρόδρομοι, Αερολιμένες και Αστικές Συγκοινωνίες» και το «Οδικόι Άξονες, Λιμένες, Αστική Ανάπτυξη». Στον τρίτο άξονα προτεραιότητας εντάσσεται η Βελτίωση Ανταγωνιστικότητας και περιλαμβάνει το επιχειρησιακό πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα», ενώ στον τέταρτο η Ανάπτυξη της Υπαίθρου και η Αλιεία και περιλαμβάνει «Αγροτική Ανάπτυξη και Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου» και «Αλιεία». Τα επιχειρησιακά προγράμματα «Περιβάλλον», «Πολιτισμός» και «Υγεία - Πρόνοια» εντάσσονται στον άξονα της βελτίωσης της ποιότητας ζωής, ενώ δράσεις για την κοινωνία της πληροφορίας υλοποιούνται μέσα

από το ομώνυμο επιχειρησιακό πρόγραμμα. Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα αφορούν όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας και υλοποιούνται ένα σε κάθε γεωγραφική περιφέρεια. (Μπέσιλα-Βήκα, Τοπική Αυτοδιοίκηση (Τόμος Ι), 2007)

10.4 ΕΣΠΑ 2007-2013

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013 αποτελεί το έγγραφο αναφοράς για τον προγραμματισμό των Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε εθνικό επίπεδο για την περίοδο 2007-2013. Εκπονήθηκε στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής προσέγγισης για την Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με την οποία επιδιώχθηκε η προσπάθεια σύζευξης των κοινοτικών προτεραιοτήτων και του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων. Η στοχοθεσία του ΕΣΠΑ διατυπώθηκε σε 4 επίπεδα: στο επίπεδο των στρατηγικών στόχων του ΕΣΠΑ, στο επίπεδο των θεματικών και χωρικών προτεραιοτήτων, όπως απαιτείται από το Γενικό Κανονισμό των Ταμείων, στο επίπεδο των Γενικών Στόχων στους οποίους αναλύεται κάθε θεματική προτεραιότητα και στο επίπεδο των ειδικών στόχων και των κύριων μέσων επίτευξης.

Το πλαίσιο χρηματοδότησης διαμορφώθηκε στη βάση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 16^{ης} Δεκεμβρίου 2005 και των προδιαγραφών - περιορισμών των νέων Κανονισμών και προέκυψε με βάση τις αναπτυξιακές ανάγκες ανά τομέα και περιφέρεια στην επόμενη περίοδο, συνεκτιμώντας τις ανάγκες ολοκλήρωσης των συνεχιζόμενων έργων της προηγούμενης περιόδου και τις απαιτήσεις για δράσεις που εξυπηρετούν τη Στρατηγική της Συνθήκης της Λισσαβόνας. Βασική επιλογή ήταν η βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων της νέας προγραμματικής περιόδου προς όφελος της ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας.

Όσον αφορά τη διάρθρωση του ΕΣΠΑ σε Επιχειρησιακά Προγράμματα, η διαμόρφωση έγινε σε μικρότερο πλήθος Επιχειρησιακών Προγραμμάτων σε σχέση με την περίοδο 2000-2006. Ο στρατηγικός σχεδιασμός της χώρας για την περίοδο 2007-2013 υλοποιείται μέσα από οκτώ Τομεακά Ε.Π., πέντε Περιφερειακά Ε.Π. και δεκατέσσερα προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας. Την περίοδο 2007-

2013 το σύνολο των υποδομών προσπελασιμότητας υλοποιείται στο πλαίσιο ενός τομεακού Ε.Π., ενώ για τους τομείς της υγείας και του πολιτισμού δε δημιουργήθηκε διακριτό Ε.Π. και οι σχετικές δράσεις υλοποιούνται από Περιφερειακά και Τομεακά Ε.Π.

Τα ακόλουθα προγράμματα αποτελούν τα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα της περιόδου 2007-2013, όπως αυτά εγκρίθηκαν επίσημα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το διάστημα Οκτωβρίου - Νοεμβρίου 2007: Ε.Π. Περιβάλλον-Αειφόρος Ανάπτυξη, Ε.Π. Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας, Ε.Π. Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα, Ε.Π. Ψηφιακή Σύγκλιση, Ε.Π. Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Ε.Π. Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση, Ε.Π. Διοικητική Μεταρρύθμιση, Ε.Π. Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής και ΕΠ Εθνικό Αποθεματικό Απρόβλεπτων.

Για την υλοποίηση του αναπτυξιακού σχεδιασμού της χώρας κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, η Ελλάδα χωρίστηκε σε πέντε χωρικές ενότητες, στις οποίες αντιστοιχούν πέντε Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Π.Ε.Π.), ως εξής: Ε.Π. Μακεδονίας - Θράκης, Ε.Π. Δυτικής Ελλάδας – Πελοποννήσου - Ιονίου Νήσων, Ε.Π. Κρήτης και Νήσων Αιγαίου, Ε.Π. Θεσσαλίας-Στερεάς Ελλάδος-Ηπείρου και Ε.Π. Αττικής. Τα Π.Ε.Π. συμβάλλουν στην κάλυψη των εθνικών στρατηγικών στόχων συμπληρωματικά με τα τομεακά προγράμματα, με έμφαση στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και στις ανάγκες κάθε χωρικής ενότητας / περιφέρειας. Σε κάθε περίπτωση, τα Π.Ε.Π. για όλες τις περιφέρειες καλύπτουν έναν κοινό κορμό παρεμβάσεων ως εξής: κοινωνικές υποδομές, υγεία και κοινωνική αλληλεγγύη, πολιτισμός, έργα προσπελασιμότητας και περιβάλλοντος τοπικής κλίμακας, πολιτικές βιώσιμης αστικής ανάπτυξης, πολιτικές ενίσχυσης ορεινών, μειονεκτικών και νησιωτικών περιοχών. (Πάλλης, 2013)

10.5 Διασυνοριακά, διακρατικά διαπεριφερειακά προγράμματα και δίκτυα

Όσον αφορά τα Προγράμματα Διασυνοριακής Συνεργασίας, η Ελλάδα συμμετέχει σε έξι προγράμματα, συνολικού προϋπολογισμού που ξεπερνά τα 320.000.000 ευρώ, τη Διαχειριστική Αρχή των οποίων εξακολουθεί να διατηρεί.

Επίσης, συμμετέχει σε δύο διακρατικά προγράμματα, στο «Μεσογειακό Χώρο» και στο «Χώρο Νοτιοανατολικής Ευρώπης». Ακόμη, συμμετέχει στο διαπεριφερειακό πρόγραμμα INTERREG IV C, στο οποίο συμμετέχουν σχεδόν όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. (Πάλλης, 2013) Η Ελλάδα συμμετέχει ακόμη και στα δίκτυα INTERACT, ESPON και URBACT. (Καρβούνης, 2008)

10.6 Νέο ΕΣΠΑ περιόδου 2014-2020

Το πλαίσιο εντός του οποίου σχεδιάστηκε ο αναπτυξιακός προγραμματισμός 2014-2020 καθορίζεται μεταξύ άλλων από τις δεσμεύσεις της χώρας, οι οποίες αποτυπώνονται σε μια σειρά κειμένων σχετικά με τους αναπτυξιακούς και δημοσιονομικούς στόχους για το προσεχές μέλλον. Τα κείμενα αυτά είναι η «Ευρώπη 2020», το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων, το Κοινό Στρατηγικό Πλαίσιο και τα Μνημόνια Οικονομικής Πολιτικής.

Η «Ευρώπη 2020» είναι η κοινή στρατηγική των κρατών-μελών της Ε.Ε., με στόχο την έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη με υψηλά επίπεδα απασχόλησης, παραγωγικότητας και κοινωνικής συνοχής. Πιο συγκεκριμένα, η Ένωση, στη Σύνοδο Κορυφής του Ιουνίου 2010, έθεσε πέντε φιλόδοξους στόχους - για την απασχόληση, την καινοτομία, την εκπαίδευση, την κοινωνική ένταξη και το κλίμα / την ενέργεια - προς επίτευξη μέχρι το 2020.

Η Ελλάδα υποστήριξε την κοινή ευρωπαϊκή στρατηγική, θεωρεί όμως παράλληλα σκόπιμο τα κράτη-μέλη και οι περιφέρειές τους να έχουν το δικαίωμα και την ευελιξία να σχεδιάσουν τα αναπτυξιακά τους προγράμματα με βάση τις ανάγκες και κυρίως τις δυνατότητες σε περιφερειακό επίπεδο. (Πάλλης, 2013)

Άλλωστε, η τοπική αυτοδιοίκηση έχει σημαντική εμπειρία στην αξιοποίηση των συγχρηματοδοτούμενων από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιχειρησιακών προγραμμάτων. Αυτά αποτελούν σοβαρά μέσα για τη διαμόρφωση, αλλά κυρίως για την εφαρμογή του αναπτυξιακού σχεδιασμού. (Μπέσιλα-Βήκα, Τοπική Αυτοδιοίκηση (Τόμος Ι), 2007)

Η χώρα, για να μπορέσει να χρηματοδοτήσει τοπικές δράσεις μέσα από τους κοινοτικούς πόρους θα πρέπει να αποδεχθεί ορισμένους ελάχιστους υποχρεωτικούς

στόχους, ορισμένους ελάχιστους Άξονες Προτεραιότητας που θα διαπερνούν σταθερά το σχεδιασμό του επονομαζόμενου Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς-ΕΣΠΑ. Οι άξονες προτεραιότητας του ΕΣΠΑ είναι οι ακόλουθοι:

- Άξονας 1: «Περιφερειακή Ανάπτυξη», ο οποίος συνιστά το περιφερειακό σκέλος του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (δηλαδή τα Π.Ε.Π.).
- Άξονας 2: «Επιχειρηματικότητα και Εξωστρέφεια»
- Άξονας 3: «Ενίσχυση της προσπελασιμότητας και των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος»
- Άξονας 4: «Ψηφιακή Σύγκλιση και Οργανωτική Αναδιάρθρωση της Δημόσιας Διοίκησης»
- Άξονας 5: «Αειφόρος Ανάπτυξη»
- Άξονας 6: «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού»
- Άξονας 7: «Προώθηση της διασυνοριακής, διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας»

Σαφώς, ο κάθε δήμος μπορεί να επιλέγει τις προτεραιότητες για την τοπική ανάπτυξη, με κριτήρια που θέτει ο ίδιος. Συγχρόνως, όμως, πρέπει να συντονιστεί αποτελεσματικά, με τις βασικές επιλογές των περιφερειακών και των τομεακών πολιτικών, όπου στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ, έμφαση δίνεται σε δράσεις που συνάδουν με τους άξονες προτεραιότητας. (Μπέσιλα-Βήκα, Τοπική Αυτοδιοίκηση (Τόμος Ι), 2007)

Β' ΜΕΡΟΣ: ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΕΝΤΕΛΗΣ

1. Γενικά στοιχεία

Ο Δήμος Πεντέλης βρίσκεται στο ανατολικό τμήμα του Βορείου Τομέα Αθηνών της Περιφέρειας Αττικής, 17 χιλιόμετρα βορειοανατολικά του κέντρου της Αθηνάς με προσανατολισμό προς το Πεντελικό όρος. Ο συνολικός πληθυσμός του ανέρχεται σε 34.934 άτομα, η έκτασή του σε 28.878 τ. χλμ και έχει υψόμετρο 290-640 μέτρα. (htt2) Ο Δήμος Πεντέλης δημιουργήθηκε την 1η Ιανουαρίου 2011 με βάση το ν.3852/2010 "Πρόγραμμα Καλλικράτης" από την συνένωση τριών δήμων, εκείνων της Πεντέλης, της Νέας Πεντέλης και των Μελισσίων. Η έδρα του είναι στα Μελίσσια και αποτελείται από τρεις Δημοτικές Κοινότητες, ήτοι την Δ.Κ. Μελισσίων, την Δ.Κ. Νέας Πεντέλης και την Δ.Κ. Πεντέλης. (htt1)

Η παρούσα διπλωματική εργασία στο τμήμα της αυτό προβαίνει σε διαχρονική χρηματοοικονομική ανάλυση του Δήμου Πεντέλης, λαμβάνοντας υπ' όψιν αποκλειστικά τα ποσά των χρηματοοικονομικών καταστάσεων του για τα έτη 2012-2016, όπως αυτές έχουν δημοσιευτεί. Οι οικονομικές καταστάσεις του Δήμου Πεντέλης αντλήθηκαν από την ιστοσελίδα του Δήμου, όπου έχουν αναρτηθεί πλήρως κι οργανωμένα. Μάλιστα, πριν την ανάλυση αυτή θα γίνει αναφορά στο περιεχόμενο των εκθέσεων ελέγχου των ορκωτών ελεγκτών λογιστών επί των οικονομικών καταστάσεων της αναλύομενης πενταετίας. Σημειωτέον, μάλιστα, ότι τα έτη αυτά βρίσκονται μεσούσης της οικονομικής κρίσης, πράγμα που σημαίνει ότι τόσο ο αξιολογούμενος δήμος και όλο το ελληνικό δημόσιο, όσο και ο ιδιωτικός τομέας, βρίσκονταν σε δυσμενές οικονομικό περιβάλλον. Στην ανάλυση που ακολουθεί, ο όρος «οικονομική οντότητα» αναφέρεται φυσικά τόσο σε επιχείρηση του ιδιωτικού τομέα όσο και σε οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης.

Είναι γνωστό πως το εργαλείο των αριθμοδεικτών εφαρμόζεται πρωτίστως για επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα. Όμως, μετά τη χρήση του διπλογραφικού λογιστικού συστήματος από τους Ο.Τ.Α., και συνεπώς τη δημοσίευση οικονομικών

καταστάσεων από τους τελευταίους, αυτή η πρακτική ανάλυσης μπορεί να επεκταθεί με κατάλληλες προσαρμογές και στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης.

Έχουν χρησιμοποιηθεί διεθνώς πολλές μέθοδοι χρηματοοικονομικής ανάλυσης για τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης. Μία από τις πιο αναγνωρισμένες προσεγγίσεις ήταν το σύστημα παρακολούθησης χρηματοοικονομικής τάσης (Financial Trend Monitoring System) που αναπτύχθηκε στην Αμερική το 1980 από τη Διεθνή Ένωση Τοπικής Διοίκησης (International City Management Association). Περιείχε την ανάλυση περίπου 35 αριθμοδεικτών. Μια άλλη προσέγγιση της χρηματοοικονομικής ανάλυσης ήταν οι δείκτες 10 σημείων Brown. Αναπτύχθηκε ειδικά για να δώσει στους μικρότερους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης ένα περισσότερο εύχρηστο εργαλείο για ανάλυση των οικονομικών στοιχείων. (Rivenbark - Roenigk, 2011) Για τους ελληνικούς οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης οι επιλεγόμενοι αριθμοδείκτες αξιολόγησης ορίζονται στις εξής Υπουργικές Αποφάσεις: στην Υ.Α. 74712/30-12-2010, «Καθορισμός του τύπου, του περιεχομένου των στοιχείων, του χρόνου και του τρόπου ενημέρωσης της βάσης δεδομένων «Οικονομικά στοιχεία δήμων», των αριθμοδεικτών αξιολόγησης καθώς και κάθε άλλης αναγκαίας λεπτομέρειας» (ΦΕΚ 2043 Β' 30- 12-2010) και στην Υ.Α. 74713/30-12-2010, ««Καθορισμός του τύπου, του περιεχομένου των στοιχείων, του χρόνου και του τρόπου ενημέρωσης της βάσης δεδομένων «Οικονομικά στοιχεία περιφερειών», των αριθμοδεικτών αξιολόγησης καθώς και κάθε άλλης αναγκαίας λεπτομέρειας» (ΦΕΚ 2043 Β' 30- 12-2010).

Στην παρούσα εργασία γίνεται διαχρονική ανάλυση εννέα βασικών αριθμοδεικτών που καταλήγει σε ορισμένα συμπεράσματα σχετικά με την κατάσταση του δήμου, όσον αφορά τη ρευστότητά του, τη μόχλευση, τη δραστηριότητα και την απόδοση. Ο κάθε αριθμοδείκτης και η ποσότητα τους επιλέχθηκαν από τη βιβλιογραφία και από τους προτεινόμενους στην ως άνω υπουργική απόφαση που αφορά τους δήμους, βάσει των σκοπών της παρούσας εργασίας. Βασικό στοιχείο που λήφθηκε υπόψη κατά την επιλογή και κατά την εξαγωγή συμπερασμάτων από την ανάλυση των αριθμοδεικτών είναι ότι οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, σε αντίθεση με τις επιχειρήσεις, δεν ασκούν κερδοσκοπική δραστηριότητα. Στη συνέχεια, περιλαμβάνεται πρόβλεψη χρεοκοπίας για το δήμο σύμφωνα με το μοντέλο του Altman.

2. Παρατηρήσεις των ορκωτών ελεγκτών λογιστών

Για το έτος 2012 διατυπώθηκε από τους ορκωτούς ελεγκτές λογιστές σύμφωνη γνώμη με επιφύλαξη και με έμφαση θεμάτων. Ως βάση για γνώμη με επιφύλαξη τέθηκαν τα εξής θέματα που προέκυψαν από τον έλεγχο:

1) Στο λογαριασμό Γ.ΙΙΙ.1 «Τίτλοι πάγιας επένδυσης» ποσού € 558.221,82 περιλαμβάνεται, η αξία κτήσεως μετοχών δύο ανώνυμων εταιρειών ποσού € 113.389,78 μη εισηγμένων στο Χρηματιστήριο οι οποίες έχουν τεθεί σε καθεστώς εκκαθάρισης και η αξία κτήσεως ποσού € 436.928,56 λοιπών Δημοτικών επιχειρήσεων οι οποίες επίσης έχουν τεθεί σε καθεστώς εκκαθάρισης. Δεν τέθηκαν υπόψη τους οι οικονομικές καταστάσεις αυτών των εταιριών και συνεπώς διατηρούν επιφύλαξη για την ορθή αποτίμηση τους και τις ενδεχόμενες επιπτώσεις στα αποτελέσματα, και στα ίδια κεφάλαια της χρήσεως.

2) Στο λογαριασμό του Ενεργητικού Δ.ΙΙ.1. «Απαιτήσεις από πώληση αγαθών και υπηρεσιών» με υπόλοιπο 1.298.439,59, περιλαμβάνονται και απαιτήσεις από βεβαιωθέντα έσοδα παρελθόντων ετών συνολικού ποσού € 1.024.749,99. Κατά παρέκκλιση των λογιστικών αρχών, που προβλέπονται από την Ελληνική Νομοθεσία, δεν έχει σχηματιστεί σχετική πρόβλεψη. Κατά την εκτίμησή τους, βάσει στοιχείων του τμήματος εσόδων, για την κάλυψη ζημιών από τη μη είσπραξη μέρους των απαιτήσεων αυτών έπρεπε να έχει σχηματιστεί πρόβλεψη ποσού τουλάχιστον €31.000,00 περίπου. Λόγω του μη σχηματισμού της πρόβλεψης αυτής, η αξία του ανωτέρω λογαριασμού, τα Ίδια Κεφάλαια και τα αποτελέσματα της κλειόμενης χρήσεως εμφανίζονται ισόποσα αυξημένα.

3) Κατά του Δήμου έχουν ασκηθεί αγωγές από τρίτους και εργαζόμενους, διεκδικώντας αποζημιώσεις συνολικού ποσού ευρώ 3.738.000,00 περίπου. Από τις αξιώσεις των εργαζομένων, συνολικού ποσού € 2.440.000,00 περίπου, ποσό € 1.689.000,00 περίπου αφορά αξίωση του επιδόματος εξομάλυνσης, ενώ ποσό € 751.000,00 περίπου αφορά οφειλές μισθοδοσίας εργαζομένων κοινωφελών επιχειρήσεων οι οποίες ευρίσκονται στο στάδιο της εκκαθάρισης. Εκτιμάται, ότι οι αγωγές αυτές θα ευδοκιμήσουν υπέρ των εργαζομένων κατά το ποσό ευρώ 751.000,00 περίπου. Η τελική έκβαση των αγωγών των τρίτων κατά του Δήμου

συνολικού ποσού ευρώ 1.298.000,00 δεν είναι δυνατόν να προβλεφθεί στο παρόν στάδιο και, ως εκ τούτου, δεν έχει γίνει οποιαδήποτε πρόβλεψη στις οικονομικές καταστάσεις σε σχέση με τις αγωγές αυτές. Κατά παρέκκλιση των λογιστικών αρχών, που προβλέπονται από την Ελληνική Νομοθεσία (κωδ. Ν. 2190/1920 και ΕΓΛΣ), δεν έχει σχηματιστεί πρόβλεψη ποσού ευρώ 751.000,00 για την κάλυψη αυτής της ζημίας, με συνέπεια τα αποτελέσματα χρήσης και τα Ίδια Κεφάλαια να εμφανίζονται ισόποσα αυξημένα.

4) Κατά παρέκκλιση των λογιστικών αρχών που προβλέπονται από την Ελληνική Νομοθεσία (κωδ. Ν. 2190/1920 και ΕΓΛΣ) δεν σχηματίστηκε πρόβλεψη για αποζημίωση προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία. Κατά την 31η Δεκεμβρίου 2012, το συνολικό ύψος της μη σχηματισθείσας πρόβλεψης ανέρχεται σε ευρώ 160.000,00 περίπου, με συνέπεια οι προβλέψεις να εμφανίζονται μειωμένες κατά ευρώ 160.000,00, τα Ίδια Κεφάλαια να εμφανίζονται ισόποσα αυξημένα και τα αποτελέσματα χρήσης μειωμένα κατά ευρώ 60.000,00 και της προηγούμενης χρήσης αυξημένα κατά ευρώ 100.000,00.

Ως προς την έμφαση θεμάτων οι ορκωτοί ελεγκτές λογιστές επισήμαναν τα εξής:

1) Στη σημείωση 13.2 του προσαρτήματος όπου περιγράφεται ότι το υπόλοιπο του λογαριασμού του Ενεργητικού Δ IV1 "Ταμείο" εμφανίζεται αυξημένο κατά το ποσό των ευρώ 104.196,05, το οποίο αφορά καταθέσεις προς τη Δημοτική Επιχείρηση Τεχνικών Έργων Μελισσίων (ΔΕΤΕΜ) για τις οποίες δεν έχουν εκδοθεί σχετικά χρηματικά εντάλματα πληρωμής.

2) Στη σημείωση 13.3 του προσαρτήματος όπου περιγράφεται ότι στο υπόλοιπο του λογαριασμού του Ενεργητικού Δ II5 "Χρεώστες διάφοροι", περιλαμβάνεται ποσό ευρώ 1.111.574,21 το οποίο αφορά υπόλοιπο απαίτησης από επιχορήγηση χρήσεως 2008. Από το αρχικό υπόλοιπο της απαίτησης για επιχορήγηση ποσού 1.503.644,00 ευρώ, εισπράχθηκε ποσό 392.069,79 ευρώ από Γ.Γ. Αθλητισμού. Για το υπόλοιπο ποσό του 1.111.574,21 ευρώ δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία για τον φορέα χρηματοδότησης και την είσπραξή του. Ισόποσα εμφανίζεται αυξημένο το υπόλοιπο του λογαριασμού του Παθητικού ΑΠ4 «Επιχορηγήσεις επενδύσεων».

3) Στη σημείωση 13.4 του προσαρτήματος όπου περιγράφεται ότι λόγω εφαρμογής από 1/1/2011 των διατάξεων των άρθρων 107-112, του Ν.3852/2010

(ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ), Ν.Π.Δ.Δ. και Δημοτικές επιχειρήσεις ευρίσκονται σε διαδικασία εκκαθάρισης. Οι οφειλές των ως άνω εταιρειών και νομικών προσώπων, θα λογιστικοποιηθούν στα βιβλία του Δήμου μετά την λήξη των εκκαθαρίσεων και κατόπιν σχετικών αποφάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου. Σύμφωνα με τις αιτήσεις προς το ΥΠ.ΕΣ. συμψηφισμού οφειλών με τις κρατικές επιχορηγήσεις, που υπέβαλε κατά το 2013 ο Δήμος για τις υποχρεώσεις των Κοινοφελών Επιχειρήσεων και ΝΠΔ προς Δ.Ο.Υ. και ασφαλιστικά ταμεία, το συνολικό ποσό των υποχρεώσεων που ανέλαβε με αποφάσεις του Δ.Σ. ο Δήμος, ανέρχεται στο ποσό των 950.788,14 ευρώ, τα οποία λογιστικοποιήθηκαν εντός της χρήσεως 2013. Στη γνώμη των ορκωτών ελεγκτών λογιστών δεν διατυπώνεται επιφύλαξη σε σχέση με τα θέματα αυτά.

Για το έτος 2013, έχει δημοσιευθεί ο υπογεγραμμένος από τους ορκωτούς ελεγκτές λογιστές ισολογισμός, αλλά δυστυχώς δεν έχει συμπεριληφθεί η έκθεση ελέγχου τους.

Για το έτος 2014 διατυπώθηκε από τους ορκωτούς ελεγκτές λογιστές σύμφωνη γνώμη με επιφύλαξη. Ως βάση για τη γνώμη με επιφύλαξη τέθηκαν τα εξής θέματα που προέκυψαν από τον έλεγχο:

1) Στο λογαριασμό Γ.ΙΙΙ.1 «Τίτλοι πάγιας επένδυσης» ποσού € 558.221,82 απεικονίζεται η αξία κτήσης μετοχών ανώνυμων εταιριών μη εισηγμένων στο χρηματιστήριο και η αξία συμμετοχής στο κεφάλαιο δημοτικών επιχειρήσεων οι οποίες έχουν τεθεί σε καθεστώς εκκαθάρισης. Δεν έχει σχηματιστεί από το Δήμο ισόποση πρόβλεψη υποτίμησης αυτών των συμμετοχών σε προηγούμενες χρήσεις, με συνέπεια η αξία του λογαριασμού αυτού και τα Ίδια Κεφάλαια να εμφανίζονται αυξημένα κατά € 558.221,82.

2) Σύμφωνα με τις επιστολές των νομικών συμβούλων του Δήμου έχουν κοινοποιηθεί αποφάσεις δικαστηρίων κατά του Δήμου, ποσού € 306.000,00 περίπου, οι οποίες αφορούν αποζημιώσεις σε θιγόμενους από ρυμοτομία για την κατασκευή κοινόχρηστων έργων οι οποίες θα έπρεπε να είχαν λογιστικοποιηθεί στο λογαριασμό του Ενεργητικού «ακινητοποιήσεις υπό εκτέλεση και προκαταβολές» και στον λογαριασμό του Παθητικού «Πιστωτές διάφοροι», με αποτέλεσμα τα υπόλοιπα των ανωτέρω λογαριασμών να είναι ισόποσα μειωμένα. Επίσης, έχουν κοινοποιηθεί αποφάσεις δικαστηρίων κατά του Δήμου, ποσού € 418.000,00 περίπου, οι οποίες αφορούν λοιπές αξιώσεις τρίτων οι οποίες θα έπρεπε να είχαν βαρύνει τα

αποτελέσματα χρήσεως, με αποτέλεσμα τα ίδια κεφάλαια και τα αποτελέσματα χρήσεως να είναι ισόποσα αυξημένα.

Όσον αφορά το έτος 2015 διατυπώθηκε από τους ορκωτούς ελεγκτές λογιστές σύμφωνη γνώμη με επιφύλαξη. Ως βάση για τη γνώμη με επιφύλαξη τέθηκε το εξής θέμα που προέκυψε από τον έλεγχο:

1) Στο λογαριασμό Γ.ΙΙΙ.1 «Τίτλοι πάγιας επένδυσης» ποσού €503.084,69 απεικονίζεται η αξία κτήσης μετοχών ανωνύμων εταιριών μη εισηγμένων στο χρηματιστήριο και η αξία συμμετοχής στο κεφάλαιο δημοτικών επιχειρήσεων οι οποίες έχουν τεθεί σε καθεστώς εκκαθάρισης. Δεν έχει σχηματιστεί από το Δήμο ισόποση πρόβλεψη υποτίμησης αυτών των συμμετοχών σε προηγούμενες χρήσεις, με συνέπεια η αξία του λογαριασμού αυτού και τα Ίδια Κεφάλαια να εμφανίζονται αυξημένα κατά € 503.084,69. 2) Σύμφωνα με τις επιστολές των νομικών συμβούλων του Δήμου έχουν κοινοποιηθεί, αποφάσεις Δικαστηρίων κατά του Δήμου ποσού € 280.000,00 περίπου, που αφορούν λοιπές αξιώσεις τρίτων, οι οποίες δεν έχουν βαρύνει τα αποτελέσματα χρήσεως, με αποτέλεσμα τα ίδια κεφάλαια και τα αποτελέσματα χρήσεως να είναι ισόποσα αυξημένα.

Για το έτος 2016 διατυπώθηκε από τους ορκωτούς ελεγκτές λογιστές σύμφωνη γνώμη με επιφύλαξη. Ως βάση για τη γνώμη με επιφύλαξη τέθηκε το εξής ζήτημα που προέκυψε από τον έλεγχο:

1) Στο λογαριασμό Γ.ΙΙΙ.1 «Τίτλοι πάγιας επένδυσης» ποσού € 473.084,69 απεικονίζεται η αξία κτήσης μετοχών ανωνύμων εταιριών μη εισηγμένων στο Χρηματιστήριο και η αξία συμμετοχής στο κεφάλαιο Δημοτικών επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν τεθεί σε καθεστώς εκκαθάρισης. Δεν έχει σχηματιστεί από το Δήμο ισόποση πρόβλεψη υποτίμησης αυτών των συμμετοχών σε προηγούμενες χρήσεις, με συνέπεια η αξία του λογαριασμού αυτού και τα Ίδια Κεφάλαια να εμφανίζονται αυξημένα κατά € 473.084,69. (htt5)

3. Δείκτες ρευστότητας

Οι δείκτες ρευστότητας χρησιμοποιούνται στην αξιολόγηση μιας οικονομικής οντότητας ως προς τη διαθεσιμότητα ρευστότητας για την πληρωμή των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της (Gropelli - Nikbakht, 2000). Ρευστότητα είναι η ικανότητα μιας επιχείρησης να εξοφλεί τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της χρησιμοποιώντας εύκολα ρευστοποιήσιμα περιουσιακά στοιχεία. Το πόσο ρευστό είναι ένα περιουσιακό στοιχείο εξαρτάται από την ταχύτητα με την οποία μπορεί να μετατραπεί σε χρήμα χωρίς να μειωθεί η αξία του. Η ύπαρξη ρευστότητας σε μια οικονομική οντότητα έχει επίδραση στα κέρδη της, διότι αν τα κυκλοφοριακά της στοιχεία δε μετατρέπονται εύκολα σε μετρητά ή αν δεν υπάρχουν επαρκή ρευστά διαθέσιμα, τότε δε θα είναι σε θέση να πληρώσει τις υποχρεώσεις της. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα τη δυσφήμισή της και τη μείωση της εμπιστοσύνης των συναλλασσόμενων μερών με αυτή.

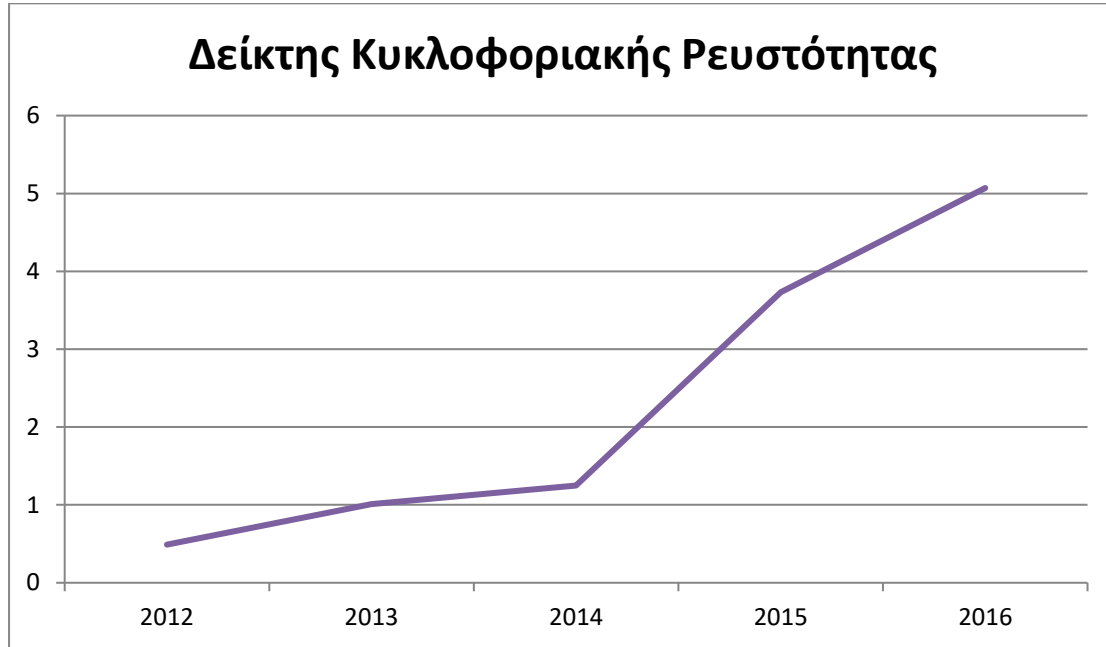
3.1 Δείκτης Κυκλοφοριακής Ρευστότητας ή Δείκτης Γενικής Ρευστότητας

ΔΚΡ = Κυκλοφορούν Ενεργητικό / Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις

Ο αριθμοδείκτης κυκλοφοριακής ρευστότητας μας δείχνει την ισορροπία μεταξύ βραχυχρόνιων στοιχείων που συνθέτουν τον ισολογισμό, δηλαδή σε τι ποσοστό οι βραχυχρόνιες απαιτήσεις που έχει μια οικονομική οντότητα έχουν τη δυνατότητα να καλύψουν τις βραχυχρόνιες υποχρεώσεις της. Εκτός από το μέτρο της ρευστότητας μιας οικονομικής οντότητας μας δείχνει και το περιθώριο ασφαλείας που διατηρεί ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει κάποια ανεπιθύμητη εξέλιξη στη ροή των κεφαλαίων κίνησης. Όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμοδείκτης κυκλοφοριακής ρευστότητας τόσο καλύτερη, από πλευράς ρευστότητας, είναι η θέση της συγκεκριμένης οικονομικής οντότητας. Γενικά ένας δείκτης μεγαλύτερος του 2 θεωρείται καλός, όμως μπορεί να ποικίλλει ανάλογα με τον τύπο της οικονομικής οντότητας και τον κλάδο στον οποίο αυτή ανήκει. (Βασιλείου - Ηρειώτης, 2008)

ΔΚΡ	2012	2013	2014	2015	2016
ΔΗΜΟΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ	0,49	1,01	1,25	3,73	5,07

Πίνακας 1: Δείκτης Κυκλοφοριακής Ρευστότητας

Το 2012 το κυκλοφορούν ενεργητικό του εν λόγω δήμου καλύπτει 0,49 φορές τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις του. Η τιμή αυτή δεν είναι καλή αφού οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις είναι μεγαλύτερες και περίπου διπλάσιες του κυκλοφορούντος ενεργητικού. Τα επόμενα χρόνια 2013 και 2014 ο δείκτης καταγράφει συνεχή αύξηση στις 1,01 και 1,25 φορές αντίστοιχα, παρουσιάζοντας βελτιωμένη ρευστότητα στο Δήμο Πεντέλης. Με τις τιμές αυτές φαίνεται ότι ο Δήμος μπορεί να καλύψει τις βραχυχρόνιες υποχρεώσεις του μέσω του κυκλοφορούντος ενεργητικού, αλλά να μην έχει σημαντική ρευστότητα. Συνεπώς οι εν λόγω τιμές για τα έτη 2013 και 2014 κρίνονται καλές αλλά όχι και ικανοποιητικές. Ακολούθως, το 2015 και το 2016 παρατηρείται μεγαλύτερη άνοδος του δείκτη στις 3,73 και 5,07 φορές αντίστοιχα, γεγονός που χαρακτηρίζεται ως πολύ καλή ένδειξη. Τα έτη αυτά ο δήμος παρουσιάζει πολύ ικανοποιητική ρευστότητα. Συμπεραίνουμε ότι κατά τη διάρκεια της πενταετίας ο Δήμος Πεντέλης παρουσίασε σημαντική βελτίωση της ρευστότητάς του φτάνοντας σε αρκετά ικανοποιητικά επίπεδα. Η βελτίωση αυτή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην επιλογή του Δήμου να μειώνει το άνοιγμα προς τους προμηθευτές του, αποπληρώνοντας τις εν λόγω υποχρεώσεις.

Ο δεύτερος πιο γνωστός αριθμοδείκτης της ίδιας κατηγορίας είναι ο δείκτης άμεσης ή ειδικής ρευστότητας. Ο δείκτης αυτός μοιάζει με τον προηγούμενο. Στο δείκτη άμεσης ρευστότητας αφαιρούνται τα αποθέματα από το κυκλοφορούν ενεργητικό γιατί έχουν τη μικρότερη ρευστότητα σε σχέση με τα υπόλοιπα στοιχεία του και συνεπώς υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να πραγματοποιηθούν ζημιές όταν ρευστοποιηθούν. (Βασιλείου - Ηρειώτης, 2008) Στην παρούσα εργασία δε θεωρείται σκόπιμο να γίνει ανάλυση του συγκεκριμένου αριθμοδείκτη γιατί ένας οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης δεν έχει αποθέματα, σ' αντίθεση με μια επιχείρηση που πωλεί εμπορεύματα.

Επιπροσθέτως, ένας άλλος τρόπος μέτρησης, που χρησιμοποιείται εν πολλοίς, που εκφράζει τη σχέση μεταξύ του κυκλοφορούντος ενεργητικού και των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων είναι το κεφάλαιο κίνησης (Williams - Haka - Bettner - Meigs, 2003). Οι δύο επικρατέστεροι ορισμοί (Αποστολόπουλος, 2004), οι οποίοι έχουν γίνει ευρύτερα αποδεκτοί, για το κεφάλαιο κίνησης είναι: α) Συνολικό κεφάλαιο κίνησης = Κυκλοφορούν ενεργητικό + Διαθέσιμα, β) Καθαρό κεφάλαιο κίνησης = Κυκλοφορούν ενεργητικό + Διαθέσιμα – Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις.

4. Δείκτες χρέους ή μόχλευσης

Ως χρηματοοικονομική μόχλευση ορίζεται η άντληση κεφαλαίων με τη μορφή δανείου προκειμένου να αυξηθεί η απόδοση των ιδίων κεφαλαίων μιας οικονομικής οντότητας. Το παραπάνω λαμβάνει χώρα όταν η προσδοκώμενη απόδοση του ενεργητικού υπερβαίνει το κόστος των δανειακών κεφαλαίων. Παρ' όλα αυτά, η μόχλευση επιφέρει αρνητικά αποτελέσματα όταν η απόδοση του ενεργητικού είναι μικρότερη από το κόστος των δανειακών κεφαλαίων. Σε αυτήν την περίπτωση, υπάρχει δυνατότητα ύπαρξης ζημιών σε βαθμό τέτοιο που να οδηγήσει στην μετέπειτα πτώχευση της οικονομικής οντότητας. Άρα, το ύψος των δανειακών κεφαλαίων είναι απαραίτητο να σταθμίζει τις μεγαλύτερες αναμενόμενες αποδόσεις με τον κίνδυνο αθέτησης των δανειακών υποχρεώσεων. Οι δείκτες χρέους και μόχλευσης απεικονίζουν το ποσοστό χρηματοδοτήσεων των επενδύσεων της με δανειακά κεφάλαια και την πιθανότητα μελλοντικής αθέτησης των δανειακών υποχρεώσεων της. (Βασιλείου - Ηρειώτης, 2008)

4.1 Δείκτης Χρέους

$\Delta X = \text{Ξένα Κεφάλαια} / \text{Σύνολο Ενεργητικού}$

Ο δείκτης χρέους υποδεικνύει το ποσοστό των περιουσιακών στοιχείων μιας οικονομικής οντότητας που έχουν χρηματοδοτηθεί μέσω ξένων κεφαλαίων. Πρόκειται για το λόγο των ξένων κεφαλαίων προς το συνολικό ενεργητικό. (Hillier - Ross - Westerfield - Jaffe - Jordan, 2010). Σε γενικές γραμμές, όταν τα ξένα κεφάλαια είναι πολύ λίγα σε σχέση με τα ίδια κεφάλαια τότε η θέση της οικονομικής οντότητας είναι πάρα πολύ ασφαλής. Αντίθετα, ο υπερδανεισμός αντανακλά συνήθως μια πιο επισφαλής για την οικονομική οντότητα και τους πιστωτές της κατάσταση. Σε αυτή την περίπτωση ενδέχεται οι πιστωτές να θελήσουν να εκμεταλλευτούν τη δύσκολη θέση της και να τη θέσουν σε κατάσταση πτώχευσης ή να επέμβουν οι ίδιοι στη διαχείρισή της, γεγονός το οποίο οδηγεί εν πολλοίς σε απώλεια ή σε περιορισμό της ανεξαρτησίας της. Ο δείκτης αυτός δείχνει το ποσοστό των ξένων κεφαλαίων και είναι ενδεικτικός του βαθμού προστασίας των πιστωτών από το σύνολο των κεφαλαίων της οικονομικής οντότητας.

ΔΧ	2012	2013	2014	2015	2016
ΔΗΜΟΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ	18%	11%	10%	8%	8%

Πίνακας 2: Δείκτης Χρέους

Στο δείκτη αυτό διαπιστώνουμε ότι τα περιουσιακά στοιχεία έχουν χρηματοδοτηθεί από ξένα κεφάλαια κατά 18% το 2012 και κατά 11% το 2013, σημειώνοντας πτώση. Η πτώση αυτή συνεχίζεται και τις δύο επόμενες χρονιές, ήτοι 2014 και 2015, όπου οι πιστωτές του Δήμου Πεντέλης χρηματοδοτούν το 10% και 8%, αντίστοιχα, της συνολικής περιουσίας του. Την τελευταία αξιολογούμενη χρονιά, το 2016, ο δείκτης παραμένει σταθερός στο 8%. Από το δείκτη αυτό παρατηρούμε ότι ο αξιολογούμενος δήμος κατά τη διάρκεια της πενταετίας μειώνει το βαθμό χρηματοδότησης των περιουσιακών του στοιχείων από ξένα κεφάλαια και έχει πολύ ασφαλή θέση.

4.2 Δείκτης Χρέους προς Ίδια Κεφάλαια

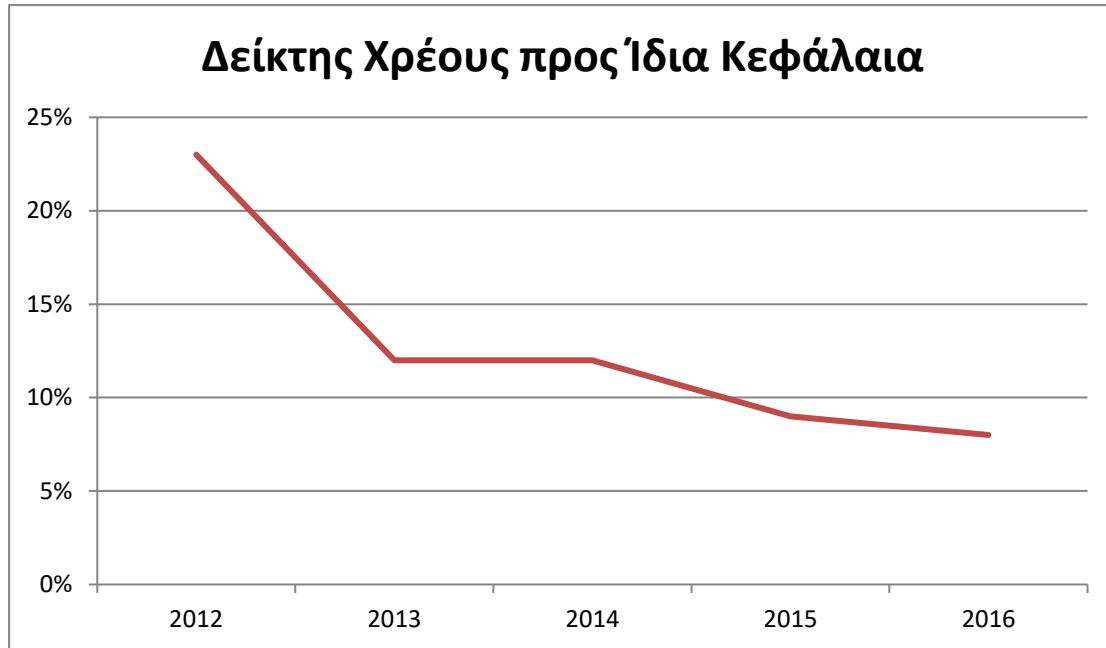
$$\Delta\chi\iota\kappa = \frac{\text{Ξένα Κεφάλαια}}{\text{Ίδια Κεφάλαια}}$$

Ο δείκτης αυτός παρέχει περίπου την ίδια πληροφόρηση με τον προηγούμενο δείκτη και φανερώνει την ύπαρξη ή την απουσία υπερδανεισμού στην οικονομική

οντότητα. Αν ο δείκτης είναι υπό της μονάδος, απεικονίζει μια υψηλότερη συμμετοχή των ιδίων κεφαλαίων σε σχέση με τα ξένα κεφάλαια.

ΔΧΙΚ	2012	2013	2014	2015	2016
ΔΗΜΟΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ	23%	12%	12%	9%	8%

Πίνακας 3: Δείκτης Χρέους προς Ίδια Κεφάλαια

Όσον αφορά το δείκτη αυτόν, το 2012 το ποσοστό των ξένων κεφαλαίων επί των ιδίων κεφαλαίων είναι 23%. Εν συνεχεία, υπάρχει πτώση για το επόμενο έτος 2013 στο 12%, ποσοστό το οποίο διατηρείται και για το 2014. Τα δύο ακόλουθα έτη, ήτοι 2015 και 2016, σημειώνεται περαιτέρω πτώση στο 9% και 8% αντίστοιχα. Συμπερασματικά, ο δείκτης κρίνεται ικανοποιητικός και συνεπώς τα ίδια κεφάλαια υπερτερούν σε μεγάλο βαθμό έναντι των υποχρεώσεων, γεγονός που φανερώνει την ικανότητα αποπληρωμής των πιστωτών εκ μέρους του Δήμου Πεντέλης.

4.3 Δείκτης Κάλυψης Τόκων

$$\Delta ΚΤ = (\text{Κέρδη προ φόρων} + \text{Χρεωστικοί Τόκοι}) / \text{Χρεωστικοί Τόκοι}$$

Ο αριθμοδείκτης δείχνει τη δυνατότητα κάλυψης των εξόδων για τόκους από τα κέρδη προ φόρων. Στον αριθμητή εμφανίζεται τα κέρδη από τα οποία θα

εξυπηρετηθούν οι τόκοι. Ένας σχετικά υψηλός δείκτης κάλυψης των τόκων δείχνει μία σχετικά μεγαλύτερη άνεση εξυπηρέτησής τους, η οποία είναι ιδιαίτερα επιθυμητή από τους πιστωτές. (Γκίκας - Παπαδάκη - Σιουγλέ, 2010) Αντίθετα, χαμηλές τιμές του δείκτη δηλώνουν ότι η οικονομική οντότητα βρίσκεται σε επικίνδυνη θέση, διότι μπορεί να οδηγηθεί σε αδυναμία πληρωμής των χρεωστικών της τόκων και σε πιθανή χρεοκοπία. Ο δείκτης αυτός θα πρέπει να υπερβαίνει τις 2 – 2,5 φορές για να μην είναι ευπρόσβλητη η οικονομική οντότητα σε πιθανές μεταβολές του οικονομικού περιβάλλοντος. (Βασιλείου - Ηρειώτης, 2008) Η τιμή του αριθμοδείκτη αντικατοπτρίζει τις επιλογές της διοίκησης της οικονομικής οντότητας σχετικά με τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο από το δανεισμό της.

ΔΚΤ	2012	2013	2014	2015	2016
ΔΗΜΟΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ	-2,67	30,79	9,62	29,76	12,48

Πίνακας 4: Δείκτης Κάλυψης Τόκων

Το 2012 τα καθαρά αποτελέσματα προ τόκων για τον αξιολογούμενο δήμο είναι αρνητικά, οπότε γίνεται αντιληπτό ότι για το ίδιο έτος αρνητική είναι και η τιμή του δείκτη αυτού. Ακολούθως, τα δύο επόμενα έτη, 2013 και 2014, ο δείκτης ανέκαμψε σημαντικά και υποχώρησε κατόπιν κι έτσι ο δήμος Πεντέλης κάλυψε 30,79 και 9,62 φορές, αντίστοιχα, τους τόκους από τα καθαρά αποτελέσματα προ τόκων. Παρόμοια πορεία έχει ο δείκτης και για τα επόμενα έτη 2015 και 2016, όπου αυξομειώνεται και λαμβάνει τιμές 29,76 και 12,48 φορές αντίστοιχα. Κατά τη

διάρκεια της πενταετίας παρατηρείται έντονη διακύμανση, η οποία οφείλεται στις διακυμάνσεις των καθαρών αποτελεσμάτων προ τόκων καθώς και στις διακυμάνσεις των χρεωστικών τόκων. Με εξαίρεση, λοιπόν, το έτος 2012, οι τιμές που λαμβάνει ο δείκτης θεωρούνται ικανοποιητικές κι έτσι ο αξιολογούμενος δήμος μπορεί να εξυπηρετήσει τις δανειακές του υποχρεώσεις.

5. Δείκτες δραστηριότητας ή κυκλοφοριακής ταχύτητας

Αυτή η κατηγορία δεικτών μας δείχνει πόσο αποτελεσματικά διαχειρίζεται μια οικονομική οντότητα τους πόρους της, με σκοπό τη δημιουργία πωλήσεων. (Βασιλείου - Ηρειώτης, 2008) Πιο συγκεκριμένα, η διοίκησή της προκειμένου να επιτύχει την πιο αποτελεσματική διαχείριση του κεφαλαίου κίνησης, θα πρέπει να παρακολουθεί προσεκτικά και διαρκώς τις διαδικασίες για την ταχεία μετατροπή των απαιτήσεων σε μετρητά. Οι δείκτες δραστηριότητας, λοιπόν, μετράνε πόσο γρήγορα μια επιχείρηση μετατρέπει τα μη ταμειακά περιουσιακά στοιχεία σε ταμειακά διαθέσιμα (Gropelli - Nikbakht, 2000). Για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις το τελευταίο ισχύει και για τα αποθέματα. Γενικά, είναι αποδεκτός ο ισχυρισμός ότι κάθε μέγεθος του κυκλοφορούντος ενεργητικού αξιοποιείται όταν μετατρέπεται από αγαθό σε χρήμα και στη συνέχεια μετατρέπεται πάλι σε αγαθό κ.ο.κ. Έτσι, δημιουργείται ένα κύκλωμα αξιών στην οικονομική οντότητα, το οποίο, όσο πιο συχνά επαναλαμβάνεται μέσα στη χρήση, τόσο μεγαλύτερη είναι η κυκλοφορία του συγκεκριμένου στοιχείου με αποτέλεσμα ο βαθμός αξιοποίησής του να αυξάνεται.

Η έννοια της κυκλοφοριακής ταχύτητας αναφέρεται στο χρόνο μετατροπής ενός στοιχείου του κυκλοφορούντος ενεργητικού σε κάποιο άλλο στοιχείο που είναι είτε πιο εύκολα ρευστοποιήσιμο είτε ρευστό.

5.1 Δείκτης Κυκλοφοριακής Ταχύτητας Απαιτήσεων

$\Delta\text{ΚΤΑ} = \text{Πωλήσεις} / \text{Απαιτήσεις}$

Ο δείκτης αυτός δείχνει πόσες φορές, κατά μέσο όρο, εισπράττονται οι απαιτήσεις μέσα σε μία χρήση. Ένας σχετικά υψηλός αριθμοδείκτης κυκλοφοριακής ταχύτητας απαιτήσεων μπορεί να δείχνει αυστηρή πιστωτική πολιτική ή ακόμα και αδυναμία χορήγησης πιστώσεων. Αντίθετα, ένας σχετικά χαμηλός δείκτης μπορεί να οφείλεται σε υπερβολική χορήγηση πιστώσεων, δηλαδή χαλαρή πιστωτική πολιτική με σκοπό την αύξηση των πωλήσεων, ή αδυναμία πληρωμής εκ μέρους των πελατών ή ανικανότητα είσπραξης εκ μέρους της οικονομικής οντότητας. (Γκίκας - Παπαδάκη

- Σιουγλέ, 2010) Σε παρόμοια συμπεράσματα θα οδηγηθούμε, αν διαιρέσουμε τον αριθμό των ημερών του έτους με το δείκτη, κι έτσι θα προκύψει σε ημέρες ο χρόνος που μεσολαβεί μεταξύ δύο εισπράξεων.

Όσο μεγαλύτερος είναι ο δείκτης κυκλοφοριακής ταχύτητας απαιτήσεων, τόσο μικρότερο είναι το χρονικό διάστημα το οποίο μεσολαβεί για την ολοκλήρωση του κυκλώματος, και συνεπώς, τόσο γρηγορότερη η είσπραξη των απαιτήσεων από μέρους της οικονομικής οντότητας. Ακολουθώς, μεγαλύτερες τιμές αυτού του αριθμοδείκτη είναι προτιμότερες από τις μικρότερες. Αναφερόμαστε, βέβαια, πάντα σε τιμές μεγαλύτερες της μονάδας αφού τιμές μικρότερες της μονάδας σημαίνει ανυπαρξία κυκλοφοριακής ταχύτητας.

Αξίζει να σημειωθεί η σχέση μεταξύ του αριθμοδείκτη κυκλοφοριακής ταχύτητας εισπρακτέων και των αριθμοδεικτών ρευστότητας. Όσο μεγαλύτερη είναι η τιμή του πρώτου, τόσο μεγαλύτερη είναι και η εμπιστοσύνη στα συμπεράσματα που αντλούνται από τη χρησιμοποίηση των αριθμοδεικτών ρευστότητας· και αυτό διότι ο αριθμοδείκτης κυκλοφοριακής ταχύτητας απαιτήσεων αποτελεί ένδειξη για την ποιότητα και τη ρευστότητα των απαιτήσεων.

Στην παρούσα διπλωματική εργασία, ως πωλήσεις λογίζονται τα έσοδα από πώληση αγαθών και υπηρεσιών και ως απαιτήσεις το τμήμα των απαιτήσεων από πώληση αγαθών και υπηρεσιών μειωμένο από την ενδεχόμενη πρόβλεψη επισφάλειας.

ΔΚΤΑ	2012	2013	2014	2015	2016
ΔΗΜΟΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ	5,68	4,75	4,39	3,78	3,27

Πίνακας 5: Δείκτης Κυκλοφοριακής Ταχύτητας Απαιτήσεων

Από το συγκεκριμένο δείκτη διαφαίνεται πτωτική πορεία όπου οι απαιτήσεις εισπράττονται μέσα στη χρήση κατά μέσο όρο 5,68 φορές για το 2012, 4,75 φορές για το 2013 και 4,39 φορές για το 2014. Η ίδια κατάσταση συνεχίζεται και για τα επόμενα έτη κι έτσι οι απαιτήσεις από την πώληση αγαθών και υπηρεσιών εισπράττονται μέσα στη χρήση 3,78 φορές ή ανά 97 μέρες για το 2015 και 3,27 φορές ή ανά 112 μέρες για το 2016. Κατά τη διάρκεια της αξιολογούμενης πενταετίας παρατηρείται μια σταθερή πτωτική πορεία του δείκτη, η οποία οφείλεται εν πολλοίς στη σταδιακή αύξηση των απαιτήσεων. Οι τιμές αυτές φανερώνουν πως μεσολαβεί μεγαλύτερο χρονικό διάστημα μεταξύ των εισπράξεων του εν λόγω δήμου, χρόνο με το χρόνο. Αυτό φανερώνει αυξανόμενη αδυναμία έγκαιρης είσπραξης των απαιτήσεων από το Δήμο Πεντέλης. Επίσης, μπορεί να σημαίνει πως ίσως υπάρχει πιθανή αδυναμία πληρωμής εκ μέρους των δημοτών ή των επιχειρήσεων ή ανικανότητα είσπραξης εκ μέρους του Δήμου. Σίγουρα, όμως, παρατηρείται εκ των πραγμάτων μια χαλαρότερη πιστωτική πολιτική του Δήμου Πεντέλης χρόνο με το χρόνο.

5.2 Δείκτης Κυκλοφοριακής Ταχύτητας Παγίων

$\Delta\text{ΚΤΠ} = \text{Πωλήσεις} / \text{Σύνολο Παγίων}$

Ο δείκτης αυτός προσδιορίζει το βαθμό παγιοποίησης, δηλαδή την κεφαλαιακή ένταση, μιας οικονομικής οντότητας. Όσο μικρότερος είναι ο δείκτης αυτός, τόσο περισσότερα πάγια χρησιμοποιεί μια οικονομική οντότητα για τη δημιουργία του συγκεκριμένου ύψους πωλήσεων, διατηρουμένων όλων των άλλων σταθερών, και αντιστρόφως. Διαχρονικές μεταβολές στο δείκτη αυτό παρέχουν πληροφορίες για τον αν η διοίκηση μιας οικονομικής οντότητας γίνεται περισσότερο ή λιγότερο αποτελεσματική στη χρησιμοποίηση του πάγιου ενεργητικού της. (Βασιλείου - Ηρειώτης, 2008)

Με άλλα λόγια, η τιμή του δείκτη μας δείχνει ποιο είναι το ύψος των πωλήσεων που αντιστοιχεί σε μια μονάδα του πάγιου ενεργητικού. Επίσης, παρέχει ένδειξη για το αν υπάρχει ή όχι υπερεπένδυση σε πάγια στοιχεία στην επιχείρηση σε σχέση με το ύψος των πωλήσεων που πραγματοποιεί. Γενικά, όσο υψηλότερος είναι ο δείκτης, μέσα σε ορισμένα πλαίσια για να αποφευχθεί ο κίνδυνος υπερθέρμανσης, τόσο πιο εντατική είναι η χρήση των παγίων, πράγμα το οποίο είναι πιο αποδοτικό για την οικονομική οντότητα.

ΔΚΤΠ	2012	2013	2014	2015	2016
ΔΗΜΟΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ	0,13	0,12	0,12	0,13	0,13

Πίνακας 6: Δείκτης Κυκλοφοριακής Ταχύτητας Παγίων

Το 2012 ο δείκτης εμφανίζει τιμή 0,13 φορές με ακόλουθη μείωση τα επόμενα έτη 2013 και 2014 στις 0,12 φορές. Κατόπιν, για τα έτη 2015 και 2016 η τιμή του δείκτη επανέρχεται στις 0,13 φορές, δηλαδή για κάθε ένα ευρώ πάγιου ενεργητικού δημιουργούνται 0,13 ευρώ έσοδα από πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών. Ο δείκτης παρουσιάζει, σε γενικές γραμμές, σταθερότητα εντός της πενταετίας σε χαμηλά επίπεδα. Οι χαμηλές τιμές του δείκτη δικαιολογούνται από το γεγονός ότι ο δήμος Πεντέλης, όπως και οι υπόλοιποι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, λόγω των υπηρεσιών που παρέχουν, είναι οργανισμοί υψηλής παγιοποίησης. Η σταθερότητα οφείλεται στο γεγονός ότι δεν υπάρχουν υψηλές διακυμάνσεις ούτε στα έσοδα από πώληση αγαθών και υπηρεσιών, ούτε και στα πάγια μέσω σημαντικών επενδύσεων κατά τη διάρκεια της πενταετίας.

5.3 Δείκτης Κυκλοφοριακής Ταχύτητας Ενεργητικού

ΔΚΤΕ = Πωλήσεις / Σύνολο Ενεργητικού

Η κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού εκφράζει το βαθμό χρησιμοποίησης του ενεργητικού σε σχέση με τις πωλήσεις μιας οικονομικής οντότητας. Παρέχει, δηλαδή, ένδειξη για το πόσο η οικονομική οντότητα χρησιμοποιεί εντατικά τα περιουσιακά της στοιχεία προκειμένου να πραγματοποιήσει τις πωλήσεις της. Πιο συγκεκριμένα, δείχνει τα έσοδα τα οποία δημιουργεί κάθε ευρώ που έχει επενδυθεί στο ενεργητικό της οικονομικής οντότητας. Ένας υψηλός δείκτης παρέχει μια σημαντική ένδειξη ότι η οικονομική οντότητα χρησιμοποιεί εντατικά τα περιουσιακά της στοιχεία προκειμένου να πραγματοποιήσει τις πωλήσεις της. Στην περίπτωση ενός χαμηλού δείκτη, η οικονομική οντότητα θα πρέπει να αυξήσει το βαθμό αξιοποίησης των περιουσιακών της στοιχείων ή θα πρέπει να ρευστοποιήσει κάποια από τα περιουσιακά της στοιχεία, αφού είναι πιθανό να μη χρησιμοποιούνται παραγωγικά. (Βασιλείου - Ηρειώτης, 2008)

ΔΚΤΕ	2012	2013	2014	2015	2016
ΔΗΜΟΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ	0,12	0,12	0,11	0,12	0,12

Πίνακας 7: Δείκτης Κυκλοφοριακής Ταχύτητας Ενεργητικού

Στο δείκτη αυτόν παρατηρούμε ότι οι τιμές για όλα τα έτη είναι 0,12 φορές, με εξαίρεση το 2014 όπου φανερώνεται μια προσωρινή πτώση του δείκτη στις 0,11 φορές. Για την αξιολογούμενη πενταετία, οι τιμές του δείκτη είναι χαμηλές και σταθερές. Επίσης, διαπιστώνεται ότι ο δείκτης κυκλοφοριακής ταχύτητας ενεργητικού επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τον δείκτη κυκλοφοριακής ταχύτητας παγίου ενεργητικού που αναλύθηκε ανωτέρω. Η συνάφεια αυτή μεταξύ των δεικτών καθώς και οι σταθερές και χαμηλές τιμές του εν λόγω δείκτη τεκμηριώνονται από το γεγονός ότι η αξιολογούμενη οικονομική οντότητα είναι οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης και συνεπώς έχει υψηλή παγιοποίηση.

6. Δείκτες απόδοσης

Η απόδοση μιας οικονομικής οντότητας επηρεάζεται από τις διάφορες αποφάσεις και πολιτικές που ακολουθεί η διοίκησή της. Οι δείκτες απόδοσης δείχνουν το πόσο αποτελεσματικά διοικείται η οικονομική οντότητα (Βασιλείου - Ηρειώτης, 2008)

Στους παρακάτω αριθμοδείκτες, ως ποσό καθαρών κερδών για τον αριθμητή νοείται το ποσό των καθαρών αποτελεσμάτων για την εκάστοτε χρήση.

6.1 Δείκτης Απόδοσης Ενεργητικού

ΔΑΕ (ROA) = Καθαρά Κέρδη / Σύνολο Ενεργητικού

Η απόδοση των περιουσιακών στοιχείων (ROA) δείχνει σε ποσοστό πόσο κερδοφόρα είναι τα περιουσιακά στοιχεία μιας εταιρείας. (Needles - Powers - Crosson, 2008) Ο αριθμοδείκτης αυτός αποτελεί ένα είδος αξιολόγησης και ελέγχου της διοικήσεώς της. Επομένως, όσο μεγαλύτερος είναι ο δείκτης, τόσο το καλύτερο. Ο δείκτης αυτός αντανακλά την ικανότητα της διοίκησης να χρησιμοποιεί τους οικονομικούς πόρους της οικονομικής οντότητας για να δημιουργεί καθαρά κέρδη. Με άλλα λόγια, μετρά την απόδοση όλων των επενδυμένων κεφαλαίων, ιδίων και ξένων, μιας οικονομικής οντότητας. Η απόδοση ενεργητικού της εξαρτάται από το περιθώριο καθαρού κέρδους και την κυκλοφοριακή ταχύτητα ενεργητικού. (Βασιλείου - Ηρειώτης, 2008) Επίσης, αποτελεί αρωγό για την παρακολούθηση της διαχρονικής πορείας της αποδοτικότητας της υπό εξέταση οικονομικής οντότητας καθώς και για τη διερεύνηση των αιτιών της μεταβολής της διαχρονικά.

ΔΑΕ (ROA)	2012	2013	2014	2015	2016
ΔΗΜΟΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ	-1%	6%	1%	4%	2%

Πίνακας 8: Δείκτης Απόδοσης Ενεργητικού (ROA)

Στον εν λόγω δείκτη παρατηρείται ότι το 2012 ο δήμος Πεντέλης πετυχαίνει αρνητική απόδοση των περιουσιακών του στοιχείων, ύψους -1%. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ο δήμος παρουσιάζει ζημία στην ίδια χρήση. Επίσης, η αρνητική απόδοση φανερώνει μη αποτελεσματική χρήση της δημοτικής περιουσίας και μη ορθή, ως προς την αποδοτικότητα, αξιοποίηση των δημοτικών πόρων για το 2012. Τις επόμενες δύο χρονιές 2013 και 2014, ο δείκτης ανακάμπτει αρχικά και κατόπιν μειώνεται, λαμβάνοντας τιμές 6% και 1% αντίστοιχα. Παρόμοια κατάσταση υπάρχει για τον δείκτη και για τα ακολουθούντα δύο έτη 2015 και 2016, με αποδόσεις 4% και 2%, αντίστοιχα. Αυτό σημαίνει ότι για κάθε ευρώ περιουσίας του δήμου Πεντέλης επιτυγχάνονται θετικά καθαρά αποτελέσματα, και συνεπώς πλεόνασμα, αξίας 0,04 και 0,02 ευρώ αντίστοιχα. Γενικότερα, παρατηρείται ότι ο Δήμος, με εξαίρεση το 2012, διαθέτει την ικανότητα να δημιουργεί πλεόνασμα από τα περιουσιακά του στοιχεία.

6.2 Δείκτης Απόδοσης Ιδίων Κεφαλαίων

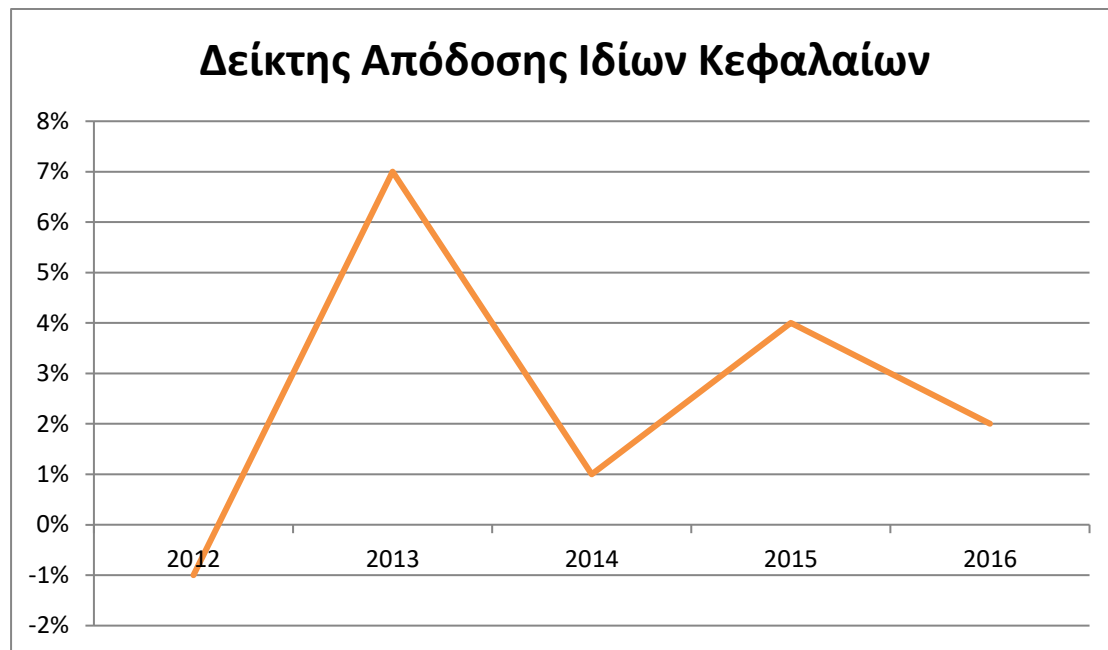
ΔΑΙΚ (ROE) = Καθαρά Κέρδη / Ίδια Κεφάλαια

Ο αριθμοδείκτης αυτός μετρά το βαθμό αξιοποίησης των ιδίων κεφαλαίων, δηλαδή την ικανότητα της διοίκησης να τα αξιοποιεί για να παράξει από αυτά καθαρά κέρδη. Η απόδοση των ιδίων κεφαλαίων μιας οικονομικής οντότητας εξαρτάται από

δύο κυρίως παράγοντες, την απόδοση του ενεργητικού και τον πολλαπλασιαστή μόχλευσης ή πολλαπλασιαστή ιδίων κεφαλαίων. (Βασιλείου - Ηρειώτης, 2008) Συνεπώς, τυχόν αύξησή τους, επιφέρει αύξηση της απόδοσης των ιδίων κεφαλαίων και το αντίστροφο. Χαμηλός αριθμοδείκτης σημαίνει πως η οικονομική οντότητα πάσχει σε κάποιο τομέα (π.χ. ανεπαρκής διοίκηση, χαμηλή παραγωγικότητα, υπερεπένδυση κεφαλαίων τα οποία δεν απασχολούνται πλήρως παραγωγικά, δυσμενείς οικονομικές συνθήκες). Αντίθετα, ένας υψηλός αριθμοδείκτης αποτελεί ένδειξη ότι η οικονομική οντότητα ευημερεί αναφορικά με την επιτυχημένη διοίκησή της, τις οικονομικές συνθήκες, τη χρησιμοποίηση των κεφαλαίων της κ.λπ.

ΔΑΙΚ (ROE)	2012	2013	2014	2015	2016
ΔΗΜΟΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ	-1%	7%	1%	4%	2%

Πίνακας 9: Δείκτης Απόδοσης Ιδίων Κεφαλαίων (ROE)

Ο συγκεκριμένος αριθμοδείκτης παρατηρείται ότι λαμβάνει τις ίδιες τιμές με τον αριθμοδείκτη απόδοσης ενεργητικού, με εξαίρεση το 2013 όπου ο εν λόγω δείκτης λαμβάνει τιμή κατά μια ποσοστιαία μονάδα μεγαλύτερη από τον προηγούμενο, και πιο συγκεκριμένα 7%. Η συνάφεια μεταξύ των δύο αυτών αριθμοδεικτών υπάρχει διότι, όπως αναλύθηκε στο δείκτη χρέους, τα δανειακά κεφάλαια χρηματοδοτούν κατά ένα πολύ μικρό μέρος τη συνολική περιουσία και, συνεπώς, το ενεργητικό του δήμου Πεντέλης χρηματοδοτείται σε μεγάλο βαθμό από ίδια κεφάλαια.

7. Πρόβλεψη χρεοκοπίας με το μοντέλο του Altman

Στο παρόν κεφάλαιο θα υπολογιστεί η πιθανότητα αποτυχίας για τον αξιολογούμενο στην παρούσα διπλωματική εργασία Δήμο Πεντέλης. Χρησιμοποιώντας τους κατάλληλους υπολογισμούς του μοντέλου του Altman για την πενταετία 2012-2016, θα αναλυθεί αν η πιθανότητα αποτυχίας για το δήμο είναι υψηλή, πιθανή ή χαμηλή.

Η μέθοδος του Altman (Altman's z-score) έχει αναπτυχθεί εδώ και πολλά χρόνια, ωστόσο πρόσφατες μελέτες έχουν δείξει ότι η προβλεπτική του ικανότητα υπάρχει ακόμα. Το εξειδικευμένο υπόδειγμα του Altman που θα χρησιμοποιηθεί κατωτέρω, βασίζεται σε πέντε αριθμοδείκτες, οι οποίοι σταθμίζονται με τους κατάλληλους συντελεστές. Το αποτέλεσμα αυτών αθροίζεται και μας δίνει το z-score της οικονομικής οντότητας, από το οποίο θα προκύψει αν έχει υψηλή, πιθανή ή χαμηλή πιθανότητα αποτυχίας για το εκάστοτε έτος. Η πιθανότητα αποτυχίας είναι υψηλή όταν η επίδοση της οικονομικής οντότητας έχει τιμή μέχρι 1,1. Επίσης, η αποτυχία είναι πιθανή όταν η επίδοση λαμβάνει τιμές από 1,2 έως 2,5. Τέλος, όταν η επίδοση της οικονομικής οντότητας λαμβάνει τιμές μεγαλύτερες του 2,6 η πιθανότητα αποτυχίας είναι χαμηλή. (Αποστόλου, 2015)

Το υπόδειγμα του Altman (Altman, 1968) έχει την παρακάτω γραμμική μορφή:

$$Z = 1,2 * X_1 + 1,4 * X_2 + 3,3 * X_3 + 0,6 * X_4 + 1,0 * X_5$$

X_1 = Κεφάλαιο Κίνησης / Σύνολο Ενεργητικού

X_2 = Κέρδη εις Νέο / Σύνολο Ενεργητικού

X_3 = Κέρδη προ Φόρων και Τόκων / Σύνολο Ενεργητικού

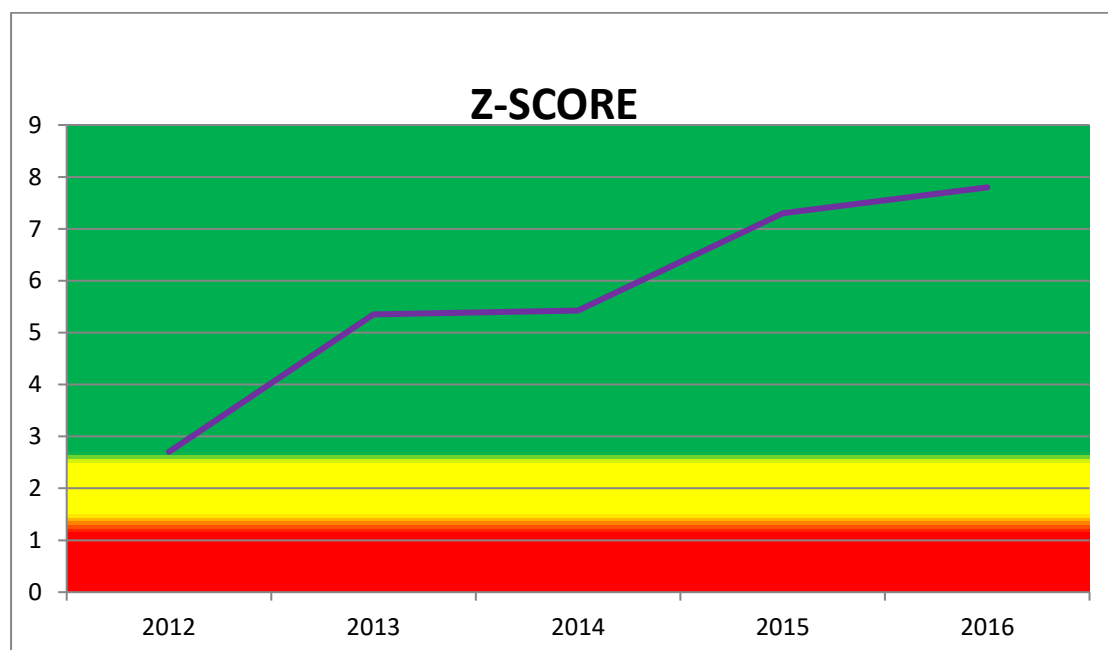
X_4 = Κεφαλαιοποίηση / Σύνολο Υποχρεώσεων

X_5 = Πωλήσεις / Σύνολο Ενεργητικού

Στην παρούσα εργασία για τον αξιολογούμενο δήμο ως κεφαλαιοποίηση λογίστηκε το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων. Το z-score για το Δήμο Πεντέλης υπολογίστηκε σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα:

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ALTMAN (Z-SCORE)						
ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΜΕΤΡΗΣΕΩΝ		2012	2013	2014	2015	2016
1. ΜΕΤΡΗΣΗ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ	1,2 * X1	-0,0677	0,0003	0,0100	0,0501	0,0736
2. ΜΕΤΡΗΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ	1,4 * X2	0,0120	0,1028	0,1236	0,1744	0,2085
3. ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΡΕΧΟΥΣΑΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ	3,3 * X3	-0,0219	0,2180	0,0446	0,1242	0,0793
4. ΜΕΤΡΗΣΗ ΦΕΡΕΓΓΥΟΤΗΤΑΣ	0,6 * X4	2,6579	4,9130	5,1335	6,8312	7,3188
5. ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΤΑΧΥΤΗΤΑΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	1,0 * X5	0,1231	0,1153	0,1111	0,1183	0,1188
Z-SCORE		2,7035	5,3494	5,4227	7,2983	7,7990
ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΑΠΟΤΥΧΙΑΣ		ΧΑΜΗΛΗ	ΧΑΜΗΛΗ	ΧΑΜΗΛΗ	ΧΑΜΗΛΗ	ΧΑΜΗΛΗ

Πίνακας 10: Υπόδειγμα Altman (z-score)

Για το Δήμο Πεντέλης παρατηρούμε ότι το z-score το 2012 λαμβάνει τιμή 2,7035 και το 2013 αυξάνεται στο 5,3494. Η εν λόγω αύξουσα πορεία συνεχίζεται στα επόμενα έτη 2014, 2015 και 2016 καταγράφοντας τιμές 5,4227 , 7,2983 και 7,7990 αντίστοιχα. Κατά τη διάρκεια της πενταετίας, λοιπόν, παρατηρείται συνεχής αύξηση στις τιμές του z-score, γεγονός που ενδεικνύει μια ολοένα και πιο βελτιωμένη εικόνα για το δήμο Πεντέλης. Οι τιμές αυτές είναι μεγαλύτερες από 2,6 και συνεπώς η πιθανότητα αποτυχίας είναι χαμηλή για όλη τη διάρκεια της πενταετίας, κάτι που θεωρείται πολύ καλό για τον αξιολογούμενο δήμο. Στους ως άνω υπολογισμούς παρατηρείται πως ο δείκτης Κεφαλαιοποίηση / Σύνολο Υποχρεώσεων δίνει μεγάλες τιμές σε σχέση με τους υπόλοιπους δείκτες και επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την τελική τιμή του z-score για την κάθε χρονιά. Αυτό τεκμηριώνεται από το γεγονός ότι οι υποχρεώσεις είναι σημαντικά μικρότερες των ιδίων κεφαλαίων και κάθε χρόνο μειώνονται, συμπεράσμα στο οποίο οδηγεί και ο αριθμοδείκτης χρέους προς ίδια κεφάλαια που αναλύθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο.

Ένα ακόμη υπόδειγμα ενδεχόμενης χρεοκοπίας που έχει προταθεί στη διεθνή βιβλιογραφία είναι του Ohlson (Ohlson, 1980). Ακολουθεί αναφορά του κι όχι ανάλυση, καθώς η τελευταία δεν κρίνεται απαραίτητη για τους σκοπούς της παρούσας. Το υπόδειγμα αυτό βασίζεται σε λογιστική ανάλυση και έχει την εξής μορφή:

$$y = - 1,32 - 0,407 * \text{Ln} (\text{Σύνολο Ενεργητικού}) + 6,03 * (\text{Συνολικές Υποχρεώσεις} / \text{Σύνολο Ενεργητικού}) - 1,43 * (\text{Κεφάλαιο Κίνησης} / \text{Σύνολο Ενεργητικού}) + 0,0757 * (\text{Βραχυχρόνιες Υποχρεώσεις} / \text{Κυκλοφορούν Ενεργητικό}) - 2,37 * (\text{Καθαρά Κέρδη} / \text{Σύνολο Ενεργητικού}) - 1,83 * (\text{Ροές Κεφαλαίων Κίνησης} / \text{Συνολικές Υποχρεώσεις}) + 0,285 * (1 \text{ εάν τα αποτελέσματα των τελευταίων δύο χρήσεων ήταν ζημίες και } 0 \text{ εάν τα αποτελέσματα των τελευταίων δύο χρήσεων ήταν κέρδη}) - 1,72 * (1 \text{ εάν οι συνολικές υποχρεώσεις υπερβαίνουν το σύνολο του ενεργητικού, και } 0 \text{ εάν οι συνολικές υποχρεώσεις δεν υπερβαίνουν το ενεργητικό}) - 0,521 * (\text{Μεταβολή στα αποτελέσματα} / \text{Άθροισμα απολύτων τιμών αποτελεσμάτων τρέχουσας και προηγούμενης χρήσης}).$$

Η μεταβλητή y μετατρέπεται σε πιθανότητα από τον παρακάτω τύπο: Πιθανότητα Χρεοκοπίας = $1 / (1 + e^{-y})$ όπου $e = 2,718282$ και y είναι η τιμή της μεταβλητής από το υπόδειγμα του Ohlson.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται ορισμένες συμπερασματικές σκέψεις που εξήχθησαν κατά την εκπόνηση της εργασίας, τόσο αναφορικά με το θεωρητικό πλαίσιο των οικονομικών της τοπικής αυτοδιοίκησης μετά τις αλλαγές που επέφερε ο ν.3852/2010 όσο και με την χρηματοοικονομική ανάλυση με χρήση αριθμοδεικτών στο Δήμο Πεντέλης.

Η ανάλυση ξεκίνησε από τα βασικά χαρακτηριστικά που αποδίδονται στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, ήτοι την οργάνωση σε νομικά πρόσωπα, την περιουσιακή αυτοτέλεια, την εκλογιμότητα από τους δημότες και τον έλεγχο νομιμότητας - κι όχι σκοπιμότητας - από τα όργανα κεντρικής εξουσίας. Η σύντομη ιστορική εξέλιξη του θεσμού έδειξε πως η επιλογή των βαθμών και των ορίων τοπικής αυτοδιοίκησης έχει συνήθως και πολιτικά κριτήρια. Όσον αφορά τις αλλαγές που επέφερε στο ως τότε ισχύον καθεστώς των οικονομικών ο ν.3463/2006, ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στην παροχή δυνατότητας συνεργασίας με τον ιδιωτικό τομέα, όπως π.χ. κοινοπραξίες για την αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας, την εκτέλεση έργων ή την παροχή υπηρεσιών σε παραχώρηση του δικαιώματος εκμετάλλευσης ή και την καταβολή αμοιβής. Γενικότερα, χαρακτηρίζεται ως νόμος που επέφερε σημαντικές λειτουργικές και οργανωτικές τομές.

Τα οικονομικά της τοπικής αυτοδιοίκησης αποτελούνται κυρίως από τους κεντρικούς αυτοτελείς πόρους, που σύμφωνα με τον ν.3852/2010 προέρχονται από εισπράξεις από το φόρο εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, Φ.Π.Α. και Φόρο Ακίνητης Περιουσίας. Σημαντική είναι και η ρύθμιση για τη φορολογική δημοσιονομική αποκέντρωση, καθώς φέρνει ένα βήμα πιο κοντά το ευρωπαϊκό κεκτημένο, αφού ο Φόρος Ακίνητης Περιουσίας σε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές χώρες αποτελεί έσοδο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Το πρόγραμμα ΕΛΛ.Α.Δ.Α. και το περιφερειακό ταμείο ανάπτυξης συνιστούν θεσμούς με αναπτυξιακό ρόλο για την πορεία της αυτοδιοίκησης. Ιδιαίτερης αξίας είναι και οι ρυθμίσεις για την πιστοληπτική ικανότητα, τον προγραμματισμό και τον έλεγχο στους Ο.Τ.Α. Η εφαρμογή του Διπλογραφικού Συστήματος Γενικής και Αναλυτικής Λογιστικής – Κοστολόγησης συνιστά στοιχείο εκσυγχρονισμού. Πολύ σημαντική πηγή εσόδων αποτελούν και τα ανταποδοτικά τέλη, τα δικαιώματα και οι φόροι στους δημότες.

Η Οικονομική Επιτροπή δήμων και η Οικονομική Επιτροπή περιφερειών αποτελούν όργανα παρακολούθησης και ελέγχου της οικονομικής διαχείρισης των πόρων των αντίστοιχων οργανισμών. Μια από τις αρμοδιότητες της είναι η κατάρτιση του προϋπολογισμού σύμφωνα με τις αρχές που τον διέπουν.

Όσον αφορά την επιχειρηματική δραστηριότητα που επιτρέπεται στους δήμους να ασκούν, αυτή είναι περιορισμένη καθώς σε ορισμένες περιπτώσεις αφορά επιχειρήσεις που προϋπήρχαν με τα παλαιότερα νομικά καθεστάτα. Δίνεται μεγάλη σημασία στην εξυγίανση και στη βιωσιμότητά τους. Με το ν.3852/2010, περιορίστηκε δραστικά ο αριθμός των νομικών προσώπων που επιτρέπεται να διατηρούν οι περιφέρειες, με σκοπό την εξοικονόμηση πόρων και την επιτάχυνση διαδικασιών. Τέλος, αναφορικά με τα οικονομικά των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης σε αυτά έχουν συνεισφέρει κατά πολύ τα συγχρηματοδοτούμενα ευρωπαϊκά προγράμματα καθώς από αυτά έχουν διεκπεραιωθεί σπουδαία έργα. Άλλωστε, η τοπική αυτοδιοίκηση έχει σημαντική εμπειρία στην αξιοποίηση των συγχρηματοδοτούμενων από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιχειρησιακών προγραμμάτων.

Όσον αφορά τα οικονομικά του Δήμου Πεντέλης, ως προς τη ρευστότητα κατά τη διάρκεια της πενταετίας ο Δήμος παρουσίασε σημαντική βελτίωση της ρευστότητας του φτάνοντας σε αρκετά ικανοποιητικά επίπεδα. Η βελτίωση αυτή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην επιλογή του Δήμου να μειώνει το άνοιγμα προς τους προμηθευτές του, αποπληρώνοντας τις εν λόγω υποχρεώσεις. Ως προς τη μόχλευση, ο Δήμος την αξιολογούμενη πενταετία μειώνει το βαθμό χρηματοδότησης των περιουσιακών του στοιχείων από ξένα κεφάλαια και έχει πολύ ασφαλή θέση. Επίσης, τα ίδια κεφάλαια υπερτερούν σε μεγάλο βαθμό έναντι των υποχρεώσεών του, γεγονός που φανερώνει την ικανότητα αποπληρωμής των πιστωτών. Ως προς την κυκλοφοριακή ταχύτητα απαιτήσεων, ο Δήμος παρουσιάζει αυξανόμενη αδυναμία έγκαιρης είσπραξης των απαιτήσεων. Επίσης, ίσως υπάρχει πιθανή αδυναμία πληρωμής εκ μέρους των δημοτών ή των επιχειρήσεων ή ανικανότητα είσπραξης εκ μέρους του Δήμου. Σίγουρα, όμως, παρατηρείται μια χαλαρότερη πιστωτική πολιτική του χρόνου με το χρόνο. Επίσης, παρουσιάζεται υψηλή παγιοποίηση. Αναφορικά με την απόδοσή του ενεργητικού του, ο Δήμος χρησιμοποιώντας την περιουσία του έχει την ικανότητα να δημιουργεί πλεονάσματα. Η πιθανότητα χρεοκοπίας του είναι

χαμηλή. Σε αυτό συντελεί και το γεγονός ότι οι υποχρεώσεις είναι σημαντικά μικρότερες των ιδίων κεφαλαίων και κάθε χρόνο μειώνονται.

Σημειωτέον είναι πως παρατηρείται για τους ελληνικούς δήμους σημαντική καθυστέρηση στην έγκριση και, κατά συνέπεια, στη δημοσίευση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Αυτό υποβαθμίζει τη χρησιμότητα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, ειδικά όσον αφορά στην έγκαιρη ενημέρωση των δημοτών για τα οικονομικά των δήμων τους. Η καθυστερημένη δημοσίευση οικονομικών καταστάσεων προγενέστερων ετών δεν έχει παρά ελάχιστη σημασία για τους δημότες. Το κενό αυτό στην ενημέρωση και στη διαφάνεια αντιβαίνει τις αρχές καλής διαχείρισης των δημόσιων πόρων και της λογοδοσίας και παραβιάζει τη νομοθεσία. Πρέπει, λοιπόν, να ληφθούν αυστηρότερα μέτρα για να τηρούν οι δήμοι την υποχρέωση που έχουν για έγκαιρη έγκριση και δημοσίευση των οικονομικών τους καταστάσεων.

Είναι αλήθεια πως το σύστημα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης δε θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστο από την οικονομική κρίση που έπληξε τη χώρα μας και αποτέλεσε αφορμή για ριζική αναδιάρθρωση βασικών δομών της δημόσιας διοίκησης. Στο πλαίσιο αυτό καταρτίστηκε κι ο νόμος 3852/2010. Όπως αναγράφεται και στην έκθεση του γενικού λογιστηρίου του κράτους για το νόμο αυτό, οι αλλαγές αναμένονταν να προσφέρουν γενικότερο όφελος στην οικονομία λόγω συνένωσης των δήμων, κατάργησης των δεκατριών (13) κρατικών περιφερειών, σύστασης επτά (7) αποκεντρωμένων διοικήσεων και μείωσης του συνολικού λειτουργικού κόστους. Η μείωση αυτή προκλήθηκε από την κατάργηση των πενήντα τεσσάρων (54) νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων, από τη σύσταση δεκατριών (13) νέων περιφερειών, από την επιμήκυνση της εκλογικής περιόδου σε πέντε (5) χρόνια (από τέσσερα που ίσχυε) και από την ταυτόχρονη διεξαγωγή των εκλογών της τοπικής αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού με τις ευρωεκλογές. Συμπεραίνουμε, λοιπόν, πως στόχος του νόμου ήταν ο περιορισμός των δαπανών. Δημιουργήθηκαν λιγότεροι και μεγαλύτεροι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού με ό,τι κι αν συνεπάγεται αυτό για την οικονομία.

Πέρα από την εξοικονόμηση δαπανών που επέφερε, είναι σαφές πως με τη διοικητική αναδιάρθρωση της τοπικής αυτοδιοίκησης επήλθε αποτελεσματικότητα στην τοπική αυτοδιοίκηση και ικανότητα περαιτέρω αξιοποίησης τοπικών και

περιφερειακών πλεονεκτημάτων. Επίσης, η αύξηση της αποτελεσματικότητας του θεσμού συνέβαλε θετικά στην εύρυθμη λειτουργία της αγοράς και τον περιορισμό φαινομένων αδιαφάνειας. Η δομή των νέων Ο.Τ.Α. τους έδωσε την ευκαιρία να λαμβάνουν τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες, να μοχλεύουν κεφάλαια, να προσελκύσουν επιχειρήσεις και να καταστούν ο βασικός συντελεστής της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης. Σημαντικά επιτεύγματα του νόμου ήταν, επίσης, το πρόγραμμα εξυγίανσης για υπερχρεωμένους δήμους και περιφέρειες και η θέσπιση κανόνων πιστοληπτικής πολιτικής.

Η αποτίμηση του νόμου 3852/2010 είναι, λοιπόν, εν γένει θετική ως προς τους σκοπούς που επιδιώχθηκαν. Ωστόσο, υπάρχουν βήματα που πρέπει να γίνουν από τους ίδιους τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης ώστε να απαγκιστρωθούν όσο το δυνατόν από την κρατική χρηματοδότηση και να ομοιάσουν περισσότερο με αντίστοιχους οργανισμούς της Ευρώπης.

Οι οργανισμοί αυτοί θα μπορούσαν να γίνουν περαιτέρω τοπικοί και περαιτέρω «αυτοδιοίκηση» μέσω της ουσιαστικής αυτονομίας, ιδιαίτερα της οικονομικής αυτονομίας. Επομένως, θα ήταν δυνατή η αλλαγή στη χρηματοδότηση, και συγκεκριμένα, μείωση της κρατικής φορολογίας και, συνεπώς, των Κ.Α.Π. με ταυτόχρονη αύξηση των ίδιων πόρων και νομοθέτηση δημοτικής φορολογίας. Χαρακτηριστικά αυτής θα μπορούσαν να είναι δημοτικοί φορολογικοί συντελεστές, το εύρος των οποίων θα καθορίζεται από το κράτος και το ακριβές ποσοστό από το εκάστοτε δημοτικό συμβούλιο, καθώς και ότι η φορολόγηση θα γίνεται σε φυσικά και νομικά πρόσωπα αλλά και στην ακίνητη περιουσία, φυσικά με αρκετά χαμηλότερους συντελεστές σε σχέση με το κράτος. Αυτό θα μπορούσε να γίνει στη χώρα μας βήμα - βήμα. Αρχικά, θα μπορούσε να εφαρμοστεί στον ΕΝΦΙΑ, δηλαδή στην είσπραξη του κατά ποσοστό 100% από τους ΟΤΑ, όπως γίνεται σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη, και σε δεύτερο στάδιο η δημοτική φορολογία να επεκταθεί στα φυσικά και νομικά πρόσωπα. Με τον τρόπο αυτό, το μέρος της σημερινής κρατικής φορολογίας που μετουσιώνεται σε Κ.Α.Π., τότε θα αποτελεί τη δημοτική φορολογία. Πλεονεκτήματα αυτού του συστήματος είναι η επίτευξη μεγαλύτερης ανταποδοτικότητας του φόρου και το ότι ο φορολογούμενος πολίτης θα διαθέτει περαιτέρω γνώση περί της αξιοποίησης των εσόδων εκ των φόρων. Επίσης, οι δημότες θα ασκούν πιέσεις για καλύτερη δημοτική φορολογία με ταυτόχρονη καλύτερη αξιοποίηση των δημοτικών φορολογικών εσόδων. Οι δημοτικές παρατάξεις θα απαιτηθεί να επιδεικνύουν επιπλέον

σοβαρότητα και πειθαρχία ως προς τη διαχείριση των οικονομικών καθώς και ένα πιο βελτιωμένο προεκλογικό οικονομικό πρόγραμμα μέσω της χρήσης της δημοτικής φορολογίας. Άλλωστε, αυτό το σύστημα συνιστάται να εφαρμοστεί στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ενοποίησης, εφόσον αυτό συμβαίνει σε πολλά ευρωπαϊκά κράτη. Η δημοτική φορολόγηση θα εισπράττεται από τους ίδιους φορολογικούς μηχανισμούς και εν μέρει θα δίνονται κίνητρα να συνδράμουν και οι Ο.Τ.Α. στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής. Επομένως, οι επιχορηγήσεις μέσω των Κ.Α.Π. θα μειωθούν δραστικά, αλλά μια μικρή επιχορήγηση θα είναι πιθανώς απαραίτητη σε μικρούς δήμους, ορεινούς και νησιωτικούς, στους οποίους τα λειτουργικά κόστη ανά δημότη είναι αυξημένα σε σχέση με τους ηπειρωτικούς δήμους, σύμφωνα, άλλωστε, με το άρθρο 101 παρ. 4 του Συντάγματος: «*Ο κοινός νομοθέτης και η Διοίκηση, όταν δρουν κανονιστικά, υποχρεούνται να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες των νησιωτικών και ορεινών περιοχών, μεριμνώντας για την ανάπτυξή τους*» ή όπου αλλού κρίνει ο νομοθέτης απαραίτητο.

Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης έχουν υποστεί μειώσεις στις κρατικές επιχορηγήσεις στα χρόνια της οικονομικής κρίσης. Συνεπεία αυτού, οι Ο.Τ.Α. κρίνεται απαραίτητο να βρουν εναλλακτικές μορφές ώστε να αντλήσουν κεφάλαια για να χρηματοδοτήσουν τα επενδυτικά τους σχέδια. Για παράδειγμα, μπορούν να είναι επιμελείς ως προς την προσπάθεια άντλησης κεφαλαίων από ευρωπαϊκές πηγές, δηλαδή το Ε.Σ.Π.Α. και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων. Ένας καινοτόμος τρόπος άντλησης κεφαλαίων για την τοπική αυτοδιοίκηση είναι η δημιουργία συμπράξεων με τον ιδιωτικό τομέα καθώς θα μπορούσαν με αυτό τον τρόπο να δημιουργηθούν οικονομίες κλίμακας με στόχο να εξοικονομηθούν πόροι κατά την πραγματοποίηση τοπικών έργων. Μια άλλη μορφή χρηματοδότησης, ιδιαίτερα για χρήση μεταφορικών μέσων αποτελεί το leasing. Επίσης, συνιστάται η αξιοποίηση με το βέλτιστο και οικονομικά αποτελεσματικότερο τρόπο της ακίνητης περιουσίας και η προσέλκυση νέων επενδύσεων. Πολύτιμοι αρωγοί σε αυτές τις κινήσεις αποτελούν για τους Ο.Τ.Α. η χρήση ποσοτικών μεθόδων διοίκησης (ανάλυση κόστους - οφέλους) και η χρήση προηγμένων τεχνικών λογιστικής καταγραφής, παρακολούθησης και ελέγχου. Τέλος, για την περαιτέρω αποτελεσματικότητα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και τις ανάγκες αυστηρότερου ελέγχου προτείνεται η εισαγωγή εσωτερικού ελέγχου από πιστοποιημένους εσωτερικούς ελεγκτές, όπως γίνεται στις επιχειρήσεις.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Θέμα της παρούσας εργασίας αποτέλεσε η ανάλυση των θεμελιωδών στοιχείων των οικονομικών της τοπικής αυτοδιοίκησης, ενόψει του πρόσφατου νόμου 3852/2010 που επέφερε αλλαγές για τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς και η θεώρηση των οικονομικών ενός δήμου στην ελληνική πραγματικότητα. Συναφή θέματα εργασιών που προκύπτουν μετά την εκπόνηση της παρούσας είναι:

- Ο εσωτερικός έλεγχος στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης
- Η σύγκριση των οικονομικών των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης της Ελλάδας με τα οικονομικά οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης άλλων ευρωπαϊκών κρατών, ιδιαίτερα στο ζήτημα της δημοτικής φορολογίας
- Μελέτη των αλλαγών που ενδεχομένως θα επέλθουν στα οικονομικά της τοπικής αυτοδιοίκησης ενόψει σχετικού νόμου που λέγεται πως θα ψηφιστεί σύντομα
- Επίδραση στους δήμους και στην κοινωνία από ενδεχόμενη αλλαγή στο κρατικό φορολογικό σύστημα με μείωση της κρατικής φορολογίας και νομοθέτηση δημοτικής φορολογίας και δημοτικών φορολογικών συντελεστών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

(n.d.). Ανάκτηση από

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%AE%CE%BC%CE%BF%CF%82_%CE%A0%CE%B5%CE%BD%CF%84%CE%AD%CE%BB%CE%B7%CF%82

(n.d.). Ανάκτηση από <http://www.penteli.gov.gr/index.php/o-dimos-pentelis/istoria>

(n.d.). Ανάκτηση από

https://el.wikipedia.org/wiki/Διοικητική_διαίρεση_της_Ελλάδας_1833

(n.d.). Ανάκτηση από

https://el.wikipedia.org/wiki/Διοικητική_διαίρεση_της_Ελλάδας_1912

(n.d.). Ανάκτηση από <http://www.ypes.gr/kapodistriais/greek/kapo/program.htm>

(n.d.). Ανάκτηση από <http://www.penteli.gov.gr/index.php/dioikitikes-plirofories/oikonomika-stoixeia/isologismos-dimou?limitstart=0>

ΞΕΝΗ

Altman, E. (1968). Financial Ratios, Discriminant Analysis, and the Prediction of Corporate Bankruptcy. *Journal of Finance*.

Gropelli - Nikbakht, A. E. (2000). *Finance*. Barron's Educational Series.

Hillier - Ross - Westerfield - Jaffe - Jordan, D. -S.-R.-J.-B. (2010). *Corporate Finance: European Edition*. McGraw-Hill.

Needles - Powers - Crosson, B. -M.-S. (2008). *Principles of accounting*. Houghton Mifflin.

Ohlson, J. (1980). Financial Ratios and the Probabilistic Prediction of Bankruptcy. *Journal of Accounting Research*.

Rivenbark - Roenigk, W. -D. (2011). Implementation of financial condition analysis in local government. *Public Administration Quarterly*.

Williams - Haka - Bettner - Meigs, R. -F.-S.-F. (2003). Financial Accounting.
McGraw - Hill / Irwin.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Αποστολόπουλος, Ι. (2004). Ειδικά Θέματα Χρηματοοικονομικής Διοικήσεως.
Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε.

Αποστόλου, Α. (2015). *Ανάλυση Λογιστικών – Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων*.
Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Βασιλείου - Ηρειώτης, Δ. Ν. (2008). *Χρηματοοικονομική Διοίκηση, Θεωρία &
Πρακτική*. Αθήνα: Εκδοτικός οίκος: Rosili.

Γκίκας - Παπαδάκη - Σιουγλέ, Δ. Α. (2010). *Ανάλυση & αποτίμηση επιχειρήσεων*.
Αθήνα : Εκδόσεις Γ. Μπένου.

Δημητράς - Μπάλλας, Α. Α. (2010). *Διοικητική Λογιστική για προγραμματισμό και
έλεγχο*. Αθήνα: Gutenberg.

Θεοδώρου, Ι. (2007). *Τα έσοδα των δήμων και των κοινοτήτων* . Θεσσαλονίκη: Ι.
Θεοδώρου.

Θεοδώρου, Ι. (2011). *Τα Έσοδα των Δήμων*. Θεσσαλονίκη: Ι. Δ. Θεοδώρου.

Θεοδώρου, Ι. (2013). *Οι Δαπάνες των ΟΤΑ*. Θεσσαλονίκη: Ι.Δ. Θεοδώρου.

Καραναστάσης, Γ. (2003). *Η Φορολογική Νομοθεσία των Δήμων και Κοινοτήτων*.
Πηγές Εσόδων και Δανείων. Αθήνα: Εκδόσεις Γ. Μ. Καραναστάσης.

Καρβούνης, Α. (2008). *Τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης*.
Αθήνα: Εκδόσεις Διόνικος.

Λύτρας, Σ. (2010). *Διοικητικό Δίκαιο*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Μπέσιλα-Βήκα, Ε. (2007). *Τοπική Αυτοδιοίκηση (Τόμος Ι)*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη:
Εκδόσεις Σάκκουλα.

Μπέσιλα-Βήκα, Ε. (2011). *Η επιχειρηματική δραστηριότητα των Οργανισμών Τοπικής
Αυτοδιοίκησης*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Νικολόπουλος, Κ. (2006). *Διοίκηση και Οικονομική Διαχείριση ΝΠΔΔ των ΟΤΑ Α' βαθμού*. Χαλκίδα.

Πάλλης, Χ. (2013). *Τα Οικονομικά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης*. Αθήνα: Εκδόσεις Ευρασία.

Ρεπούσης, Σ. (2008). *Οικονομικά Δήμων και Κοινοτήτων*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Φινοκαλιώτης, Κ. (2014). *Φορολογικό Δίκαιο*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Φλογαΐτης, Σ. (2010). *Διοικητικό Δίκαιο*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη : Εκδόσεις Σάκκουλα.

Νόμοι:

❖ Ν.3463/2006

❖ Ν.3852/2010

Αιτιολογική έκθεση ν.3852/2010

Έκθεση Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους για το ν.3852/2010

❖ Υ.Α. 74712/30-12-2010, (ΦΕΚ 2043 Β' 30- 12-2010)

❖ Υ.Α. 74713/30-12-2010, (ΦΕΚ 2043 Β' 30- 12-2010)

❖ Ν.4071/2012

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στο παράρτημα της διπλωματικής εργασίας περιλαμβάνονται οι οικονομικές καταστάσεις του Δήμου Πεντέλης για την πενταετία 2012-2016. (htt5)

ΑΔΑ: 6ΑΑΩΩΞ3-Ρ9Ξ

ΔΗΜΟΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ				ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ 31ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2016					
6η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ (1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ - 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2016)				(Ποσό σε ευρώ)					
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	Ποσό κλειόμενης χρήσης 2016			Ποσό προηγούμενης χρήσης 2015			ΠΑΘΗΤΙΚΟ	Ποσό κλειόμενης χρήσης 2016	Ποσό προηγούμενης χρήσης 2015
	Αξία επίσημη	Αποβλήσιμη	Αντιστιμωμένη αξία	Αξία επίσημη	Αποβλήσιμη	Αντιστιμωμένη αξία			
B. ΕΞΟΔΑ ΕΓΚΑΤΑΛΕΞΕΩΣ	4.476.308,99	4.040.575,12	435.733,87	4.476.308,99	3.942.304,38	534.004,61	A. ΪΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	19.949.665,45	19.949.665,45
4. Λοιπά έσοδα εγκαταστάσεως							I. Κεφάλαιο		
Γ. ΠΑΘΗΤΙΚΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ							II. Διαφορές αναπροσαρμογής και επιχορηγήσεις επενδύσεων -Διαφείστων		
I. Ενσώματες ακινοποιήσεις	20.077.822,58	0,00	20.077.822,58	20.077.822,58	0,00	20.077.822,58	1. Διαφορές από αναπροσαρμογή αξίας τίτλων	2.630,88	2.630,88
1α. Πληρωσίμους τίτλους -Παθητικά κοινής χρήσεως	2.417.752,99	2.115.664,93	302.088,06	2.417.752,99	1.976.726,76	441.026,23	3. Διαφείστων	584.369,79	588.891,79
1β. Όσοι-Όσοι κοινής χρήσεως	8.797.537,25	7.322.910,54	1.474.626,71	8.797.537,25	6.879.632,14	1.917.905,11	4. Επιχορηγήσεις επενδύσεων	20.342.552,93	21.886.379,19
1γ. Πάθητικά κοινής χρήσεως	2.176.395,39	1.716.529,42	460.865,97	2.173.210,81	1.626.920,17	546.290,64		20.929.543,60	22.477.891,75
2. Δάση	77.476,16	0,00	77.476,16	77.476,16	0,00	77.476,16	IV. Αποτέλεσμα εις vivo	7.932.025,43	6.750.062,71
3. Κτίρια και τεχνικά έργα	30.839.268,93	14.232.181,28	16.607.087,65	30.615.070,84	13.068.169,45	17.546.901,39	Υπόλοιπο πλεονασμάτων εις vivo		
3α. Κτιριακές εγκαταστάσεις κοινής χρήσεως	83.913,71	79.870,75	4.042,96	83.913,71	78.333,96	5.579,73	Σύνολο ίδιων κεφαλαίων (A+II+IV)	48.811.234,48	49.177.619,91
3β. Εγκαταστάσεις Ηλεκτροφωτισμού κοινής χρήσεως	941.729,91	239.634,44	702.095,47	941.729,91	215.604,85	726.125,06	B. ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΚΙΝΗΤΟΥΣ ΚΑΙ ΕΞΟΔΑ		
3γ. Λοιπές κτιριακές εγκαταστάσεις κοινής χρήσεως	11.875.785,81	7.346.954,41	4.560.090,22	11.661.973,74	6.437.898,08	5.224.087,66	1. Προβλέψεις για αποζημίωση προσωπικού λόγω έλλοιψης από την υπηρεσία	268.429,54	268.429,54
4. Μηγεία - Τεχνικές γνώσεις και λοιπές εξυπηλοδίες	1.782.675,34	1.635.576,14	147.099,20	1.756.743,78	1.572.459,56	184.284,22	Γ. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ		
5. Μεταφορικά μέσα	2.746.370,88	2.692.561,92	54.808,96	2.748.370,88	2.580.193,67	168.177,22	I. Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις		
6. Επιπλέκια και λοιπές εξυπηλοδίες	2.874.260,77	2.782.097,03	92.163,74	2.870.503,11	2.725.763,43	144.739,68	2. Δάνεια τραπεζών	2.758.941,41	3.007.816,19
7. Ακινοποιήσεις υπό εκτέλεση και προκαταβολές	3.291.042,29	0,00	3.291.042,29	2.433.824,53	0,00	2.433.824,53	3. Δάνεια παρεμπιμπάν	3.198.453,73	3.490.080,45
Σύνολο ακινοποιήσεων (ΓI)	81.196.131,01	40.073.689,76	41.120.150,25	80.056.329,39	37.159.600,09	42.896.729,31	II. Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις		
III. Τόκοι πάσης επένδυσης και άλλες μακροπρόθεσμες χρηματοοικονομικές απαιτήσεις							1. Προμηθειές	363.842,86	215.252,17
1. Τόκοι πάσης επένδυσης	473.084,69	0,00	473.084,69	503.084,69	0,00	503.084,69	5. Υποχρεώσεις από φόρους 1ελη	9.266,77	21.525,56
Μείον: Οφειλόμενες δόσεις	0,00			0,00			6. Αρραβωνιακό οργανισμό	4.034,09	3.637,80
2. Λοιπές μακροπρόθεσμες απαιτήσεις				473.084,69		473.084,69	7. Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις πληρωτέες στην επόμενη χρήση	291.650,57	286.667,18
				473.084,69		473.084,69	8. Πεπραγμένα βάρη	134.323,43	302.297,85
				473.084,69		473.084,69		803.124,66	829.300,76
Σύνολο πάσης ενεργητικό (ΓI + ΓII)		47.587.610,94			49.402.099,90		Σύνολο υποχρεώσεων (ΓI+ΓII)	4.001.578,39	4.319.381,21
Δ. ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ							E. ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ		
I. Αποθετήματα	1.933.583,58	0,00	1.933.583,58	1.696.774,00	0,00	1.696.774,00	2. Έσοδα χρήσεως δουλεψμένα	173.077,53	411.294,82
1. Αποθετήματα από πώληση αγαθών και υπηρεσιών	1.933.583,58	0,00	1.933.583,58	1.696.774,00	0,00	1.696.774,00	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ (A+B+Γ+E)	53.254.279,94	54.176.695,48
Μείον: Προβλέψεις επιστροφών	0,00			0,00			ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΤΑΣΕΩΣ ΠΕΠΤΟΤΙΚΟ		
5. Χρηματικά βάρη				2.200.734,30		2.200.734,30	2. Πιστωτικοί λογαριασμοί προϋπολογισμού	32.697.672,77	42.096.837,56
				2.200.734,30		2.200.734,30	3. Πιστωτικοί λογαριασμοί ενγυθίων εμπρηγαμάτων ασφαλείων και αμνηροπράξων συμβόλων	20.084,58	17.000,00
IV. Δοθέντα								32.717.757,35	42.113.837,56
1. Ταμείο		25.544,35				84.158,35	ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΧΡΗΣΕΩΣ		
2. Καταθέσεις όψεως και προθεσμίας		2.107.709,29				807.234,13	31ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2016 (1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ - 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2016)		
		2.133.254,64				891.392,48	ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΔΕΙΞΕΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ		
Σύνολο κυκλοφορούν ενεργητικό (ΔI+ΔII)		4.069.579,23				3.092.126,78	I. Αποτέλεσμα εκμεταλλείσεως		
E. ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ							Καθαρά αποθέματα (πλεονασμα) χρήσεως	1.181.962,72	1.971.743,68
2. Έσοδα χρήσεως εισπραχτικά		1.161.355,90				1.148.464,19	(+) Υπόλοιπο αποτελεσμάτων (πλεονασμάτων) προηγούμενων χρήσεων	6.750.062,71	4.778.319,03
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (B+Γ+Δ+E)		53.254.279,94				54.176.695,48	Υπόλοιπο εσόδων (πλεονασμάτων) εις vivo	7.932.025,43	6.750.062,71
ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΤΑΣΕΩΣ ΧΡΕΩΤΙΚΟΥ									
2. Χρηματικοί λογαριασμοί δημόσιου λογιστικού			32.697.672,77			42.096.837,56			
3. Χρηματικοί λογαριασμοί ενγυθίων εμπρηγαμάτων ασφαλείων και αμνηροπράξων συμβόλων			20.084,58			17.000,00			
			32.717.757,35			42.113.837,56			

Τα Οικονομικά της Αυτοδιοίκησης

ΑΔΑ: ΟΥΥΗΩΞ3-Δ05

INFORMATICS DEVELOPMENTS

ΔΗΜΟΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ 31ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2014

4η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ (1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ - 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2014)

(Ποσά σε ευρώ)

ΕΠΕΡΓΗΤΙΚΟ	Ποσά κλειόμενης χρήσης 2014		Ποσά προηγούμενης χρήσης 2013		ΠΑΘΗΤΙΚΟ	Ποσά κλειόμενης χρήσης 2014	Ποσά προηγούμενης χρήσης 2013
	Αξία κτήσεως	Αναπόσπαστα	Αξία κτήσεως	Αναπόσπαστα			
Β. ΕΞΟΔΑ ΕΚΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ					Α. ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ		
4. Λοιπά έσοδα εγκαταστάσεων	4.445.027,11	3.839.169,09	605.858,02	4.445.027,11	Ι. Κεφάλαιο	19.949.665,45	19.573.701,70
Γ. ΠΛΗΡΟ ΕΠΕΡΓΗΤΙΚΟ					II. Διαφορές αναπροσαρμογής και επηρεοποιήσεις επενδύσεων -δωρεές παγίων		
II. Ενσωματώσεις αναπροσαρμογής					1. Διαφορές από αναπροσαρμογή αξίας τίτλων	2.620,88	2.620,88
1. Γηράδα - Οικιστάς	20.077.822,58	0,00	20.077.822,58	0,00	2. Δωρεές παγίων	514.324,04	515.724,04
1Α. Πλατείες Πάρου - Πλαδίοτοις κοινής χρήσεως	2.417.262,99	1.836.727,75	580.535,24	2.417.262,99	3. Επηρεοποιήσεις επενδύσεων	22.564.442,07	25.161.197,07
1Β. Οδοι-Οδοστρώματα κοινής χρήσεως	8.617.469,86	6.429.811,89	2.187.657,97	8.472.292,85		23.081.386,99	25.679.541,99
1γ. Παζαρόματα κοινής χρήσεως	2.173.210,81	1.536.401,91	636.808,90	2.169.026,81			
2. Δάση	77.476,16	0,00	77.476,16	0,00			
3. Κτίρια και τεχνικά έργα	30.210.866,51	11.880.445,59	18.330.420,92	29.334.983,13	IV. Αποτελέσματα νέο		
3α. Κτιριακές εγκαταστάσεις κοινής χρήσεως	83.913,71	72.274,71	11.639,00	83.913,71	Υπόλοιπα πλεονασμάτων εις νέο	4.778.319,03	4.119.347,09
3β. Εγκαταστάσεις Ηλεκτροπαραγωγής κοινής χρήσεως	341.728,91	189.583,77	152.145,14	341.728,91			
3γ. Λοιπές κτιριακές εγκαταστάσεις κοινής χρήσεως	11.636.534,76	5.529.170,80	6.107.363,96	11.636.534,76	Σύνολο ιδίων κεφαλαίων (Α+Β+Γ+Δ)	47.809.371,47	49.372.590,78
4. Μητρώα - Τεχνικές εγκυρίες και λοιπές εξοπλισμίες	1.749.890,87	1.503.383,95	246.506,92	1.742.989,97			
5. Μεταφορικά μέσα	2.670.721,87	2.548.996,10	121.725,77	2.670.721,87	Β. ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΚΑΛΩΝΙΟΥΣ ΚΑΙ ΕΞΟΔΑ		
6. Έπιπλα και λοιπές εξοπλισμίες	2.869.638,32	2.658.577,67	211.060,65	2.869.638,14	1. Προβλέψεις για αποζημίωση προσωπικού λόγω ελλείδων από την υπηρεσία	268.429,54	268.429,54
7. Ανεπιρροήσεις από εκτέλεση και προκαταβολές Σύνολο αναπροσαρμογών (Γ+II)	977.253,37	0,00	977.253,37	1.029.285,96			
	83.903.790,72	34.185.374,14	49.716.419,56	82.923.876,74			
III. Τίτλοι πάγιας επένδυσης και άλλες μακροπρόθεσμες χρηματοοικονομικές απαιτήσεις					Γ. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ		
1. Τίτλοι πάγιας επένδυσης	558.221,82			558.221,82	I. Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις		
Μέσων : Οφειλόμενες δόσεις	2.347,00	555.874,82		2.347,00	1. Δάνεια τραπεζών	3.255.636,48	3.497.875,77
7. Λοιπές μακροπρόθεσμες απαιτήσεις		2.376,00			3. Δάνεια ταμειωτικών	522.568,45	522.568,45
		558.250,82				3.778.204,93	4.020.444,22
Σύνολο πάγιου ενεργητικού (Γ+II+III)		50.276.667,40			II. Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις		
					1. Προμηθευτές	464.614,95	819.741,40
Δ. ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΠΕΡΓΗΤΙΚΟ					2. Εππληρώσιμα πληρωτέα	13.053,37	0,00
II. Απαιτήσεις					3. Υποχρεώσεις από φόρους-πρώτομη-προσαυξημένες	3.441,70	16.868,63
1. Απαιτήσεις από πώληση αγαθών και υπηρεσιών	1.369.780,04			1.361.204,64	6. Αρροακτικά οργανισμοί	2.959,88	12.157,23
Μέσων : Προβλέψεις επισφαλείας	0,00	1.369.780,04		0,00	7. Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις πληρωτέες στην επόμενη χρήση	242.514,50	239.412,05
5. Χρεώσεις διάφοροι		57.475,46		57.475,46	8. Πληρωτέες διάφοροι	1.077.152,44	921.018,94
		1.427.255,50		1.418.680,10	Σύνολο υποχρεώσεων (Γ+II+III)	5.587.941,77	6.029.642,47
IV. Διαθέσιμα							
1. Ταμείο		104.955,63		107.169,76	Ε. ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΕΠΕΡΓΗΤΙΚΟΥ		
3. Καταθέσεις όψεως και προθεσμίας		727.840,50		496.108,36	2. Έσοδα χρεώσεων δοκιμασμένα	473.974,33	406.158,55
		832.796,13		603.278,12			
Σύνολο κυκλοφορούντος ενεργητικού (Δ+II+IV)		2.260.051,63		2.021.958,22	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (Β+Γ+Δ+Ε)		
						54.139.717,11	56.076.821,34
Ε. ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΕΠΕΡΓΗΤΙΚΟΥ							
2. Έσοδα χρεώσεων εισπρακτικά		997.140,06		1.016.978,38	ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΤΑΞΕΩΣ ΧΡΕΩΣΤΙΚΟΥ		
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (Β+Γ+Δ+Ε)		54.139.717,11		56.076.821,34	1. Χρεωστικοι λογαριασμοί Δημόσιου Λογιστικού	39.348.815,25	53.138.922,42
					2. Χρεωστικοι λογαριασμοί εγγυημένων, εμπραγματίων ασφαλείων και αμοτεροβάρων συμβάσεων	17.000,00	0,00
						39.365.815,25	53.138.922,42

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΧΡΗΣΕΩΣ

31ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2014 (1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ - 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2014)

I. Αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως	Ποσά κλειόμενης χρήσης 2014		Ποσά προηγούμενης χρήσης 2013	
	Αξία κτήσεως	Αναπόσπαστα	Αξία κτήσεως	Αναπόσπαστα
1. Έσοδα από πώληση αγαθών και υπηρεσιών	6.012.936,10		6.465.575,15	
2. Έσοδα από φόρους-κατοξές-πρώτομη-προσαυξημένες	468.738,99		541.961,69	
3. Τακτικές επηρεοποιήσεις από Κρατικό Προϋπολογισμό	3.670.869,65	10.152.544,74	3.346.240,36	10.353.777,20
Μέσων : Κόστος αγαθών και υπηρεσιών		11.320.302,99		12.030.474,82
Μικτά αποτελέσματα (Αξίωμα) εκμεταλλεύσεως		-1.187.756,25		-1.076.897,42
Πλέον : Άλλα έσοδα		312.244,80		5.182.292,89
Σύνολο ΜΕΙΩΝ : 1. Έξοδα διοικητικής λειτουργίας	1.226.860,86		1.819.529,01	
3. Έξοδα λειτουργίας θεμελιωδών αγαθών	1.174,00	1.227.834,86	1.148,86	1.820.677,87
Μερικά αποτελέσματα (Αξίωμα) -πλεονάσματα- εκμεταλλεύσεως		-2.083.348,31		1.584.907,60
ΜΕΙΩΝ :				
4. Πτυλιωτικοί τόκοι και συναφή έσοδα	3.132,05		23.361,58	
Μέσων :				
3. Χρεωστικοί τόκοι και συναφή έσοδα	76.406,55	-73.274,50	121.069,79	-97.708,21
Ολοκά αποτελέσματα (Αξίωμα-πλεονάσματα) εκμεταλλεύσεως		-2.156.622,81		1.487.199,39
II. ΠΛΕΟΝ : Έσοδα αποτελέσματα				
1. Έκτακτα και ανόργανα έσοδα	2.476.075,44		2.453.866,28	
3. Έσοδα προηγούμενων χρήσεων	353.266,05		721.849,22	
	2.829.341,49		3.175.715,50	
Μέσων :				
1. Έκτακτα & Ανόργανα έσοδα	13.308,22		5.955,73	
3. Έξοδα προηγούμενων χρήσεων	438,52	13.746,74	2.615.594,75	1.056.613,74
Οργανικά και έκτακτα αποτελέσματα (πλεονάσματα)		658.971,94	1.050.656,01	3.006.301,15
Σύνολο αποτελέσματα παγίων στοιχείων	3.135.470,30		3.243.135,74	
Μέσων : Οι από αυτά ενσωματωμένες στο λειτουργικό κόστος	3.135.470,30	0,00	3.243.135,74	0,00
ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ (πλεονάσματα) ΧΡΗΣΕΩΣ		658.971,94		3.006.301,15

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΘΕΣΕΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Καθαρά αποτελέσματα (πλεονάσματα) χρήσεως	Ποσά κλειόμενης χρήσης 2014		Ποσά προηγούμενης χρήσης 2013	
	Αξία κτήσεως	Αναπόσπαστα	Αξία κτήσεως	Αναπόσπαστα
(+) Υπόλοιπα αποτελεσμάτων (πλεονασμάτων) προηγούμενων χρήσεων				
Υπόλοιπα αποτελεσμάτων (πλεονασμάτων) εις νέο		4.119.347,09		513.045,94
		4.778.319,03		4.119.347,09

Πεντέλη, 21 Ιουλίου 2015

Ο ΑΝΤΙΜΑΡΧΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Η ΠΡΩΤΟΤΑΜΕΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΣΤΕΡΓΙΟΥ - ΚΑΥΑΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
ΑΔΤ ΑΖ 560240

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
Α.Δ.Τ. ΑΕ 524222

ΚΑΠΕΤΣΩΝΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ
ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ Ο.Ε.Ε 3841 Α ΤΑΞΗΣ

Έκθεση επί των Οικονομικών Καταστάσεων
Ελεγχτικώς ταυτοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Δήμου Πεντέλης που αποσκοπούν από τον λογαριασμό της 31 Δεκεμβρίου 2014, την κατάσταση αποτελεσμάτων και τον πίνακα διάθεσης αποτελεσμάτων της χρήσεως που έληξε την ημερομηνία αυτή, καθώς και το σχετικό πρόσρηγμα.

Ευθύνη της Διοίκησης για τις Οικονομικές Καταστάσεις
Η Διοίκηση είναι υπεύθυνα για την κατάρτιση και εύλογη παρουσίαση αυτών των οικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με το Λογιστικό Πρότυπο που προδιαγράφονται από την Ελληνική Νομοθεσία, όπως και για εκείνες τις εσωτερικές διαδικασίες που η Διοίκηση καθορίζει ως απαραίτητες ώστε να καθίσταται δυνατή η κατάρτιση οικονομικών καταστάσεων απαλλαγμένων από ουσιώδη ανακρίβεια που οφείλεται είτε σε απάτη είτε σε λάθος.

Ευθύνη του Ελεγκτή
Η δική μας ευθύνη είναι να εκφρασουμε γνώμη επί αυτών των οικονομικών καταστάσεων με βάση τον έλεγχό μας. Διενεργήσαμε τον έλεγχό μας σύμφωνα με το Διεθνή Πρότυπο Ελέγχου. Επίσης λάβαμε υπόψη μας και τις σχετικές διατάξεις του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (ν. 3463/2006 όπως ισχύει). Τα πρότυπα αυτά απαιτούν να συμμορφωνόμαστε με κανόνες δεοντολογίας, καθώς και να σχεδιάζουμε και διενεργούμε τον έλεγχό με σκοπό την απόκτηση εύλογης διασφάλισης για το εάν οι οικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη ανακρίβεια. Ο έλεγχος περιλαμβάνει τη διενέργεια διαδικασιών για την απόκτηση ελεγκτικών τεκμηρίων, σχετικό με τα ποσά και τις γνωστοποιήσεις στις οικονομικές καταστάσεις, σε επιλεγμένες διαδικασίες βασίζονται στην κρίση του ελεγκτή περιλαμβανομένης της εκτίμησης των ενδεδειγμένων ανακρίβειών των οικονομικών καταστάσεων, που οφείλεται είτε σε απάτη είτε σε λάθος. Κατά τη διενέργεια αυτών των εκτιμήσεων ενδοσυνείδησης, ο ελεγκτής εξετάζει τις εσωτερικές διαδικασίες που σχετίζονται με την κατάρτιση και εύλογη παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων που ελέγχονται, με σκοπό το σχεδιασμό ελεγκτικών διαδικασιών κατάλληλων για τις περιστάσεις και όχι με σκοπό την έκφραση γνώμης επί της αποτελεσματικότητας των εσωτερικών διαδικασιών του Δήμου. Ο έλεγχος περιλαμβάνει επίσης την αξιολόγηση της καταλληλότητας των λογιστικών αρχών και μεθόδων που χρησιμοποιήθηκαν και του εύλογου των εκτιμήσεων που έγιναν από τη Διοίκηση, καθώς και αξιολόγηση της ουσιώδους παρουσίας των οικονομικών καταστάσεων. Πιστεύουμε ότι τα ελεγκτικά τεκμήρια που έχουμε συγκληθεί είναι επαρκή και κατάλληλα για τη θεμελίωση της ελεγκτικής μας γνώμης. Ο Δήμος εκφράστηκε ορθά το Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο Δήμων και Κοινοτήτων (Π.Δ. 315/1999) με εξαίρεση την «Ακατάλληλη Λογιστική Εμπειροκαταστάσεις» που δεν περιγράφεται.

Βάση για Γνώμη με Επιδόληξη
Από τον έλεγχό μας προέκυψε ότι οι ελέγξιμοι είναι: 1) Στο λογαριασμό Γ.ΙΙΙ.1 - Τίτλοι πάγιας επένδυσης, ποσού € 558.221,82 αποκαθίσταται η αξία κτήσεως μετοχών ανώνυμων εταιρειών με εισηγμένες στο Χρηματιστήριο και η αξία συμμετοχής στο κεφάλαιο Δημοτικών επιχειρήσεων οι οποίες έχουν τεθεί σε καθήκως ανακρίβεια. Δεν έχει αναχρηματοδοτηθεί από το Δήμο απόδοση προέβλεψε υποχρέωσης αυτών των συμμετοχών σε προηγούμενες χρήσεις, με συνέπεια η αξία του λογαριασμού αυτού και τα ίδια κεφάλαια να εμφανίζονται αυξημένα κατά € 558.221,82. 2) Σύμφωνα με τις επιστάσεις των Νομικών Συμβούλων του Δήμου έχουν καταπονηθεί, αποδοχές δικαστηρίων κατά του Δήμου, ποσού € 306.000,00 περίπου, οι οποίες, αφορούν αποζημιώσεις σε θέματα που προέκυψαν για την κατασκευή κεντρικών έργων οι οποίες θα έπρεπε να είναι λογαριασμοί στον λογαριασμό του Ενεργητικού -ακοντιστήριες υπό εκτέλεση και προκαταβολές- και στον λογαριασμό του Παθητικού «Πιστωτικές διαφορές», με αποτέλεσμα τα υπόλοιπα των εν λόγω λογαριασμών να είναι ούσιασμα μηδενικά. Επίσης έχουν καταπονηθεί αποδοχές δικαστηρίων κατά του Δήμου, ποσού € 418.000,00 περίπου, οι οποίες, αφορούν λοιπές οφειλές τρίτων, οι οποίες θα έπρεπε να είναι χρεώματα χρεώσεων, με αποτέλεσμα χρεώματα να είναι ούσιασμα αυξημένα.

Γνώμη με Επιδόληξη
Κατά τη γνώμη μας, εκτός από τις επιστάσεις των μετόχων που μνημονεύονται στην παράγραφο «Βάση για Γνώμη με Επιδόληξη», οι ανωτέρω οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση του Δήμου Πεντέλης κατά την 31 Δεκεμβρίου 2014 και τη χρηματοοικονομική του επίδοση για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Λογιστικά Πρότυπα που προδιαγράφονται από την Ελληνική Νομοθεσία.

Αναφορά επί Άλλων Νομικών και Κοινοτικών Θεμάτων
Επισημαίνουμε τη συμφωνία και την ανταπόκριση του περιεχομένου της Έκθεσης Διαχειρίσεως της Οικονομικής Επιτροπής προς το Δημοτικό Συμβούλιο με τις ανωτέρω οικονομικές καταστάσεις.

Αθήνα, 29 Σεπτεμβρίου 2015
Ο ΟΡΚΩΤΟΣ ΕΛΕΓΚΤΗΣ ΛΟΓΙΣΤΗΣ

Συνεργούμενοι Ορκωτοί Λογιστές α.ε.α.
μέλος της Crowe Horwath International
Φωκ. Νέστη 3, 11257 Αθήνα - Αρ Μ ΣΟΕΛ 125

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Γ. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ
Α.Μ. Σ.Ο.Ε.Α. 13221

Τα Οικονομικά της Αυτοδιοίκησης

ΔΗΜΟΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ									
ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ 31ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2013 - 3η ΧΡΗΣΗ ΑΠΟ 1/1/2013 ΕΩΣ 31/12/2013									
	Ποσά κλεισμένης χρήσης 2013			Ποσά προηγούμενης χρήσης 2012				Ποσά κλεισμένης χρήσης 2013	Ποσά προηγούμενης χρήσης 2012
	ΑΕΙΑ ΚΤΗΣΗΣ	ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ	ΑΝΑΠΟΣΒΕΣΤΗ ΑΕΙΑ	ΑΕΙΑ ΚΤΗΣΗΣ	ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ	ΑΝΑΠΟΣΒΕΣΤΗ ΑΕΙΑ			
Ε Ν Ε Ρ Γ Η Τ Ι Κ Ο									
Β. ΕΞΟΔΑ ΕΚΔΑΤΑΙΩΣΕΩΣ									
4. Λοιπά έσοδα εγκαταστάσεων	4.445.027,11	3.736.640,46	708.386,65	4.075.923,72	3.660.341,17	415.582,55		19.573.701,70	19.573.701,70
Γ. ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ									
II. Ενσώματες ακινοποιήσεις									
1 Γήπεδο-Οικόπεδα	20.077.822,58	0,00	20.077.822,58	20.077.822,58	0,00	20.077.822,58			
1α Πλατείες-πάρκα-παιδοτόποι κοινής χρήσεως	2.417.262,99	1.696.243,65	721.019,34	2.417.262,99	1.494.103,21	923.159,78		2.620,88	2.620,88
1β Οδοί-οδοστρώματα-κοινής χρήσεως	8.472.292,85	5.960.376,38	2.511.916,47	8.428.581,51	5.465.958,66	2.962.622,85		515.724,04	517.124,02
1γ Πεζοδρόμια κοινής χρήσεως	2.169.028,81	1.439.190,40	729.838,41	2.120.596,81	1.336.676,37	783.920,44		25.161.197,07	27.764.451,83
2. Δάση	77.476,16	0,00	77.476,16	77.476,16		77.476,16		25.679.541,99	28.284.196,73
3 Κτίρια και τεχνικά έργα	29.334.983,13	10.728.895,01	18.606.088,12	29.151.322,85	9.575.368,12	19.575.954,73			
3α Κτιριακές εγκαταστάσεις κοινής χρήσεως	83.913,71	68.017,99	15.895,72	83.913,71	63.614,02	20.299,69			
3β Εγκαταστάσεις ηλεκτροπαραγωγής κοινής χρήσεως	341.728,91	163.211,44	178.517,47	341.728,91	136.839,11	204.889,80			
3γ Λοιπές εγκαταστάσεις κοινής χρήσεως	11.636.534,76	4.573.332,14	7.063.202,62	11.636.534,76	3.613.037,53	8.023.497,23			
4 Μηχανήματα τεχν.εγκ. & λοιπός μυχ. Εξοπλισμός	1.742.989,97	1.428.988,91	314.001,06	1.728.352,42	1.349.030,77	379.321,65			
5 Μεταφορικά μέσα	2.670.721,87	2.514.899,14	155.822,73	2.670.721,86	2.474.069,61	196.652,25			
6 Επιπλα - Λοιπός εξοπλισμός	2.869.638,14	2.579.277,41	290.360,73	2.846.939,88	2.476.898,62	370.041,26			
7 Ακίνητοια έσοδα υπό εκτέλεση και προκαταβολές	1.029.285,86	0,00	1.029.285,86	621.426,45	0,00	621.426,45			
Σύνολο ακινοποιήσεων (Γ II)	82.923.679,74	31.152.432,47	51.771.247,27	82.202.680,89	27.985.596,02	54.217.084,87		49.372.590,78	48.370.944,37
ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΓΙΟΥ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (Γ II)			51.771.247,27			54.217.084,87			
III. Τίτλοι πάγια επένδυσης & Άλλες μακροπρόθεσμες Χρηματοοικονομικές Απαιτήσεις									
1. Τίτλοι πάγια επένδυσης		558.221,82			558.221,82			3.497.875,77	3.750.502,86
Μείον: Προβλεπόμενες δόσεις		2.347,00	555.874,82		2.347,00	555.874,82		4.020.444,22	4.273.071,31
7. Λοιπές μακροπρόθεσμες απαιτήσεις			558.250,82			558.250,82			
Σύνολο παγίου ενεργητικού (Γ II + Γ III)			52.329.498,09			54.775.335,69			
Δ. ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ									
II. Απαιτήσεις									
1. Απαιτήσεις από πώληση αγαθών και υπηρεσιών		1.361.204,64			1.298.439,59				
Μείον: Προβλεπόμενες επισφάλειες		0,00	1.361.204,64		0,00	1.298.439,59			
11. Χρεώστες διάφοροι			57.475,46			1.175.854,30			
			1.418.680,10			2.474.293,89			
IV. Διυθίσματα									
1. Ταμείο			107.169,76			107.013,88			
3. Καταθέσεις όψεως και προθεσμίας			496.108,36			689.712,06			
			603.278,12			796.725,94			
ΣΥΝΟΛΟ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝΤΟΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (Δ II+Δ IV)			2.021.958,22			3.271.019,83			
Ε. ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ									
2 Έσοδα χρήσεως εισπρακτέα			1.016.978,38			1.407.150,60			
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (Β+Γ+Δ+Ε)			56.076.821,34			59.869.088,67			
ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΤΑΞΕΩΣ ΧΡΕΩΤΙΚΟ									
2. Χρεωστικοί λογαριασμοί Δημόσιου Λογιστικού			53.138.922,42			59.667.159,01			
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΧΡΗΣΕΩΣ 31ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2013 (1/1 - 31/12/13)									
ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΘΕΣΕΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ									
I. Αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως									
1. Έσοδα από πώληση αγαθών και υπηρεσιών		6.465.575,15			7.372.084,73				
2. Έσοδα από φόρους εισφορές-πρόστιμα-προσαυξήσεις		541.961,69			813.659,73				
3. Τακτικές επιχορηγήσεις από κρατικό προϋπολογισμό		3.346.240,36	10.353.777,20		4.002.283,18	12.188.027,64			
Μείον: Κόστος αγαθών και υπηρεσιών			12.030.474,62			13.921.666,90			
Μικτά αποτελέσματα εκμετάλλευσής (Ελλειμμα-πλεόνασμα)			-1.676.697,42			-1.733.639,26			
Πλέον: Άλλα έσοδα			5.082.282,89			414.061,02			
Σύνολο			3.405.585,47			-1.319.578,24			
ΜΕΙΟΝ: 1. Έξοδα διοικητικής λειτουργίας		1.819.529,01			1.978.163,84				
3. Έξοδα λειτουργίας δημοσίων σχέσεων		1.148,86	1.820.677,87		1.994,83	1.980.158,67			
Μερικά αποτελέσματα αντιμετώπισης (Ελλειμμα-πλεόνασμα)			1.584.907,60			-3.299.736,91			
ΠΛΕΟΝ: 4. Πασιπ. τόκοι & συναφή έσοδα			23.361,58		55.682,58				
Μείον: 3. Χρεωστικοί & συναφή έξοδα		121.069,79	-97.708,21		128.232,40	-72.549,82			
Ολκά απαιτ/τα εκμεταλλεύσεως (Ελλειμμα-πλεόνασμα)			1.487.199,39			-3.372.286,73			
II. ΠΛΕΟΝ: Έκτακτα αποτελέσματα									
1. Έκτακτα και ανόργανα έσοδα		2.453.866,28			3.123.824,62				
3. Έσοδα προηγούμενων χρήσεων		721.849,22			236.615,78				
		3.175.715,50			3.360.440,40				
Μείον:									
1. Έκτακτα και ανόργανα έξοδα		5.955,73			407,77				
2. Έκτακτες ζημιές		0,00			515,00				
3. Έξοδα προηγούμενων χρήσεων		1.050.658,01	1.056.613,74	2.119.101,76	457.298,56	458.221,33	2.902.219,07		-470.067,66
Οργανικά και έκτακτα αποτελέσματα			3.243.135,74			4.307.179,28			
Σύνολο αποσβέσεων παγίων στοιχείων									
Μείον: Οι από αυτές ενσωματωμένες στο λειτουργικό κόστος			3.243.135,74	0,00		4.307.179,28	0,00		
ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ (Ελλειμμα-πλεόνασμα) ΧΡΗΣΕΩΣ			3.806.301,15			-470.067,66			
Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ	Η ΑΝΤΙΔΗΜΑΡΧΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ - ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ			Η ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ			Ο ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΥ		
ΣΤΕΡΓΙΟΥ - ΚΑΨΑΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΔΤ ΑΖ 560240	ΜΠΟΥΣΟΥΛΑ - ΧΑΝΟΥ ΑΡΧΟΝΤΙΑ ΑΔΤ ΑΕ 524759			ΚΑΠΕΤΣΙΩΝΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΑΔΤ ΑΖ 634928 ΑΡ. ΑΔ.Ο.Ε.Ε. Α ΤΑΞΗΣ 3841			ΓΡΑΒΑΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΔΤ ΑΕ 979189 ΑΡ. ΑΔ. Ο.Ε.Ε. Α ΤΑΞΗΣ 6553		

Τα Οικονομικά της Αυτοδιοίκησης

ΔΗΜΟΣ ΠΕΝΤΕΛΗΣ									
ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ 31ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2012 - 2η ΧΡΗΣΗ ΑΠΟ 1/1/2012 ΕΩΣ 31/12/2012									
	Ποσά κλειστών χρήσης 2012			Ποσά προηγούμενης χρήσης 2011				Ποσά κλειστών χρήσης 2012	Ποσά προηγούμενης χρήσης 2011
	ΑΣΙΑ	ΑΝΑΠΟΒΕΒΗ	ΑΣΙΑ	ΚΤΗΝΕΣ	ΑΠΟΒΕΒΕΙΣ	ΑΣΙΑ			
Ε Ν Ε Ρ Γ Η Τ Ι Κ Ο									
Β. ΕΣΟΔΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ									
4. Λοιπά έσοδα εγκαταστάσεων	4.075.923,72	3.660.341,17	415.582,55	3.933.932,81	3.494.515,02	439.417,79		19.573.701,70	19.573.701,70
Γ. ΠΑΛΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ									
II. Επενδυτικές επενδύσεις									
1. Γηπέδα-Οικόπεδα	20.077.822,58	0,00	20.077.822,58	18.749.142,58	0,00	18.749.142,58			
10. Πλατείες-πάρκα-παρκοί-κοινής χρήσης	2.417.262,99	1.494.103,21	923.159,78	2.417.262,99	1.291.638,60	1.125.624,39		2.620,88	2.620,88
19. Οδοι-οδολιτρώματα-κοινής χρήσης	8.428.581,51	5.465.958,86	2.962.622,85	8.428.581,51	4.968.108,02	3.460.473,49		517.124,02	524.124,02
Υ. Πεζοδρόμοι κοινής χρήσης	2.120.596,81	1.336.676,37	783.920,44	2.116.855,52	1.197.517,12	919.318,40		27.794.451,83	30.827.552,59
2. Δάση	77.476,16	77.476,16	77.476,16	77.476,16	77.476,16	77.476,16		28.294.196,73	31.354.297,49
3. Κτίρια και τεχνικά έργα	29.151.322,85	9.575.368,12	19.575.954,73	26.756.469,36	7.794.770,19	18.961.699,17			
3α. Κτιριακές εγκαταστάσεις κοινής χρήσης	83.913,71	63.614,02	20.299,69	83.913,71	59.207,32	24.706,39		513.045,94	983.113,60
3β. Εγκαταστάσεις ηλεκτροπαραγωγής κοινής χρήσης	341.728,91	136.839,11	204.889,80	341.728,91	109.936,21	231.792,70			
3γ. Λοιπές εγκαταστάσεις κοινής χρήσης	11.638.534,78	8.215.027,53	8.263.467,23	11.638.534,78	2.851.154,53	8.785.529,23			
4. Μηχανήματα τεχν. εργ. & λοιπών μηχ. Εξοπλισμός	1.728.352,42	1.349.030,77	379.321,65	1.702.585,32	1.211.242,76	491.342,56			
5. Μεταφορικά μέσα	2.670.721,86	2.474.069,61	196.652,25	2.670.721,86	2.328.968,25	341.753,61			
6. Επιστάκ. - Λοιπές εξοπλισμός	2.846.939,88	2.476.898,62	370.041,26	2.808.562,54	2.231.842,89	576.719,65			
7. Ακινήματα/αυτοκίνητα υπό ανέλιξη και προκαταβολές	621.426,45	621.426,45	621.426,45	2.639.559,91	2.639.559,91	2.639.559,91		268.429,54	268.429,54
Σύνολο ακινήτων/αυτοκινήτων (Γ II)	82.202.680,89	27.985.596,02	54.217.084,87	80.429.375,13	23.844.242,89	56.585.132,24			
ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΛΙΟΥ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (Γ II)			54.217.084,87			56.585.132,24			
III. Τίτλοι πάσης επένδυσης & άλλες μακροπρόθεσμες χρηματοοικονομικές απαιτήσεις									
1. Τίτλοι πάσης επένδυσης		558.221,82		558.221,82		558.221,82			
Μέσων: Ομολογιακές, Δόσεις		2.347,00	555.874,82		2.347,00	555.874,82			
7. Λοιπές μακροπρόθεσμες απαιτήσεις		558.250,82	2.376,00		558.250,82	2.376,00			
Σύνολο παγίου ενεργητικού (Γ II + Γ III)			54.775.335,69			57.143.383,06			
Δ. ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ									
II. Απαιτήσεις									
1. Απαιτήσεις από πώληση αγαθών και υπηρεσιών		1.298.439,59		1.169.529,05		1.169.529,05			
Μέσων: Πρόβλεψη επιστροφών		0,00	1.298.439,59		0,00	1.169.529,05			
11. Χρεώστες Διαφόρα		1.298.439,59	1.298.439,59		1.169.529,05	1.169.529,05			
IV. <u>Αντίστοιχα</u>									
1. Ταμεία			107.013,88			105.921,08			
3. Καταθέσεις όψεως και πρόθεσμες			689.712,06			1.868.429,21			
			796.725,94			1.974.350,29			
ΣΥΝΟΛΟ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝΤΟΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (Δ II + Δ IV)			3.271.019,83			4.939.945,97			
Ε. ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ									
2. Έσοδα χρήσεως πιστωτικά		1.407.150,60				1.285.217,88			
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (Β+Γ+Δ+Ε)			59.869.088,67			63.807.964,70			
ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΑΞΕΩΣ ΧΡΕΩΤΙΚΟ									
2. Χρεωτικά λογαριασμοί Δημόσιου Λογιστικού			59.667.159,01			68.021.904,48			
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΧΡΗΣΕΩΣ 31ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2012 (1/1 - 31/12/12)									
ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΒΕΒΕΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ									
		Ποσά κλειστών χρήσης 2012		Ποσά προηγούμενης χρήσης 2011				Ποσά κλειστών χρήσης 2012	Ποσά προηγούμενης χρήσης 2011
I. Αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως		7.372.084,73		7.680.176,10					
1. Έσοδα από πώληση αγαθών και υπηρεσιών		813.659,73		998.320,45					
2. Έσοδα από φόρους, εισφορές-πρώτα-προσούχτες		4.002.283,18	12.188.027,64	5.359.690,96	14.038.187,53		-470.067,66	983.113,60	
3. Τοπικές επιχορηγήσεις από κρατικό προϋπολογισμό		1.921.666,90	1.732.166,90	-1.732.166,90	-14.790.552,74		983.113,60	0,00	
Μέσων: Κόστος αγαθών και υπηρεσιών		-1.732.639,26		-1.732.639,26		-752.365,21			
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (ΕΛΜΕΜ) Πλέον: Άλλα έσοδα		414.061,02		496.536,88		496.536,88			
Σύνολο		1.978.163,84		2.298.809,87		-253.828,33			
ΜΕΙΟΝ: 1. Έξοδα διοικητικής λειτουργίας		1.978.163,84		1.978.163,84		1.978.163,84			
3. Έξοδα λειτουργίας δημοσίων σχέσεων		1.994,83	1.980.158,67		1.364,29	2.270.174,16			
Μερικά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως (ΕΛΜΕΜ) ΠΛΕΟΝ: 4. Πρωτ. τόκοι & συναφή έσοδα		-3.299.736,91		-3.299.736,91		-2.524.002,49			
Μέσων: 3. Χρεώστες Διαφόρα & συναφή έσοδα		55.682,58		55.682,58		41.465,31			
Οικια απόστα εκμεταλλεύσεως (ΕΛΜΕΜ) II. ΠΛΕΟΝ: Έκτακτα αποτελέσματα		128.232,40	-72.549,82		171.147,32		-129.682,01		
1. Έκτακτα και ανόργανα έσοδα		3.123.824,62		3.281.407,08		3.281.407,08			
3. Έσοδα προηγούμενων χρήσεων		-3.360.440,40		-3.360.440,40		-3.882.567,84			
Μέσων:									
1. Έκτακτα και ανόργανα έσοδα		407,77		2.474,83		2.474,83			
2. Έκτακτες ζημιές		515,00		0,00		0,00			
3. Έξοδα προηγούμενων χρήσεων		457.298,56	458.221,33	2.902.219,07	223.288,91	225.763,74	3.636.798,10		
Οργανικά και έκτακτα αποτελέσματα Σύνολο αποσπώμενων παγίων στοιχείων		4.307.179,28		4.364.415,92		4.364.415,92			
Μέσων: Ο από αυτές συναρμολογούμενες στο Λειτουργικό κόστος		4.307.179,28	0,00	4.364.415,92	0,00	4.364.415,92			
ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ (ΕΛΜΕΜ-ΠΛΕΟΝΑΣΜΑ) ΧΡΗΣΕΩΣ			-470.067,66			983.113,60			
Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ	Η ΑΝΤΙΔΗΜΑΡΧΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ - ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ			Η ΠΡΟΪΤΑΓΜΕΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ			Ο ΠΡΟΪΤΑΓΜΕΝΟΣ ΛΟΓΙΤΗΡΙΟΥ		
ΣΤΕΡΓΙΟΥ - ΚΑΥΑΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΔΔΤ ΑΕ 560240	ΜΠΟΥΣΟΥΛΑ - ΧΑΝΟΥ ΑΡΧΟΝΤΙΑ ΔΔΤ ΑΕ 524759			ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΔΔΤ ΑΕ 249289 ΑΡ. ΔΔ.Ο.Ε.Ε. Α ΤΑΞΗΣ 3841			ΓΡΑΒΑΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΔΤ ΑΕ 979189 ΑΡ. ΔΔ.Ο.Ε.Ε. Α ΤΑΞΗΣ 6553		
Έκθεση Ελλείρου Ανείρτητου Οριστού Ελεγκτή Λογιστή									
Προς το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Πεντέλης									
<p>Έκθεση επί του Οικονομικού Καταστάσεων Ελλείρου με αναντίρρηση οικονομικές καταστάσεις του Δήμου Πεντέλης οι οποίες αποσπώνται από τον ισολογισμό της 31^{ης} Δεκεμβρίου 2012, την κατάσταση αποτελεσμάτων και τον πίνακα διάβευσης αποτελεσμάτων της χρήσης που έληξε την ημερομηνία αυτή, καθώς και το σχετικό πρόγραμμα Ευθύνη της Διοίκησης για τις Οικονομικές Καταστάσεις. Η Διοίκηση έχει την ευθύνη για την κατάρτιση και εύλογη παρουσίαση αυτών των οικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με το Π.Δ. 315/1999 «Κλαδικό Λογιστικό Σύστημα Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης», όπως και για εκείνες τις ουσιώδεις διακρίσεις που η Διοίκηση καθόρισε ως απαραίτητες ώστε να καθίσταται δυνατή η κατάρτιση οικονομικών καταστάσεων απαλλαγμένων από ουσιώδη ανακριβεία που οφείλεται είτε σε απάτη είτε σε λάθος Ευθύνη του Ελεγκτή με δική μου ευθύνη είναι να εκφράσω γνώμη επί αυτών των οικονομικών καταστάσεων με βάση τον έλεγχό μας, διενεργήσαμε τον έλεγχό μας σύμφωνα με τα διεθνή Πρότυπα Ελέγχου. Επίσης λάβαμε υπόψη μας και τις σχετικές διατάξεις του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (ν. 3463/2006 όπως ισχύει). Τα πρότυπα αυτά απαιτούν να συμφωνηθούμε με κανόνες δεοντολογίας, καθώς και να σχεδιάσουμε και διενεργήσουμε τον έλεγχό με σκοπό την απόκτηση εύλογης διασφάλισης για το εάν οι οικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη ανακριβεία. Ο έλεγχος περιλαμβάνει τη διερεύνηση διαδικασιών για την απόκτηση ελέγχωσιμων τεκμηρίων, σχετικά με τα ποσά και τις γνωστοποιήσεις στις οικονομικές καταστάσεις. Οι ελεγχόμενες διαδικασίες βασίζονται στην χρήση του ελεγκτή παραλαμβάνοντας τη στήριξη των ενδόνων ουσιώδους ανακριβείας των οικονομικών καταστάσεων, που οφείλεται είτε σε απάτη είτε σε λάθος. Κατά τη διερεύνηση αυτών των ελεγχωσιμων ενδόνων, ο ελεγκτής εξετάζει τις ουσιώδεις διακρίσεις που σχετίζονται με την κατάρτιση και εύλογη παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων του Δήμου, με σκοπό το σχεδιασμό ελεγχωσιμων διαδικασιών κατάλληλων για τις περιστάσεις και όχι με σκοπό την έμφαση γνώμης επί της αποτελεσματικότητας των εσωτερικών ελέγχων του Δήμου. Ο έλεγχος περιλαμβάνει επίσης την αξιολόγηση της καταλληλότητας των λογιστικών αρχών και μεθόδων που χρησιμοποιήθηκαν και του εύλογου των εκτιμήσεων που έγιναν από τη Διοίκηση, καθώς και αξιολόγηση της ουσιώδους παρουσίας των οικονομικών καταστάσεων. Περίπου ότι τα ελεγκτικά τεκμήρια που έχουμε ανακτήσει είναι επαρκή και κατάλληλα για τη θεμελίωση της ελεγκτικής μας γνώμης. Βάση για Ύψους με Επιφύλαξη Από τον έλεγχο μας προέκυψε τα εξής: <b>Μήνισμα 1) Στο λογαριασμό II. III. «Τίτλοι πάσης επένδυσης» ποσού € 558.221,82 περιλαμβάνεται, η αξία κλειστών μεταβολών δύο οικονομικών εταρειών ποσού € 113.389,78 με ετησίως μετρητά έσοδα οικονομικών εταρειών ποσού € 438.928,56 (κοινών Δημοτικών επιχειρήσεων) οι οποίες, επίσης, έχουν τεθεί σε κωδικοποιημένη κατάσταση. Δεν τήρησαν υπόψη μας οι οικονομικές καταστάσεις αυτών των εταιρειών και συνεννόησαν διαστρέφοντας την ορθή απεικόνιση τους, και τις ενδείξεις, επιπτώσεις, στα αποτελέσματα, και στα ίδια κεφάλαια του Ενεργητικού Δ. II. «Απαιτήσεις από πώληση αγαθών και υπηρεσιών» με υπόλοιπο 1.298.439,59, περιλαμβάνονται και απαιτήσεις από βιβλιωθέντα έσοδα παραβώντων ενών, ουσιώδους ποσού € 1.024.749,99. Κατά παρέκκλιση των λογιστικών αρχών, που προβλέπονται από την Ελληνική Νομοθεσία, δεν έχει σχηματιστεί σχετική πρόβλεψη. Κατά την εκτίμησή μας, βάσει στοιχείων του τμήματος εσόδων, για την καλύτερη Ομοιοσυνέπεια με την ετήσια έκθεση, μέρος των απαιτήσεων αυτών έπρεπε να έχει σχηματιστεί πρόβλεψη ποσού τουλάχιστον € 31.000,00 περίπου. Λόγω του μη σχηματισμού της πρόβλεψης αυτής, η αξία του αναντίρρησης λογαριασμού, τα ίδια κεφάλαια και τα αποτελέσματα της κλειστής χρήσης εμφανίζονται ισόποσα αυξημένα. 3) Κατά τον Δήμο έχουν αναστείλει αγροτικά από τριτογενή και εργοστάσιους, διεκδικώντας αποζημιώσεις ουσιώδους ποσού ευρώ 3.738.000,00 περίπου, οι οποίες ενσωματώνονται στο στάδιο της εκκαθάρισης. Εκτιμάται, ότι οι αγροτικές αυτές διεκδικήσεις υπερ των αγροτών κατά το ποσό ευρώ 751.000,00 περίπου, που προβλέπονται κατά το ποσό ευρώ 1.298.000,00, δεν είναι δυνατόν να προβλεφθεί στο παρόν στάδιο και, ως εκ τούτου, δεν έχει γίνει οποιαδήποτε πρόβλεψη στις οικονομικές καταστάσεις σε σχέση με τις αγροτικές αυτές. Κατά παρέκκλιση των λογιστικών αρχών, που προβλέπονται από την Ελληνική Νομοθεσία, δεν έχει σχηματιστεί πρόβλεψη ποσού ευρώ 751.000,00 για την καλύτερη απεικόνιση της ζημίας, με συνέπεια τα αποτελέσματα χρήσης και τα ίδια κεφάλαια να εμφανίζονται ισόποσα αυξημένα. 4) Κατά παρέκκλιση των λογιστικών αρχών που προβλέπονται από την Ελληνική Νομοθεσία (εφ. Ν. 2190/1920 και ΕΓΣΣ) δεν σχηματίστηκε πρόβλεψη για αποζημιώσεις προσωπικού λόγω ελέγχου από την υπηρεσία. Κατά την 31η Δεκεμβρίου 2012, το ουσιώδες μέρος της σημαντικής πρόβλεψης ανήκει σε ευρώ 160.000,00 περίπου, με συνέπεια οι πρόβλεψεις να εμφανίζονται μειωμένες κατά ευρώ 160.000,00, το ίδιο κεφάλαια να εμφανίζονται ισόποσα αυξημένα και τα αποτελέσματα χρήσης μειωμένα κατά ευρώ 600,00 και της προηγούμενης χρήσης αυξημένα κατά ευρώ 100.000,00. Γνώμη με Επιφύλαξη Κατά τη γνώμη μας, εκτός από τις επιπτώσεις των Μηνίσματων που περιγράφονται στην παράγραφο «Βάση για Ύψους με Επιφύλαξη», οι αναντίρρηση οικονομικές καταστάσεις, παρουσιάζουν εύλογη, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση του Δήμου Πεντέλης κατά την 31^η Δεκεμβρίου 2012 και τη χρηματοοικονομική επίδοση για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με το Π.Δ. 315/1999 «Κλαδικό Λογιστικό Σύστημα Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης». Έκθεση Ορισμένου Ελεγκτή Ορισμένου Ελεγκτή, η Ν.Π.Δ.Δ. και δημοτικές επιχειρήσεις, εφόσον είναι διαδικαστικά εκκαθαρισμένες. Οι οφειλές των ως άνω εταιρειών και νομικών προσώπων, θα λογαριασποληθούν στα βιβλία του Δήμου μετά την λήξη των εκκαθαρίσεων και κατόπιν σχετικών αποφάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου. Σύμφωνα με τις απαντήσεις προς το ΥΠ.Ε. συμψηφισθέντες οφειλές με τις κρατικές επιχειρήσεις, που υπέβαλε κατά το 2013 ο Δήμος για τις υποχρεώσεις των Κοινωνικών Επιχειρήσεων και ΝΠΔΔ προς Δ.Υ. και ασφαλιστικά ταμεία, η ουσιώδους ποσών των υποχρεώσεων που ανήλθαν με αποτέλεσμα τον Δ.2. ο Δήμος, αντάρχει στο ποσό των 950.788,14 ευρώ, τα οποία λογαριασποληθούν επίσης της χρήσης 2013 στη γνώμη μας δεν δεσμεύονται επιφύλαξη σε σχέση με τα θέματα αυτά. Αναφορά επί Άλλων Νομικών και Οικονομικών Θέσεων Εμφανίζονται τα συμφωνικά και την αντιστοιχία του παραρτήματος της Έκθεσης Διοικήσεως της Οικονομικής Επιτροπής προς το Δημοτικό Συμβούλιο με τις αναντίρρηση οικονομικές καταστάσεις.</p>									
Αθήνα, 5 Σεπτεμβρίου 2013 ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΛΛΗΣ Α.Μ. ΣΟΕΑ 14521 Συνεργάτης Οριστού Λογιστή ε.α.ο.ε. μέλος της Crow Horwath International Φωκ. Νέμερ 3, 11257 Αθήνα Αρ.Μ. ΣΟΕΑ 125									
